

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXVI. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1896. Április 2.

14. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmertve*
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Husvét.

A hivatalosoknak, kik az atya istentől megszenteltettek, és a Jézus Krisztustól megtartattak: az irgalmasság, a békesség, és szeretet bőségesen adassék nektek!

»Jobb nekünk, mondá Kajafás főpap, hogy egy ember meghaljon a népért, és az egész nép el ne vesszen.« (Ján. XI. 50.)

És ezekkel a szavakkal, valóban, nagy jövendőt is monda a főpap, mert az a Jézus, a ki Nagypénteken a Galgothán az ő mennyei atyjának kezébe ajánlotta lelkét, a népért halt meg, még pedig nem csak »azért a népért, hanem hogy az istennek elszéledett fiait is egybegyűjtené.« (Ján. XI. 52.)

»Az isten a mi hozzánk való szerelmét abban mutatta meg, hogy mikor még bűnösök volnánk, a Krisztus mi érettünk megholt«, hogy megigazulnánk az ő vére által, és megbékéljünk istennel, az ő fiának halála által.

De, ugyanaz a Krisztus, a ki a mi bűneinkért halálra adatott, fel is támadott, hogy az ő élete által sokkal inkább megtartassunk.

A Krisztus váltság-halála, és föltámadása: ez a keresztyén hitnek erős, és megdönthetetlen fundamentoma, a melyen az egész egyház romolhatatlan épülete nyugszik. E hit által állunk, és dicsekedünk az isten dicsőségének reményége alatt, és e hit által vesszük a fiúságnak ama lelkét, a mely istennek örököseivé, és a Krisztusnak örökös társaivá tesz bennünket.

Az a keresztyén, a melyről Krisztusnak győzelmet jelző »Elvégeztetett!« felkiáltása hangzik, s a mely bizonyosság a felől, hogy »ime, diadalmat vett a Jüda nemzetségéből való oroslány« (Jelen. V. 5.), a mi váltságunkat hirdeti; mig az arimathiai József üresen maradt sirboltja meg a mi életünknek, az örökkévalóságnak, a halhatatlanságnak bizonyossága, és hatalmas záloga. A Krisztus

legyőzte a bűnt, hogy így mindeneket, a kik ő benne hisznek, a bűnnek átkától, és zsoldjától, a mely a halál, megszabadítsa, és istennek karjaiba emelje. A Krisztus diadalmat vett a halálon az ő feltámadásában, és ezt a diadalmat nekünk adta, hogy ne legyen már félelmünkre, nézni sirunk fenekére, »mert látjuk Jézus példájából, mi lehet a holtak porából!«

A Krisztus halálának, és föltámadásának, a nagypéntek gyászának, és a Husvét örömeinek, a kereszt tudományának, és az Élet diadalmának, a mi váltságunknak, és megtartásunknak hirdetésére küldjük ki ev. ref. theol. fakultásunk ifju növendékét — — a fiát, hogy a hivek tőle is vennének az isten igéjének hirdetéséből hitet, megerősítést; hogy hallanák ő tőle is az isten irántunk való nagy szeretetének bizonyágtételét, és hogy növekednének az általa hirdetett evangéliumból is abban a reménységben, a mely soha meg nem szégyenit.

Vele együtt küldjük a hivekhez, a Krisztusban a mi kedves atyáinkfiaihoz, a mi szives üdvözetünket, és jó kívánságainkat. Legyen mindnyájuknak boldog ünneplésük! Álljanak meg erősen, és mozdíthatatlanul; bővítködjének mindenkor az úrnak dolgában, mivelhogy tudják, hogy munkájuk nem hiábanvaló az úrnak, mert mindnyájuknak diadal adatott a mi urunk Jézus Krisztus által!

Boldog ünneplést kíván az ev. ref. theol. fakultás tanári kara, és annak nevében

Kolozsvár, 1896. ápril. havában,

Kenessey Béla,
igazgató.

A mérték.

(Folytatás.)

De, azt is igazolja a történelem, hogy az ily nemü jelenségekkel egy időben, azokkal szoros viszonyban éppen a nép alsó rétegeit, a lelki szegényeket, a rongyosokat, sántákat, bénákat,

üldözötteket ragadja magával az isteni kegyelem ellenállhatatlan fuvalma, közöttük jelennek meg a próféták, az apostok, az igazság rettenthetetlen hirdetői; maga Jézus is, minden emberek között az egyetlen, közülök emelkedett a gonosztevőkre mért kereszthalál által a dicsőség legmagasabb fokára; a keresztyénség náluk talált termékeny talajra akkor, mikor a földnek urai előbb kinevették, azután kigúnyolták, végre, erőszakkal próbálták kiirtani, hogy a megcsontosodott, élettelen társadalmat a felbomlástól megmentse. Az élet-erős, nemes gyümölcsökben gazdag vegetáció nem az égbe nyúló magas szirteken, hanem alatt, a völgyekben, szelíd hajlású lankásokon, kedves fekvésű fensíkokon fakad. Azok a magas szirtek méltóságos magasságukban messziről meglátszanak ugyan, a feljövő nap is azoknak tetejét aranyozza meg először: de, fölmelegíteni, az arra borult jégkérget felolvasztani, magasabb vegetáció befogadására alkalmassá tenni, nem tudja. Szükséges, hogy az eső, a hó, a szél, a vihar, a menykőcsapás folytonosan rágja, őrölje, morzsolja azokat a kemény bazalt-sziklát, söpörje le a vegetációt zónájába, hogy így a termékenység fokozására, mint tényezők működhessenek közre.

A mi századunkban, más jelző, és elnevezés alatt, megvannak mind azon jelenségek, melyek a régi időben megvoltak; a köztük levő viszony ma is állandó, és változhatatlan, az oknak megvan kérelmetlen okozatja, mely a tőle származó eredménynek okává lesz, egész a végetlenségig. A jelenségeket, az azok közti viszonyt tapasztalatilag vizsgálhatjuk, szerzett ismereteinket rendezhetjük: de, hogy a jelenségek közötti állandó viszonyt, a változhatatlan törvényt felismerjük, a mult igazolására vagyunk utalva. Mi a jelenben élünk, és a jövő számára munkálkodunk; tanító-mesterünk a mult; a jelen az egymás után felbukkanó jelenségekben az anyagot szolgáltatja; a mult adja az igazolási megoldást. A minket környező jelenségeken sem uralkodni, sem vezetni, életképes társadalmi, állami, egyházi, családi alkotásokat létre hozni, képesek nem leszünk, ha a mult hasonértékű jelenségei között létezett állandó viszonyok, örökérvényű törvények bizonygatóételére nem támaszkodunk, azokat észrevétlenül elröppenni engedjük.

Jöttek át a multból korunkba jelenségek, melyek annak idejében megrázkódtatták a társadalmat, s mint pusztító orkán, romokat, pusztulást hagytak maguk után, s melyek ha ma oly

viszonyba helyezkednek el, mint akkor, hasonló eredményeket hoznak létre. Ismeretesek az erkölcsi romlottság, élvvágy, önzés, hazugság, ámitás, képmutatás, nagyravágyás bomlasztó hatása; érthető nyelven beszél a pauperizmus, és az összehalmozott tőke, a nadrágtalanok, hajléktalanok, éhezők viszonya azokhoz, kik fényes palotában, és nagy kényelemben élnek, a munkások, és munkaadók elkeseredett küzdelme; saját szemünkkel láthatjuk, hogy az ezen ellentétekből táplálkozó szocializmus, kommunizmus, anakhia, nihilizmus mennyire izmosodik, s már elég erősnek érzik magukat, hogy nyílt támadást intézzenek a meglévő társadalmi rend ellen. Az ok, és okozat kérelmetlen logikája nyilatkozik ezekben. E logikai kényszerűség folyamát megakadályozni, nem lehet, végzetszerűség ez. De, a folyam forrását, igenis, ki lehet száritani az által, ha megszűnik az ok, a különböző forrás ezek táplálására.

Korunk, tagadhatatlan, nagy tevékenységet fejt ki az ellentétek kiegyenlítésére, a nyomor enyhítésére; a humanizmus roppant sok hajlékot emel, hogy a társadalom mostoha gyermekei ott ellátást nyerjenek; a belmisszió, főként Angliában, évenként ezreket, meg ezreket keres fel, s átalakítva, vezet be a társadalomba olyanokat, kik csak fizikai, s biológiai életnyilatkozataikban voltak emberek: de, mind ezek, éppen úgy, mint a betegség fájdalomnak enyhítése, bomlasztó hatásának meggátlása még nem maga az életerős egészség, hanem csak palliatív intézkedések. A betegség fertőző okainak ismerete, azok végleges eltávolítása alapföltétele az egészségnek.

Éppen ezen okokat nem tudja, vagy nem akarja felismerni az emberi önzés, mely a modern liberálizmus köpenyébe burkolózva, cinizmusát azzal fedezi, hogy mind az isten bölcs végzéséből van így; feledi azonban, hogy istennek e bölcs akaratán kívül más akaratja is van. Ez a hipokritaság non plus ultrája, melynek enyhítésére vajmi keveset használ a keresztyén vallás jövő életéről való tanítása, mely egykor a földi ellentétek kiegyenlítését, s a cselekedetek méltó jutalmát ígéri. Máskülönben, úgy látszik, hogy a modern liberálizmus a keresztyénségnek, s ebben az az egyháznak csak annyiban enged létezési jogosultságot, s hangoztatja a lelkiismereti szabadságot, mennyiben palliatív intézkedéseivel a társadalmi nyomor enyhítésére hathatósan közreműködik, s jóvá iparkodik tenni azt, mit az önzés elrontott, főképpen pedig azért, mivel a figyelmet a jelen

életről a jövőre tereli, s így háborítatlan munkatert remél biztosítani a maga számára itt alant, míg az oda fenvalókat kedélyesen kigúnyolja. Így történhetik meg az, hogy a modern szellem az egyház tanításait, alkotásait, alkotmányát, kultuszát csak annyiban méltányolja, a mennyiben a látványosságnak eleget tesznek, a művészi követeléseket kielégítik, a fülre, szemre, érzékekre kellemesen hatnak, hatalmi, párt-érdekeknek megfelelnék. Ily értelemben méltán kiérdemli a pápizmus azt az elismerést, hogy ő a modern liberalizmus letéteményese, nem pedig a protestantizmus. Hanem, a pápizmus ezt az elismerést konok következetességgel visszaütasítja; a protestantizmus, ellenben, a maga számára vindikálja, s így mind a kettő önmagával jön ellentétbe.

(Vége következik.)

Horváth István,
bükösi evang. reform. pap.

Krisztus Pilátus előtt

(Felolvasatott »A szenvedő Jézus jellemképe« felolvasás-ciklus negyedik tagjakint, Kolozsvártt, 1896. márc. 18-án.)

Ahhoz a képhez, melyet »A szenvedő Jézus jellemképe« címen jelentettünk be, egy pár vonást nekem abból a jelenetből kellene szolgáltatnom, melyet ezen a címen ismerünk: »Krisztus Pilátus előtt.« Egy felséges jelenet ez, mely két ezred óta minden ártatlanul üldözöttek vigasztalása, mindenkinek, kit kötelessége hű teljesítése, hivatásának betöltése állított szembe a halállal, az életről való lemondás ereje. Oly jelenet ez, mely az emberi élet legnagyobb tragédiája, de egyszersmind a megdicsőülésnek is egyedüli útja. A bukásában diadalmas hős! Keze bilincsbe verve, feje felett kimondva már az ítélet: »Méltó a halálra!« és arcán, szemében az égi béke ségárözöne, mintha fénylő betükké verődve hirdetné: »Győztem!«

Csoda-e, ha e felséges jelenet ihletése alatt, a a nagy festő kezében az ecset világra szóló alkotást teremtett?

A Munkácsi festményére célok: »Krisztus Pilátus előtt.« Birói emelvényén ül Pilátus, a praetorium két márványszárnya által határolt udvaron. Kezét, melynek mozdulatával kísérté kérdését: »Mivel vádoljátok ez embert?« (Ján. 18. 29.) még vissza sem vonta, midőn a főpap, vádlói nevében, mintha az összes vádakot összefoglalni akarná, jobbjával a vádlottra, baljával az ítélőszékre mutat, s mintegy halljuk ajkáról a szót: »Hogy ha ez gonosztevő nem volna, nem adtuk volna őt kezébe!« (Ján. 18. 30.) A háttérből a tömeg rákiáltja a »Feszítsd meg«-et. Pilátus egykedvű s a tanács tagjainak bosszus gunyt lövellő démoni tekintete közt, a guny, megvetés és halált jósló boszu céltáblájakint, csak egy gyermekét karján tartó anya szelid részvéte által kísérve, ott áll a Jézus. A megtört bűnös tán, ki bírójára reményteljes, könyörgő tekintettel néz fel? Az életéért aggódó s kegyelmet esdni kész vádlott talán? Oh, nem! Annyi dühtől eltorzított, bosszuszom-

jas arc között, bírāja előtt fölemelt fővel állva az egyetlen, kinek arcán fenséges nyugalom ömlik el, homlokán égi béke honol, az egyetlen.

De ne siessünk tulságosan. A kép megragadó, hatalmas alkotás, melyet ily fenséges tárgyról, csak egy isten lelkétől ihletett, a Muzsák által homlokon csókolt művész alkotott; de mi, Jézusnak, a szenvedőnek, a történetinek s nem a lelkünk kívánalmi szerint eszményítettnek akarjuk jellemképét adni. Történeti személyek jellemét pedig, csak a történeti okmányok alapján alkothatjuk meg. Vessünk egy pillantást ezekre.

A profán írók közül. Jézus haláláról csak Swetonius emlékezik meg, mellékesen mondván, hogy Rómában a zsidók meghasonlottak egy bizonyos Krisztus felett, kit Pilátus alatt megfeszítettek. Bővebben az esetről csak a szentiratok szólanak, a melyekre nézve, ha meggondoljuk, hogy éppen azok, a melyek a Jézus életeseményeiről tudósítanak: az evangéliumok, mai formájukban első sorban a nép száján élő hagyományokból, de valószínűleg korábbi írott feljegyzésekből is, a tudomány nézete szerint, Jézus halála után 50—100 évvel szerkesztettek egybe, akkor, a midőn a keresztyének közt igen heves vitatkozás folyt a felett, a mi már Pál és Péter apostolokat is meghasonlásba hozta volt egymással, hogy vajjon a Jézus csak a zsidók váltságára jött-e el, vagy a pogányokéra is, hogy isten országát csak a zsidók számára alapította-e, vagy befogadni kívánta a pogányokat is; mondom, ha meggondoljuk ezeket, nem csak azt fogjuk természetesnek találni, hogy az evangéliumok elbeszélései egymástól kisebb-nagyobb mértékben eltérnek, hanem sokszor egész világosan megértjük az eltéréseket s azoknak okát is. Igen természetes e felvétel mellett, hogy az az író, ki az isten országát csak a zsidók számára valónak tartja, a pogányokat »disznók«-hoz hasonlítja, vagy »kutyák«-nak mondja, kiknek nem szabad elibök vetni az evangélium »drága gyöngyét«, vagy, a kik nem méltók arra sem, hogy »a zsidók asztaláról lehulló morzsáit« az evangéliumnak felszedhessék. Másfelől azok, kik a hívő pogányokat épp oly jogosultaknak tartják az isten országára, mint a zsidókat, azok nem késlekednek a Jézus összes szenvedéseit s hálálát a zsidók rovására írni s a mennyiben a pogány Pilátusnak is szerepe volt a dologban, őt lehetőleg szebb színben tüntetni fel, ki szívesen megmentette volna Jézust, mert látta ártatlanságát, ha könnyű szerrel tehetné volna.

A Pilátus előtt lefolyt jelenetet élesebb tendenciáktól menten, legnagyobb páratlansággal s így legnagyobb rövidséggel is, a Márk nevével nevezett evangélium mondja el, így: A reggeli főtörvényszék után, Jézust megkötözvén, elvitték Pilátushoz, ki megkérde őt: Te vagy-e a zsidóknak királya? Ő pedig felele: Te mondod! És a főpapok igen sokkal vádolák. Pilátus pedig ismét megkérde őt, mondván: Semmit se felelsz? Ime, mily sok tanubizonyosságot tesznek ellened. Jézus pedig többé mitsem felele, úgy, hogy Pilátus elcsodálkozék. Ünnepenként pedig, el szokott bocsátani nekik egy foglyot, a kit kértenek. Vala pedig egy Barrabás nevezetű, a lázadókkal együtt fogva, kik a lázadaskor gyilkosságot követtek el. A nép tehát felmenvén, kezdé

kérni azt, a mit mindig megtett nékik. Pilátus pedig mondá: Akarjátok-e, hogy elbocsássam néktek a zsidóknak királyát? Mert tudja vala, hogy irigységből adták őt kézbe a főpapok. A főpapok azonban felizgatták a népet, hogy inkább Barrabást bocsássa el nékik. És Pilátus ismét kérdé: Mit akartok hát, hogy cselekedjem ezzel, a kit zsidók királyának mondotok? Azok pedig kiáltának: Feszítsd meg őt! Pilátus pedig mondá: De hát mi roszat cselekedett? Azok pedig annál inkább kiáltják vala: Feszítsd meg őt! Pilátus akkor eleget akarván tenni a népnek, elbocsátá Barrabást és Jésust megostoroztatván, kezökbe adá, hogy megfeszíttessék. (Márk. 15 1—15) Így hangzik az események előadása Márknál.

Majdnem szórúl-szóra megegyezik vele a Mátéé, annyi eltéréssel, hogy az elbeszéléshez itt egy epizód van még csatolva, az t. i. hogy »mikor pedig Pilátus az ítélő székben ül vala, küldé hozzá az ő felesége, ezt üzenve: »Ne avatkozzál ez igaz ember dolgába, mert én sokat szenvedtem álmomban ő miatta« (27. 19.) és látván Pilátus, hogy nem használ semmit, sőt nagyobb zendülés támad, vizet vevén megmosá kezeit a nép előtt, ezt mondván: Ártatlan vagyok ez igaznak véréből; ám, ti lássátok! És felelvén az egész nép, mondá: Az ő vére mi rajtunk és a mi magzatainkon! (27. 24—25.) Mily világosan látszik e toidásból a pogányok javára célzó tendencia! Nem csak a Pilátus feleségének álma emlékeztet nagyon a Julius Cäsar feleségének álmára, férje megöletését megelőző éjszakán, a mi már magában elárulja ez elbeszélés pogány eredetét, hanem a Pilátus kézmosása, Jézus nyilvános ártatlannak nyilvánítása s a zsidók készsége, hogy vére súlyát magukra és magzataikra veszik, mindez elárulja, hogy a betoldás célja az esemény tragikus hatásának emelése mellett még az, hogy Pilátust, a pogányt, részvétellel teljesebbnek tüntesse fel Jézus iránt, mint a zsidókat s ez által is igazolja a pogányok jogát, a Jézus által alapított isten országához. S e céljában író nem törődik még azzal sem, hogy a pogány Pilátussal egy zsidó szerzetést, a kézmosást végeztesse s mint bírónak, Jézus ártatlannak nyilvánításában, oly kijelentést ad szájába, mely, ha megtörtént volna, nem engedhette volna meg Jézus megfeszíttetését.

Még világosabb a pogányok igazolására való törekvés a zsidók rovására, a Lukács-féle evangéliumban, a mennyiben itt Pilátus nemcsak két, hanem három ízben tesz kísérletet az ártatlannak nyilvánított Jézus mentésére. Azonkívül Jézus ártatlanságát minden világi törvényszék által bizonyítandó, Pilátus, midőn a vád közben, mely a többi evangéliumban hiányzik, itt pedig abban áll, hogy Jézus „félrevezeti a népet és tiltja megadni a császárnak az adót, mondván, hogy ő maga a Krisztus, a király« (23. 2.) és »zendülést csinált a nép között, Galileától idáig«. (23. 5.) midőn vád közben Pilátus megtudja, hogy Jézus galileai, magát az ítélkezésre illetéktelennek tartva, Herodeshez, a galileai helytartóhoz küldi, ki akkor éppen Jeruzsálemben volt, s Herodes is azzal küldi vissza, hogy halálra méltó bünt nem talált benne. (23. 15.) Ime, az epizódok eredete, mind a pogányok érdekének védelmére vall, a zsidók rovására.

A mi végre a negyedik, a János evangéliumát illeti, azt már a tudomány részéről csakugyan eldöntöttnek lehet tekintenünk, hogy ebben nem történeti igazságok, hanem a keresztyénségnek Kr. u. 140—150 esztendővel való felfogása tükröződik vissza. Történetet tehát, nem igen kereshetünk benne, de azért Luther nyilatkozata mindig megtartja jelentőségét, hogy a »szentírás koronája az evangéliumok, az evangéliumok koronája pedig a János evangéliuma«, mert ebben a Jézus Krisztusnak a keresztyén ember hitéletére való jelentősége áll előttünk.

Már a körülmények is, melyek közt a jelenetet lejátszatja, ellene mondanak a történeti valószínűségnek. Itt ugyanis, nem a szabadban, a vádlók, vádlott, bíró és nép együttes jelenlétében foly a vizsgálat, hanem Jézus és Pilátus az épület egy termében, a tanács tagjai pedig, künn az udvaron vannak, úgy, hogy Pilátus, midőn a papokkal és néppel beszél, »kijön«, midőn Jézussal, »bemegy.« Hogy keletkezhetett ez eltérés? Hogy ez a helyzet, mely mind Pilátus ismert magatartásával, mind azzal, mit a római törvénykezésről tudunk, ellenkezik. A szerző maga megmagyarázza, mondván: És ők (t. i. a zsidók) nem menének be a törvényházba, hogy meg ne fertőztetessenek, hanem, hogy megehessek a husvéti bárányt.« (18. 28.) Ime, a magyarázat! A János evangéliumának az a célja, hogy kimutassa, miszerint Jézus maga a páska-bárány, ki az által, hogy a páska-bárány megételének napján, Nizán hó 14-én hal meg, mint igazi páska-bárány, eltörli a zsidó páskát. Ugy intézi tehát, hogy Jézus a páskalakoma napján, 14-én haljon meg. Erre a napra esik így a Pilátusnál való kihallgatása is, mely napon, mint ünnepen, a zsidó nem léphetik a pogány törvényházba be. Ezért kell neki a kihallgatást ily furcsa, a történeti valószínűséget kizáró módon tartani meg.

A helyzetre vonatkozó eltérés mellett van a János evangéliuma és a többek közt még egy nagy eltérés. Mig, ugyanis, a más három evangélium egyhangu tudósítása szerint, Jézus a faggató Pilátusnak más kérdésére semmit sem felel, csupán a királyságra vonatkozólag válaszol »igen«-nel, annyira, hogy maga Pilátus is elcsodálkozik; mig, még a Lukácsnál felemlített azon vádra sem hivatkozik, ismeretes eljárására, mely szerint a népet, a császárnak fizetendő adó ellen lázítja, (23. 2.) addig itt, mit a többi evangéliumok szerint nem tett, bőven magyarázgatja »királyságának« értelmét, elmondván, hogy az ő »országa nem e világból való«, (36. v.) hogy »ő az igazság királya, ki azért jött, hogy bizonyosságot tegyen az igazságról.« (37 v.) Midőn az illetékességi helye felől tudakozó Pilátus kérdésére nem felel s ez őt arra figyelmezteti, hogy hatalmában áll, megfeszíteni, vagy elbocsátani, Jézus azt modja rá: »nem volna e hatalmad, ha onnan felül nem adatott volna néked!« (19. 10—11.) És végre, az ítélet! Mig a más evangéliumokban a nép felbőszült, vallásos fanatizmusának enged, itt, a politikai állására féltékeny helytartó, a politikára támaszkodó vádnak enged, mely a Jézus »király«-ságában a császár szuverenitását látja megsértve s a császár ellenségének mondja még Pilátust, a helytartót is, ha nem bünteti halállal a Jézust. (19. 12.)

Nos, kivánságuk, az összes evangéliumok szerint, teljesül: Pilátus kimondja a »Condemno«-t s átadja Jézust, hogy megfeszíttessék.

(Vége következik.)

Nagy Károly,
theol. tanár.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1896. márc. 23. 24. 25.

Elnökölt: főt. Szász Domokos, püspök aa.

Jegyzett: Kádár János, s. titkár.

Jelen voltak: Szász Gerő, főjegyző, dr. Kolosvári Sándor, elnökhelyettes, dr. Vály Gábor, Domokos Antal, Parádi Kálmán, Herceg Lajos, ig. tanácsosok, Deák József, pénztárnok, dr. Deák Albert, ügyvéd, Márkus János, titkár és Maksai János, számvevő.

Főt. püspök aa. az ülést megnyitván, miután az időközben elnököleg elintézték ügyekhez hozzászólni, senki sem jelentkezett, a tett intézkedéseket jóváhagyottaknak nyilvánította s fölhívta az egyes előadókat a napirendre került ügyek előadására.

Erre Parádi Kálmán, tanügyi előadó aa. jelentette, hogy a millenáris »Állapotrajz« elkészült s kérte a szétküldés iránti részletes javaslatának elfogadását. Ig. Tanácsunk a javaslatot elfogadván, Parádi Kálmán, tanügyi előadó aának, a munka kiváló pontossággal és nagy szakértelemmel eszközölt szerkesztéséért őszinte köszönetet mondott; megköszönte egyuttal nt. Szász Gerő, főjegyző aának is, azon készséges segédkezését, melyet a mű sajtó alá rendezésében nyújtani volt kegyes s végül, kedves tudomásul vette főt. Szász Domokos, püspök aának köszönetét, az Ig. Tanács figyelméért, melyet iránta az érdekes mű neki való ajánlásában tanusított.

Ezután a második oszágos és egyetemes tanügyi kongresszus rendező bizottságának kérése olvastatott fel, melyben azt kéri Igazgató-Tanácsunktól, hogy a kongresszus költségeihez, 50—100 frtnyi segélyvel egyházkerületünk is járuljon hozzá s hogy a részvétele a tanárokat, tanítókat s más érdeklődőket buzdítsa s végül, hogy azokat, a részvétel céljából segélylyel lássa el. Ig. Tanácsunk méltányolván a kongresszus fontos tanügyi céljait, azon magát Parádi Kálmán, tanügyi előadó aával képviseltetni elhatározta s az egyházkerület részéről ötven forint hozzájárulási összeget kiutalt, valamint készséggel ajánlotta figyelmébe a szakférfiaknak a kongresszuson való részvétel előnyeit, de utazási költségekre, fedezet hiányában, mit sem bocsáthat az illetők rendelkezésére.

Marosvásárhelyi kollégiumunk előljáróságának azon ismételt kérése, hogy a 900 frttal javadalmazott német-magyar nyelvi rendes tanári szék pályázati hirdetése közzé tétessék, teljesíthetőnek nem találtatott, mert az idei közgyűlésig oly rövid az idő, hogy a pályázat le nem járhatna, hanem fölhivatott az Előljáróság arra, hogy saját hatáskörében intézkedjék ezen állomásnak helyettes tanerővel leendő betöltése iránt.

Az abodi egyházközség azon eljárása ellen, mely szerint kántortanítói állomására Kovács József, nyugalmazott s így az állam részéről már munkaképtelennek nyilvánított tanítót alkalmazta, az illetékes kir. tanfelügyelő részéről észrevétel tétetvén, nevezett, amugy is csak ideiglenesen alkalmazott, tanító aa. állásától való felmentése kimondatott.

Tanügyi előadó aa. jelentette, ezek után, hogy a kihirdetett nagyenyedi theol. tanszékekre nyolcan pályáztak; és pedig: Rác Kálmán, nyiregyházi s. lelkész, Szécsi Ferenc, felvinci, dr. Bartók György, szászvárosi, Bodor János, zágoni lelkész, Tereh Gyula, hódmezővásárhelyi népiskolai felügyelő-lelkész, Batori Gábor, kolozsvári s. lelkész, Rác Lajos, sárospataki tanár és

dr. Bartók Jenő, debreceni h. tanár. Egyuttal felolvastatott a n.-enyedi kollégiumi Előljáróság kérése, melyben a pályázatok leküldését kéri, de Ig. Tanácsunk e kérést, a választási szabályok értelmében, nem teljesíthette, hanem értesítette a folyamodó Előljáróságot, hogy azok a kandidáló bizottság elnökénél, főt. püspök aának, kihez az összes pályázatok áttétettek, bármikor megtekinthetők.

Dr. Kolosvári Sándor, elnökhelyettes aa. indítványára, egyhangu lelkesedéssel kimondotta Ig. Tanácsunk, hogy a dunántúli egyházkerület ujonnan választott püspökét, főt. Antal Gábor aát., új állomásában örömmel üdvözli s működésére, mely egyházkerületének és egyetemes egyházunknak előhaladására bizonyára üdvös hatással leend, isten áldását kéri.

Végül, Kádár János, s. titkár aa. felolvasta a főt. konvent elé terjesztendő missziói jelentést, valamint a közgyűlés elé terjesztendő igazgató-tanácsi jelentést, melyek némi kiegészítésekkel elfogadtattak s kinyomatásuk, illetve, szétküldésük iránt a titkári hivatal utasított.

Ekkor az ülés, az idő előrehaladottsága miatt, bezáratott s folytatása 24-én, d. u. 4 órára kitűzetett.

Folytatott az ülés másnap délután, az előbb jelzett tagok jelenlétében és dr. Kolosvári Sándor, elnökhelyettes aa. elnöklete alatt.

Tárgyalás alá került ez alkalommal, első sorban, a püspöki jubileum rendező bizottságának kérése, melyben jelenti, hogy a múlt évi egyházkerületi közgyűlés alkalmából alakult értekezlet által reábizott teendőknben, t. i. főt. Szász Domokos, püspök aa. eredményekben gazdag tíz éves püspöki működésének elismerésére rendezendő ünnepély előkészítésében kellőleg eljár, a meny nyiben az ünnepelt nevére teendő alapítványra ezer forint felül gyűjtött s egy értékes emléktárgyat (nagyváradi bibliát) is beszerezett, melynek a régi kort jellemző könyvkötészeti stilben való bekötése most van folyamatban. Minthogy azonban, abban a nézetben van a bizottság, hogy a rendezendő ünnepélynek az ünnepelt érdemeihez méltó lefolyása csak akkor lesz biztosítva, ha szélesebb körben, egyetemesebb jelleggel rendeztetik, arra kérte Igazgató-Tanácsunkat, hogy most már vegye kezébe az ünnep további előkészítését s tegye meg a még szükségesnek látszó intézkedéseket. Ig. Tanácsunk örömmel határozta el a további előkészítő lépések megtételét s az eddig nt. Szász Gerő aa. elnöklete alatt működött bizottságnak köszönetet szavazván eredményes munkálkodásáért, egyhangu megállapodáskint monddta ki, hogy az ünnepélyt, a küszöbön álló egyházkerületi közgyűlés tárgysorozatába, ápril 12-ére, közvetlenül a papkibocsátási ünnep utáni időre, beilleszti; ehhez nagymélt. br. Bánffy Dezső, egyházkerületi főgondnok aa. hozzájárulását is kikéri; a bizottság fölkerésésének ismétlésével, az ünnepi üdvözlő beszéd tartására, mélt. gr. Kuun Géza, egyházkerületi főgondnok aát. fölkeri, s végül, ugy a kormányelnöknek, mint a vallás- és közoktatásügyi miniszternek jelentést tesz az ünnepélyről, szives tudomásul vétel végett.

(Vége következik.)

Az erdélyi református kollégiumok tanár-egyesületének alapszabályai.

(Vége.)

A közgyűlés tárgysorozatát, az illető kollégium tanáraival egyetértve, megállapítani és azt legalább két héttel a közgyűlés előtt, a r. tagokkal közölni. A meghívást pedig hat héttel előbb szétküldeni és általában az ügyeket vezetni; az évkönyv, vagy esetleg megindítandó folyóirat kiadásáról intézkedni.

Az évkönyvet elkészíttetni és szétküldeni, még

pedig legkésőbb azon polgári év végéig, a melyben a közgyűlés tartatott

Végül, gondoskodik, hogy az évkönyv a megszabott árért a tagoknak az egyházkerületi Igazgató-Tanácsnak, a főt. püspök urnak és a többi ref. egyházkerületek tanár-egyesületeinek pedig egy-egy hivatalos tiszteletpéldányban megküldessék.

5. A közgyűlés tiszteletbeli elnöke, ha jelen van, a püspök s ha se ez, se az egyesület elnöke nem lehetne jelen, akkor az alelnök lép az elnöki jogokba.

Az egyesület rendes jegyője mellé az illető kollégium tanári széke, eseteinknt két segédjegyzőt jelöl ki saját kebeléből.

6. Az egyesület közgyűlései nyilvánosak, de szükség szerint, vagy tiz tag kívánatára, zárttá alakulhat.

7. A közgyűlésen rendszeren a jelenlévők általános többséggel határoznak, de személyi ügyekben mindig titkos, vagyoni ügyekben pedig névszerinti szavazásnak van helye.

8. Az egyesületi közgyűlés tartásköltségeinek legalább egy részét, gyakorlat szerint, az illető kollégiumok hordozzák; a megjelenő rendes tagok uti költségeit pedig óhajtandó, hogy, a mennyire lehet, az egyes kollégiumok pénztárai fedezzék.

9. Tagdíj címén minden rendes tag, ez idő szerint, évenként két frtot fizet az egyesület pénztárába.

10. A közgyűlés rendes tárgyai: a) azon kollégiumnak egyik tanára, ha lehet, az igazgató, melynek kebelében a közgyűlést tartják, azon kollégium külső és belső viszonyairól, anyagi és szellemi állapotáról, részletes és kimerítő jelentést teszen.

Ennek tartalmazni kell az illető kollégium történetét és részletes statisztikai ismertetését, legalább is az utólszor ott tartott közgyűléstől kezdve.

Példaadás és buzdítás céljából, föl kell tüntetni azon alapítók és jótevők neveit, a kik a kollégium emelésére nemes és követésre méltó tettük, buzgó áldozatkészségük által befolytak. Rá kell mutatni azon okokra, melyek a kollégium emelkedését előmozdítják, vagy gátolják, valamint föl kell tüntetni a kollégium szellemi életére befolyással bíró intézményeket is, melynek a gyűjtemények, könyv- és szertárok, ifjusági olvasó-egyesületek és önképző-körök, a város és vidék történeti, vagy természeti nevezetességei, a nép sajátosságai, továbbá, a tanári szék tagjainak egymáshoz és a tanuló-ifjuságnak is egymáshoz, valamint a tanári karhoz való viszonyát, végül, a kollégiumnál még netalán mutatkozó hiányok orvoslására szolgálható módokat és eszközöket, valamint föl kell sorolni a használatban levő kézi könyveket is;

b) a közgyűlés által ezzel megbízott tanár általános tanügyi szemlét terjeszt elő, felölelvén úgy a hazai, mint a külföldi nevezetesebb tanügyi mozzanatokat és szőnyegen lévő nevelés-oktatásügyi kérdéseket;

c) Az egyesület tagjai testületileg megtekintik a kollégiumot, a hozzá tartozó mellékhelyiségekkel, valamint a gyűjteményekkel együtt és az e célra kiküldött szakbizottságok által azok állapotáról kimerítő tudomást szereznek s jóakaratu, de, őszinte és bizalmas észrevételeiket úgy ezekre, mint az a) és b) pontok alatt említett értekezésekre, illetve jelentésekre és előterjesztésekre is, még ugyanazon közgyűlés folyama alatt, de zárt ülésben megteszik;

d) az egyesek által felolvasott értekezéseket tüzetes tanácskozás tárgyává teszi s a mennyiben szükséges, azok felett saját hatáskörében határoz;

e) egyes tanári székek, vagy tagok által teendő indítványokat megvitatja és azok felett, a mennyiben magát erre illetékesnek tartja, határoz;

f) a következő évi közgyűlésre egy nevelés-oktatótani tárgyat, vagy kérdést tűz ki, melynek kidolgozásáról, illetve, előadásáról, ha önkint vállalkozó nem akadna, az intéző bizottság gondoskodik;

g) a városban, vagy vidéken található nevezetességeket megtekinti és kirándulásokat rendez.

11. A feloszlás eshetősége.

Az egyesület állandó fenmaradásra alakul, azonban esetleges feloszlását, az e célból külön összehívandó közgyűlésen a megjelenő tagok $\frac{2}{3}$ része mondhatja ki, mely esetben az egyesület lehető ingó, vagy ingatlan vagyonának hová fordításáról is a feloszlást kimondó közgyűlés jogérvényesen határoz.

12. Alapszabálmódosítás iránt a közgyűlést megelőző hat hétben kell írásba foglalt indítványt beadni, de csak öt év elteltével, mely időn belül alapszabálmódosításnak helye nincs.

Azután is alapszabálmódosítás csakis az öt évi ciklus elteltével történhetik.

13. Ha az egyesület ezen alapszabályokban meghatározott célt és eljárást illetőleg hatáskörét túllépné, a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés által, mint a hová ezen alapszabályok, valamint az ezután rajtok történendő módosítások is, helybenhagyás és megerősítés végett, fölterjesztetnek, tovább működésében felfüggeszthető és az alapszabályok pontos megtartására kötelezhető.

14. A fölmerülhető jogviszonyok ügyében, világi bíróság kizárásával, felebbezés esetében, végérvényesen az erdélyrészi ev. ref. egyházkerület közgyűlése határoz.

Közli: A. Bod Károly,
r. tanár.

TÁRCA.

Gezemáne.

Gezemáne! Valóban érezzük-e mi valahol ezt: »oldozd meg a te saruidat, mert a föld, melyen állasz, szent föld«? Van-e szent könyvünknek még oly lapja, melyre úgy rá tapadhatna a szenvedők lelke vigaszért, s a melyről annyi erő ömlenék reájuk? Van-e a Jézus életében még oly lelki jelenség, a mely a hívők vallásos tapasztalatának annyira tulajdonává lett volna? »Szomorú az én lelkem mind halálig!« De hát, nem a legaggasztóbb előérzetekkel hagyta volt ő el már szeretett Galileáját? Vajjon, a tömeg hozsánája elfeledtette volt-e vele azt, hogy Jeruzsálem a prófétaikat megölte, és megkövezte azokat, a kik hozzá küldettek? A farizeusok gyűlölete nem volt-e már csordultig, s lehetett-e egyebet várni, gyászos végezetnél? Sőt, legutóbb a

páska-ünnepen már saját szenvedését, és halálát példázva, nem mondá-e találon: »ezt cselekedjétek az én emlékezetemre«?

A ki az emberi szívet ismeri, az nem kérde ezeket. A távolbúl int a fájdalom, a szenvedés ijesztőleg közeledik, s már látható alakban áll előttünk. Ilyenkor a mindennapi élet-bölcsesség, mely szégyenli a mélyebb megilletődést, magára kényszeríti azt a meggyőződést, hogy a fájdalom nem olyan égető, a kin nem olyan gyötrő. De ez, ha szenvedsz, rád nézve mit se használ. Ha önmagába zárkózik a szív, ezzel, vajjon, megnyugtattja-e magát? A spártai anya pedig ezt mondja: tudtam, hogy csak halandónak ajándékoztam volt az életet; de, a keresztyén anya szíve csaknem összetörik. Kezdenek vigasztalni téged, hogy itt a földön a tökéletesség nem található fel, útalnak másokra, kiknek szen-

véde a tiédet messze túlhaladja. De, ez mind nem segít rajtad, a fájdalom mélyen vág lelkedbe.

Csak a szenvedés mélységéből emelkedhetik föl az ember a megdicsőülés magaslatára. Jézus a fájdalmat nem kerülte, neki éreznie kellett, hogy mi a szenvedés. Meghalni munkálkodása közben, magára hagyni a nyáját pásztor nélkül, meghalni erőszakos emberi kéztől, látva maga előtt a leg-sötétebb hálátlanság összeesküvését, s a véték szavait el-takarni a gyötrő testi, s még gyötrőbb lelki fájdalommal: isten akarata ez? »Atyám, ha lehetséges, muljék el ez a keserű pohár; de ne úgy legyen, a mint én akarom, hanem a mint te.«

Tudtam e én így imádkozni, ilyen lélekből, ilyen erős bizalommal? Mi változott benned, és körülötted, mai kor gyermeke, hogy te nem tudsz már így imádkozni többé? Megbonthatatlan természeti törvények vannak föltárva előtted, ezek is isten törvényei, de az élet legfőbb törvénye mégis a te tökéletes függésed Tőle. A gazdag igazságok egész sora van fölfedezve a kutató lélek előtt, de a legmélyebb igazság az, hogy az emberi szív igazi élete csak az ő istenéhez való teljes hűségében van.

Igen. Az istenben való hűségben. »Maradjatok itt, és vigyázzatok én velem«, mondá Jézus az ő szeretett tanítványainak. Ő érezte szükségét annak, hogy azoknak részt kellene venniök az ő harcában, vele együtt érezniök, s vele szenvedniök. Keserű csalódás! Aludva találta őket. »Nem vigyázhattok-e velem egy óráig? Vigyázzatok, és imádkozzatok, hogy kísértetbe ne esetek!«

A te barátaid, kiket a legbensőbb kötelékek kapcsolnak hozzád, nem tesznek így. A mikor szükség, ők nem szünnek meg, örködni a te nyoszolyád mellett; az álmod elűzik szemeikről, csak hogy legkisebb kívánságaidnak is eleget tehessenek. Alig tudod arra bírni őket, hogy pihenésre térjenek, és saját erejükre is gondoljanak. Vagy ha nem tested szenved, akkor is részt vesznek a te lelki harcokban, s együtt éreznek veled. Fájdalmadat szívesen magukra vennék, és hordoznák annak terhét, csak hogy megszabadithassanak téged attól. Milyen szeretet, de milyen tehetetlenség szól hozzád kézszeritásokból, beszédes szemeikből. A mit akarnak, azt nem tudják megtenni. Mennyi mindenre készek éretted, de erejük gyöngye ahhoz. Veled, éretted imádkozni, hála az égnek, erre képesek. És lelkének mélyében minden ember magára van hagyatva. Kínos harcokban egyedül állasz. Oh, nem. Nem egyedül: az atya veled van.

A mi szívünk nem tudja feledni a nagy, és dicső hőst, a hit hőst, a ki ezt: »az atya velem van«, oly mélyen érezte. Jézus ismét eltávozik tanítványaitól. Még egyszer a földre borul: »atyám, ha al nem mulhatik ez a pohár én tőlem, hogy én azt meg ne innám, legyen a te akaratod.«

Mily dicső győzelem! A pohár nem mulhatik el. A búza-szemnek a földbe kell esnie, és megrothadnia. Szíve vérének omlásával kell hogy ő megpecsételje az igazságot. Csak az ilyen engedelmisség tudja a bűn hatalmát megtörni. Csak az ő szeretetével a kereszten fog a bűnös szív ismét bizni isten szeretetében. Ő tudta ezt; de, most érezte csak egész erejében. Sohasem kételkedett ugyan ebben, de csak most érezte ennek erős bizonyosságát önmagában. Őt az ima gyámolította, és ime, az igazságot megnyerte. Mily győzelem!

»Legyen a te akaratod!« Vajjon, tudok-e így szólni teljes szívemből? Kiált a tékozló fiatal, keserű csalódása után. »Hála istennek, még tudok, mert az erő, Tőle jön!«

Vajjon, tudunk-e mi is így szólni teljes szívünkkel? E kérdésre adott felelettől függ a mi szerencsénk, és boldogságunk.

A keresztet, mely oly súlyos, vedd föl, ne félj az önmegtagadás fájdalmától. Kövesd az utat, melyet én mutatok. Erre kérlek

A szerencsés kilátást, a hő vágyat, kívánságot, melyre egész lelkedet föltetted, azt, a mit szerencsédre nézve hiányozhatatlannak mondasz, megfélemlés nélkül útasítsd el, szakítsd el attól magadat. Ezt kérem tőled. Az életet, mely rád nézve sokkal drágább, mint saját életed, helyezd bizalommal kezeimbe. Érezned kell, hogy ez szivedből szakittatik ki; érezned kell, hogy a seb, itt, a földön, sohasem gyógyul be egészen, de, azért áldoznod kell. Ezt kérem én tőled, mondja istennek igéje.

Atyám, ne az én akaratom, hanem a tied történjék! Verző, de imádkozó szívvel mondtad te talán ezt. A vihar elült. Milyen édes béke! Minden ridegnek, és horzasztónak látszott; de, fölserken a gondolat, hogy van szeretet, mely a mi elménket túlhaladja, van bölcsesség, melynek útjai nem hasonlíthatók a mi útjainkhoz. Nyomor állott előttünk, s ime, előttünk a magasztos áldás; azt hittük, hogy mindent veszítünk, s lelkünk mélyében minden eddiginél gazdagabb kincsre leltünk, mely soha el nem vész. Szünetünk, de ez a szenvedés megdicsőít. Minő béke, de minő hatalom is! »Kerjétek föl, menjünk már!« Jézus engedi pihenni tanítványait, de ebben a pillanatban közeleg az ellenséges tömeg. És a mikor a hűtlen tanítvány hozzáér, »Judás,« így szól neheztelve, de egész szájalommal, »csókkal áruod el az embernek fiát?« És mikor az a tanítvány, a ki még csak az imént annyira erősködött, »ha meg kell is veled halnom, meg nem tagadlak téged«, háromszor bizonyítja, hogy mesztérét nem ismeri, megszegyeni őt, de meg is menti a szerencsétlent a leggyöngédebb könyörület egy pillantásával. Honnan ez a szeretet? Jézus imádkozott.

Önérzet abban a beszédben, melyet a főpap előtt mondott az ő országárúl, a mely az emberek ellenkezése dacára is, el fog jönni. Büszke önérzet a könnyelmű tetrárhával szemben tanusított hallgatásában. Önérzet mind szavában, mind hallgatásában, a mikor a népszerűtlenségtől félő római helytartó előtt állott. Honnan ez a nyugodt, bátor önérzet? Jézus imádkozott.

S mindvégig megmaradt az ő állhatatossága. Ajkára nem jön keserű kifakadás azok ellen, a kik őt oly gyalázatosan gúnyolják. Nem átkot, hanem áldást mond az ő hóhéraira. A legégetőbb fájdalom sem ingatja meg hitét. És a mint a gyötrő testi fájdalom egy pillanatra erőt vesz rajta, akkor, a hit szent paradoxona ez, istentől való elhagyatottságának érzetét istennek panasolja. De, már jön a szabadító halál... Haldokolva is isten atyai kezébe ajánlja magát. Jézus imádkozott.

Üdv fájdalom nélkül nem születik. Mi ezt tudjuk. Csak a valódi buzgó imában érezzük ezt igazán, csak abban válik ránk nézve is belső tapasztalattá. Isten erejéhez kapcsolod hát életedet, bár súlyos néha, de oly gazdag élet ez! Küzdelem marad ugyan ez az élet, de a nap újból áttör a fellegeken, és istennek nyájas ábrázatja megvigasztal.

Küzdelem marad mindvégig az élet. De, az atyai ház, a mennyei hajlék, annál dicsőbb fog lenni.

(Hollandbúl, szabadon.)

Zayzon János.

Elmélkedés, a szenvedésről.

Széchy-Lorenz Joséphine.

A fájdalomnak nagy mértékben megvan az a tulajdonsága, hogy dicsőít. A ki nehéz megkísértetést bátran elbir túrni, azt embertársai szemében tiszteletgerjesztő nimbusz övezi.

A jellemnek, mely valóban nagy akar lenni, hasonlitania kell a Krisztus feszületéhez, melyet magasság, szélesség, és mélység jellemeznek. A magasság különösen nagy lelkűség által mutatkozik, a szélesség jótekonyságban, a mélység pedig hősies megadásban a legnehezebb megpróbáltatások közepette, mert mint a vihar a hajósok iskolája, úgy válságok próbálják meg a nemes bátorságot.

»A halál menedék az élet igazságtalanságai elől«, mondta egy régi bölcs. Sokan e mondást a szerencsétlenségben ismétlik, és öngyilkosságra fordítják. Pedig ehhez keresztyénnek, embernek nincsen joga. Hivatást kell teljesítenünk e földön, s a ki ezen hivatás elől kitér, nagyobb bünt követ el, mint az, a ki hivatását rosszul tölti be. Nincs jogunk, kötelességeinket választani, vagy azokat gyáva megszökés által megsérteni.

Vannak, a kik öngyilkosokká lesznek, így gondolkozva: »Mit csináljak én már e világban, a hol ezentúl fölösleges vagyok?« Pedig nincs semmi, és senki fölösleges a földön. Ha már nem bírsz többé igazságosan cselekedni, működni, tudj mint igazságos lény szenvedni, és példád üdvösebb lesz az emberiségre nézve, mint tetteid. Vannak mások, kik hiúságból keresik a halált, s ezek a legeggyűbbek, mert nincs a földön dicsőbb valami, mint szerény türelem a válságok közepette.

Az ember nagy tettekre képes. Látjuk gyakran, mint dacol a legborzasztóbb veszedelmekkel, hogy a tömeg látára embertársának életét megmentse. Látjuk, hogy az ellenség tüzelése közben rettenetes sáncokat megmász, és szent lelkesedése pillanatában fölládozza életét.

E fényes tettek, azonban, mindig csak tökéletlen nyilvánulásai amaz erkölcsi erőnek, mely az emberben lüktet; mert mindig azt lehet mondani, hogy ő ama dicsőségben, mely e nemes tetteket követi, oly külső eszközre talált, mely képes volt őt felbátorítani. De, ha az ember, hosszú, és titkos szenvedések által egész a tehetetlenségig kimerülve, mégis erősebb a szenvedésénél, csak akkor mutatja ki lelkének egész nagyságát! Minden erélyét kénytelen összeszedni, s csupán magában kell ama segédeszközt találnia, mely biztos célhoz vezet, oly győzelemre, melyről a világ nem tud, s elmondhatja, mint ama nagy száműzött: »Hála szerencsétlenségemnek, leplezetlenül fognak megítélhetni!« S a köre, mely földi maradványait fogja földni, a régiek e nagy szavát irhatják: »Hic jacet vir.« Itt férfi nyugszik! Ez ama gondolat, melyet a bölcs e szavakkal fejezett ki: »A béketűrő többet ér, mint az erős, s a ki indulatán uralkodni tud, erősebb, mint az, a ki városokat hódít.«

Minden tükör hizeleg; csak a szenvedések tükre nem; mert csak ez mutat bennünket külsőleg úgy, a minők bensőleg vagyunk. Midőn Epictet az urának, ki az ő lábát eltörte, nyugodtan felelt: »Hiszen, megmondtam neked, hogy el fogod törni«, szavaiban, és nyugalomban ugyan sok büszkeség rejtett, de nagyság is; mert volt benne valami abból, a mi korunknak hiányzik, abból az erkölcsi erőből, melyet a régiek »fortitudo«-nak neveztek.

Valóban, nincs magasztosabb, mint alázatossággal viselni a nagy megpróbáltatásokat. Életem folyamában sok csodát láttam az Alpesek ormaitól egész a sorrentoi erdőcskéig; megnéztem a Coliseumot ama kupola tetejéről, melyet Michel Angelo az egekbe dobott; a velencei Szent Márk temploma, és a doge-palota előtt elmélkedésbe mélyedtem; de, van egy csoda, melyet inkább szerettem volna nézni: Selvio Pellico szelid, és nyugodt arcvonásait a spiel-

bergi börtön boltozatai alatt, vagy még inkább szent Pált, midőn a halálba menve, szent Pétert megölelte.

Krisztus a kereszten minden nagyság fájdalmas sorának képe a földön. Kérdezzétek a történelmet, s megdöbbenésekre meg fogja mutatni, hogy minden nagy lélek dicsőségének, és erényeinek utolsó szentesítése: a szenvedés. Nézzük csak Jób-tól fogva, ki egy szemétdombon sohajtozott, vagy Szokráte-stől fogva, ki büroknedvet ivott, nézzünk a vértanuk sorain keresztül, egész a mi napjainkig: hol az a hős, a kinek élete ne lett volna keserű? Hol van az a lángész, kinek homlokára a megpróbáltatás elfeledett volna töviskoronát nyomni? Homerről, Themistoclesről, Phocionról, vagy Hannibalról nem is szólva, hallom Scipiot földkiáltani: »Háládatlan haza, poraimat nem fogod birni!« Látom a Cicero fejét a forum szószerkére szegezve, még mielőtt a Keresztelő János feje a tányéron Herodiás szemét gyönyörködtette volna. Chrysostomus a száműzetésben zárja be ajkait. A vak Belizár kenyérért koldul Byzanc utcáin. Dante mosolyogni csak abban a percben tudott, midőn a halál megcsókolta fonnyadt homlokát. Camoëns kórházban lehel ki lelkét. Tasso bezárva örülkint, macskaszemeket kíván magának, hogy halhatatlan költeményeit éjjel is irhassa. Milton vakon élt, mint Homer. Columbus ama világból, melyet ő fedezett fel, láncokba verve, tér vissza. Gilbert nyomorban hal meg. és Napoleon, az újabb idők óriása, elhagyatott, pusztá sziklán részesül utolsó fényében, és utolsó leckéjében.

Mi az, mi az erényre, és főleg a lángészre ily borzasztó megpróbáltatásokat hozott, s még mindig hoz? Kétségkívül, minden rossz szenvedélyek közt leginkább az irigység.

Du Guesdint, több hóstett után, a királynál udvaroncok elrágalmazták, minek következtében a király hidegen fogadta. Kilépvé a palotából, melybe többé a lábát nem tette, letérdelt, s kardját összetett kezeiben tartva, fölkiáltott: »Dicső kard, mennél több ellenséget győztem le isten, és a te segítségével, annál többet szereztem magamnak azzal a királynál.« E szavakkal a hú katona az irigység rút szellemét, s egyszersmind a legtöbb nagy ember sorsát jellemezte.

Az irigység! Ez ama rossz szenvedély, mely által a romlás a világba jött; ez az, melytől az Ábel vére elfolyt; ez az, mely Józsefet eladta, Dávidot üldözte, Krisztust keresztre feszítette, s a farizeusok ajkaira a megelégedés mosolyát idézte, midőn az isten fiát meghalni látták. Boldog az az ember, a kit irigyelnek! Ha nyugalma szenved is alatta, mégis mindig azt mondhatja magának: »Hála istennek, nem minden közönséges tetteimben, és lelkemben!« Ne csodálkozzunk azon, hogy akaratunk ellenére ellenségeket szerzünk magunknak, mert a tetszés-nyilvánulás, mely nem neki szól, mindig terhíre van az irigy embernek.

Dante a pokol tornácában olyan lelkekre talált, kiknek élete sem gáncsot, sem dicséretet nem érdemelt. Az olyan lények, kik se bűnökkel, se erényekkel nem bírnak, megvannak óva a szenvedésektől, de a dicsőségtől is. Nekik hosszú az élet, mert a szívük nem elég meleg arra, hogy őket elégesse; békés napjaiknak nincs elég fénye arra, hogy előidézze a haragot, mely a viharokat szüli.

De, mennél tökéletesebb az ember, annál inkább érzi a jót, s annál inkább a fájdalmat is. Ész, és szív csak a saját kárukön fejlődnek. A legtöbb korona töviskorona. Ha a leggyöngédebb lelkek képesek a legnagyobb örömeket élvezni, megvan az a dicső kiváltságuk is, hogy a legfájdalmasabb szenvedéseket érezzék.

Béke, mindig béke: ez nem az élet utolsó szava, nem a boldogság telje. Ha arra, hogy boldogok legyünk, elég volna, szívünket megkövesíteni, akkor nagyon is sokan lennének boldogok, olyanok is, a kik nem érdemelnék meg.

Kivált a szellemes emberek csak nyugalma árán törekedhetnek dicsőség után, mert a szellem vonzza a vihart, mint a tornyon kimagasló vasvesszők magukhoz vonják a

villámot, Az ilyen szellem egyetlen egy szárnyütéssel átszelve a szűk világot, mely neki börtönül szolgál, azt csakhamar nagyon kicsinynek, s a létet könnyen terhesnek találja, mert egy pillantással a fenekéig belátott. Az ő élete ritkán hosszú, mert széles, s a kit saját lángja fölemészt, elmondhatja, mint ama költő, ki mindenből, de nagyon korán, és nagyon hamar izlelt: »Életemet nem napok, hanem ér-verések után számítom!«

A mint a szellem a fájdalmat előidézi azzal, hogy a vihart fölkelti, a fájdalom is fokozza a szellemet; és sok híres fogoly mondhatta el Boethiussal: »Isten, és börtönöm tettek azzá, a mi vagyok!« A vihar többet is művel: nagyra tesz képessé, az élet ismereteit siettetve; mert soha sem alkalmazták hajó főárbocának a szerény harasztot, mely soha nem érezte a vihar dühöngését. A szenvedés mindig magasra emeli isten, és ember előtt az igazságosnak lelkét, mely gyöngesség nélkül tudja eltérni, hogy a lélek elmondhassa, mint ama lovag, ki cimerében a háborgó habokat viselte: »t u r b a n t, s e d e x t o l l u n t!« Levernek, de föl is emelnek! (Angolbúl.)

Különfélék.

= **Az egyetemes konvent folyó hó 21-re** hivatott össze Budapestre. Ezt megelőzőleg, a közalapok végrehajtó bizottsága ápril. 16-án, s következő napjain; az országos lelkészi gyámintézet végrehajtó bizottsága ápril. 18-án, és az egyetemes tanügyi bizottság ápril. 19-én tartanak ülést.

= **A dunántúli egyházkerület új püspöke,** főtiszt. Antal Gábor, aa. a márc. 25-re Komáromba összehívott közgyűlésen letette az esküt ama nagy, és diszes közönség előtt, melynek élén Tisza Kálmán, és Szekeres Mihály állott, mint legidősb esperes. A beiktatási ünnepély csak szeptemberben lesz Pápán. Hogy szép, sőt fontos beszédekben nem volt hiány, azt elképzelhetni, holott az alkalom nem csak ritka, de elhatározó az egyházkerület életében, és a hol országos nevű és tekintélyű férfiak beszélnek. A hangulat minden irányban emelkedett, sőt lelkesült volt, és hisszük, hogy az is marad.

= **Egy ember, egy férfiú halálát jelentjük.** Jelentjük, hogy áldott emléke legyen megörökítve a mi szerény lapunkban is. Br. Kemény János, pusztakamarási birtokos, országgyűlési képviselő meghalt Budapesten, és az ott megtartott szertartás után, Pusztakamarásra lehozatván, földi tetemeit folyó hó 29-én adták át annak az általa oly forrón szeretett anya-földnek, melynek sokszor leszolt neve »b é r c e s k i s h a z á n k a;« neve Erdély. A szertartást főtiszt. püspök, Szász Domokos, aa. végezte. Pihen már. Az a kegyeletes érzés, melylyel e sorokat írjuk, nem fogják zavarni boldog álmait. Csak felujítani akarjuk olvasóink emlékezetében azt a dicsőséges családot, mely leszármazásánál fogva egyike ama kevés családoknak hazánkban, melyek valóban milleniumot ülhetnek ez esztendőben. Abból a családból származott, a mely egykor-regen a Kemény-Gyerő-Kabós és Radó-ágra szakadva, a honfoglalás idejében a »prima occupatio«-nak jogán szerzett birtokot e földön, és szerzett érdemeket, hogy mindenha megemlegesse a történelem. E sorok nem alkalmasok a család monográfiájának megírására; de büszkén hirdetik, hogy e

család minden századokon keresztül hazafi, és a reformáció dicső kezdetétől fogva mindig kálvinista volt. A hősök, a hitbuzgók, az államférfiak, a tudósok egész hosszú sorát adta e hazának, hogy fenmaradásában, dicsőségében önmagát tegye halhatatlanná. Kemény Simon, ki hősi halálba megy hazájáért; Kemény János, Erdély fejedelme; és századunkban Kemény Dénes, az egykori ellenzék vezére, Kemény Ferenc, kancellár, Kemény István, az erős demokrata, Kemény Zsigmond, a zsenialis író és politikus, Kemény Gábor, a nagy tudós és diplomata: mind-mind kimagasló alakjai ama szép, dicső családnak, mely a most meghalt Kemény Jánosban is ritka példányát vesztette el az önzetlen hazafiságnak a törhetetlen jellem-szilárdságnak, a kötetelés nélkül való egyenességnek, annak az egyéni méltóságnak, melynek letörülhetetlen bélyege ott van a homlokokon, a szívekben, a lélekben, a megnemésedett indulatokban, és az élet cselekedeteiben. Kemény János bárót neve után mindenhol »koronázatlan fejedelemnek« hívták, most elment oda, hol számára el volt téve az örökéletnek koronája. A ki úgy élt, mint ő, nem hal meg soha; él mindörökké. Emléke áldott leend!

= **Más egyházak is eldicsekedtek azzal** a kedves kötelesség teljesítéssel, hogy a millenáris kiállítás történelmi főcsoportja számára, átengedték a birtokukban levő múkincseket. Ugyan mért maradna el ezektől a kolozsvári ev. ref. egyház, mely a birtokában levő klenodiumok közül tizenhárom darabot küldött fel az említett szép célra, olyan értékben, mely legalább is százszorososan, utólérhetetlenül alul marad a »pretium affectionisnak«, melyet képviselnek. Olyan nevek, mint Döbrei Kata, 1587. Rákóci György fejedelem, 1641. Kemény János és házastársa, Teleki Anna, 1685. olyan számok, és olyan nevek, melyek tisztelettel kell hogy eiltötsék az utódokat, és lelkesedőkre birni a jövődöbelieket. Különösen a Rákócikehely szép idomaival, pompás emaille-lirozásával, a milyent akkor csak Florenchben, és Erdélyben készítettek, ha tán nem is egyetlen, de minden esetre feltűnést fog kelteni.

= **Felhívás** Egy templomi éneket irtam az ezredévi istentiszteleten és iskolai ünnepélyeken lehető használatra. Az ének egyszerű, dallamos és egészen templomi jellegű; orgonakiséret mellett, a gyülekezetek által előadható, olyan hangnemben írva, hogy férfiak, nők és gyermekek együtt énekelhetik; partitúrája pedig, mert négyes férfikarban van írva, orgonakiséretül alkalmazható. Férfikarban szintén előadható, magasabb hangnemből s vegyes karra is könnyű átalakítani, de leghatásosabbnak remélem orgonakiséret mellett. A melodia olyan hosszú, mint, teszem, a 90 zsoltáré, a szöveg négy versszakból áll. Kiadhatása a pártozás mértékétől függvén, tisztelettel kérem a megrendeléseket f. évi ápril 8-áig hzzám, (Makkfalva, postaállomás helyben, Maros-Tordamegye) intézni. Egy példány ára 25 kr. = 50 fillér lenne. Esetleges nagyobb megrendeléseknél, ha kijöhetnek velem, kedvemenynyel szolgállok. **B e n e d e k D é n e s,** ref. lelkész.

= **Misszio!!! Az üdv új hadserege.** Az üdv új hadseregében, a melyet Booth Ballington megalapítani készül, már is lázadás tört ki a női újoncok között, az elnökség által kiszemelt barna egyenruha miatt. Nagyon rutnak találják az üdv amazonjai ezt a színt, azt mondják, hogy gyászos a barna ruha és úgy fog-nak kinézni benne. mintha csak temetésre mennének. Úgyüket a hölgyek »az amerikai önkéntes isten« elé terjesztették, aki belátta, hogy a barna szín nem való egyenruhának és csinosabb, kék egyenruhát választott. Az üdv hadseregének egy törzskapitánya azt az ellenvetést tette, hogy sokkal fontosabb a lelkek megmentésével törődni, mint azzal, hogy szép legyen az egyenruha: ezzel az argumentummal azonban, egyáltalán nem lehetett hatni az üdv hadseregének szépeire. (Óh, be szép! **S z e r k.**)

HIVATALOS RÉSZ.

1264—1896.

KÖRLEVÉL,

összes nt. *Esperes aaihoz és a püspöki egyházak tiszti. Lelkészeihez.*

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur ónagyméltósága, idei 7548. számú leiratában arról értesítette hatóságunkat, hogy az 1893. évi 26. tc. mikénti végrehajtásáról tudakozódó felhívására beérkezett vármegyei jelentésekből meggyőződött arról, hogy még igen jelentékeny azon tanítói állomások száma, a melynél az id.

törvény 1. §-ában elrendelt legkisebb tanítói fizetést az iskolafentartók nem biztosították, sem pedig a kiegészítéshez szükséges összeget államsegélyként, ismételt felhívásra sem kérelmeztek. Elérkezettnek tartja tehát az időt most már arra nézve, hogy az ily iskolafentartókkal szemben a törvénynek teljes szigorral érvényt szerezzen s a törvényben megállapított legkisebb tanítói fizetést az iskola fenntartó által biztosítottnak tekintse, s ha az iskolafentartó a törvény 4. §-a értelmében havonként, vagy évnegyedenként, de mindig előlegesen azt ki nem szolgáltatná, akár

az érdekelt fél panaszára, akár hivatalból való feljelentés esetében, közigazgatási uton behajtsa. A tanítói javadalmasok összeírása megtörténvén, módjában áll nt. Esperes aainak egész bizonyossággal megállapítani, mely tanítói állomásoknál nincs még mindez ideig biztosítva a törvényben rendelt legkisebb tanítói fizetés, illetve, mily összeg hiányzik a kiegészítéshez.

Ennélfogva felhívjuk nt. Esperes aait. hogy utasítsák az illető egyházakat, miszerint minden egyes oly tanítói állomásra nézve, a melynél a fentebbi tárgyalás szerint, a tanítói legkisebb fizetés nincs biztosítva, a melyeknél tehát a 300 frt. fizetés most már az iskolafentartó terhére biztosítottnak tekintendő, azonnal készítsenek az 1894. évi 10.000 sz. miniszteri rendeletnek megfelelően fölszerelt kérést, s azt azonnal terjesszék fel hatóságunkhoz, hogy f. évi május hó 1-ig, mint legvégső határidőig, a további lépéseket megtehessek.

Végül, felhívjuk nt. Esperes aait, és t. Lelkészeinket, hogy f. é. május hó 1-éig tegyenek hatóságunkhoz ez ügyben jelentést, felsorolva abban mindazon iskoláink neveit, melyeknél a fizetés kipótlására szükséges nem volt, továbbá, a melyeknél a javadalom állami kipótlása már megtörtént, nemkülönbön azokat is, melyek szabályszerű kéréseiket beadták ugyan, de még arra választ nem kaptak s végül, esetleg azokat, melyek részéről kérés egyáltalán nem adott be, habár az egyház által biztosított fizetés a 300 forintot el nem éri.

Kolozsvártt, 1896. év márc. 22-én.

Márkus Fános,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

1276—1896.

KÖRRENDELET,

valamennyi ev. ref. egyházmegyei Esperes és
Lelkészi aainak.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter urnak f. év. márc. 8-áról 11,579—896. sz. a kelt körrendeletét tudás és ahhoz alkalmazkodás véget közöljük: 11579—7896. V. K. M.

Az állami anyakönyvekről szóló 1894. XXXIII. t.-c. életbelépte után, ismételten kérdés tárgyává tétetvén az, vajjon a vallás- és közoktatásügyi miniszternek, a belügyminiszterrel egyetértőleg, 1875. évi január hó 13-án, 563. eln. sz. a kiadott körrendelete (1875 évi R. T. 29 lap), mely a bevett, vagy törvényesen elismert vallásfelekezetek egyikét sem követők között előforduló házassági, születési és halálozási eseteknek, a politikai hatóságok által leendő nyilvántartása tárgyában intézkedett, a gyermekek vallásáról szóló 1894. XXXII. t.-c. végrehajtása tárgyában, 1895. évi június hó 29-én, 1675. eln. sz. a kelt rendeletem 1895. évi R. T. I. kötet, 697. lap) 2. §-ához képest még hatályban van-e, a következőket tartom szükségesnek kijelenteni és elrendelni:

Az állami anyakönyvekről szóló 1894. XXXIII. t.-c. vallásfelekezetre való tekintet nélkül, mindenkire kiterjedvén, önkint értetődik, hogy a kérdéses 1875. évi 563. eln. sz. a kelt V. K. M. körrendeletnek, a nazarénusok, illetve, általában a bevett, vagy törvényesen elismert vallásfelekezetek egyikét sem követők között előforduló születések és halálesetek nyilvántartására vonatkozó intézkedése, az 1894. XXXIII. t.-c. cikknek időközben történt életbeléptetése következtében, már hatályát veszítette.

Éppen úgy hatályát veszítette az 1894. XXXI. t.-c. életbeléptetése következtében a kérdéses körrendeletnek a házassági ügyekre vonatkozó intézkedése is.

Mindezekhez képest tehát, mihez tartás és megfelelő további intézkedés végett, értesitem a köztörvényhatóságot, hogy az 1875. évi 563. eln. sz. a kelt V. K. M. rendelet értelmében, eddig vezetett nyilvántartási jegyzékek az 1894. XXXIII. t.-c. életbelépte után, többé külön nem vezetendők s felhívom egyuttal, hogy a kellőképpen lezárt, kérdéses nyilvántartási összes jegyzékeket, az azoknak ve-

zetésével megbízott hatósági közegektől, záros határidőn belül, a törvényhatósági levéltár számára, követelje be.

Budapest, 1896. márc. hó 8-án.

Wlassics.

Kolozsvártt, 1896. márc. 24-én.

Márkus Fános,
titkár.

Szász Domokos,
ev. ref. püspök, mint elnök.

976—1896.

KÖRRENDELET,

valamennyi erdélyrészi evang. református kollegium
mélt. t. Elöljáróságának.

Hazánk ezer éves fennállásának megünneplésére készül az egész nemzet, s ebben az ünneplésben ugyanis, mint a jövő nemzedék nevelőjének, a középiskoláknak, és ezek között erdélyrészi egyházkerületünk középiskoláinak is méltó részt kell venniük már azon körülménynél fogva is, hogy több kollégiumunk százados fennállásához, ezer éves multunk sok emléke fűződik.

Meg vagyunk győződve arról, hogy a m. t. Elöljáróság nagy nemzeti ünnep iránti lelkesedéséből már megtette e kellő intézkedéseket, s azért jelen felkérésünkkel a m. t. Elöljáróságot, a vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak ebben a tárgyban kiadott, s a »Hivatalos Közlöny« 5-ik számában 10,694—1896. szám alatt megjelent rendeletére óhajtjuk figyelmessé tenni.

Kolozsvártt, 1896. márc. 27-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Szász Domokos,
ev. ref. püspök, mint elnök.

1394—1896.

KÖRRENDELET,

valamennyi erdélyrészi evang. református kollegium
m. t. Elöljáróságának.

A közoktatásügyi magyar királyi miniszter folyó évi 638. elnöki szám alatt kelt intézvényével a magyar tanulók ezredéves országos tornaversenyére való jelentkezések határidejét folyó évi ápril. 15-éig meghosszabbította.

Kolozsvártt, 1896. évi márc. 29-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Szász Domokos,
ev. ref. püspök, mint elnök.

1400—1896.

FELHIVÁS.

Valamennyi egyházmegyénk Nagytiszt. Espereséhez.

Minthogy egyházkerületünk rendes közgyűlése folyó évi április hó 11-ére kitűzetett, fölhívjuk nagytiszt. Esperes aiait, hogy 1892. évi közgyűlés 32. jkvi. számú határozata rendelkezéséhez képest, a fölszentelendő ifju lelkipásztorok okmányait s az illető egyházközösségek erre vonatkozó kéréseit bevevén, hatóságunkhoz folyó évi április hó 8-áig annyival is inkább fölterjeszteni sziveskedjenek, mert a kitűzött határidőn túl beérkező kérések tárgyalás alá nem vétetnek.

Kolozsvártt, 1896. márc. 30.

Márkus Fános,
titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

579—1896.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a sepsi egyházmegyébe bekebelezett bikfalvi ev. ref. énekvezér tanítói állomásra pályázat hirdettetik.

Javadalom: 1. Tisztességes lakás, gazdasági épületekkel, $\frac{3}{4}$ hold kerttel. 2. 77 kal. őszgabona, tetszés szerint választva. 3. 77 kal. tavaszgabona: zab. 4. Öt és fél hkt. szemes törökbuza. 5. Kepeváltság és oszpora: 20 frt. 6. Hét hold 557 négyszög öl szántó és rét haszonélvezete, jövedelme: 80 frt. 7. Öt öl tűzifa, vagy 35 frt. 8. Az egyházközösség pénztárából készpénz: 50 frt. 9. 2 hold erdő haszonélvezete: 3 frt. 10. Stóla: 5 frt. Összes jövedelem, lakáson kívül: 416 frt. 80 krra számítva.

A rendes énekvezéri és tanítói kötelességek teljesítése mellett, köteles lesz az iskolában az ének és tornatanítás.

Pályázati: határidő folyó évi április 30. Folyamodványok nt. Zagoni Pál, esperes ahhoz. küldendők, Nagy-Borosnyóra.

Kolozsvártt, 1896. márc. 30.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Mai számunkhoz egy negyedív melléklet van csatolva.

Nyomatott Ajtai K. Aibert könyvnyomdájában. Kolozsvártt.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXVI. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1896. Április 9.

15. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmertve*
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Az
„Erdélyi Protestáns Közlöny“
története.

Lapunk története annak a szükségnek ki-
elégítéséből áll, mely születését nem csak indo-
koltta tette, de megkövetelte. Magyarország jobb-
keze: a fejedelmi korszak alatt dicsőséges Erdély
magyarságának kétharmad része ma is az evan-
gyéliom szerint reformált egyház híve. A legutolsó,
hiteles adatok szerint 382,639 kálvinista él az er-
délyi részekben 487 anya-, 33 társ-, 712 leány-, és
fiok-egyházközségben, 527 lelkész gondozása alatt.
A ki higgadtan, komolyan gondol ama feladatokra,
arra a fölséges célra, melyet hazánk e része ma-
gyar lakosságának, és vezetőinek be kell tölteni
vallás-erkölcsi, kulturái, és nemzeti tekintetben;
a ki felfogni, megítélni képes, hogy századunk
előhaladott volta a szép, és fölséges szolgálatára
nézve a sajtóban keresi, és bírja leghatalmasabb
eszközét, diadalomra vezető fegyverét: az nem
fogja hivalkodó frázisnak venni, ha azt mondjuk,
hogy az »Erdélyi Protestáns Közlöny«-t a köz-
szükség hívta életre.

Ennek a szükségnek érzete indította akkor is
kolozsvári első-pap, és esperest, Szász Gerőt
arra az elhatározásra, hogy eleget tegyen az elő-
haladott kor követelésének; hogy organummal
rendelkezhesék az erdélyrészi ev. ref. egyház-
kerület; hogy a betű áldása, a sajtó hatalma
által e még akkor, bizony, szepárált országrész
legnépesebb felekezete bevonassék abba a nagy
áramlatba, mely ha helyes mederbe tereltetik,
csak dicsőségét, győzedelmét munkálhatja isten
országának, s biztos fundamentomául szolgálhat
a magyar haza jövő életének. Föl kellett verni,
meg kellett találni a holt tenger gyógyító hatását.
A szunnyadó erőket tevékenységre kellett ébresz-
teni. A protestáns öntudatot oda emelni, hogy
ha el nem éri is, de nyomába lépjen őseinknek.

Virágzásba hozni a parlagon heverő mezőket.
Öszhangot kellett létre hozni a különféle törek-
vések között, és ez úton közvéleményt teremteni.
Lelkesedést ébreszteni a szép; buzgóságot a jó
íránt, és tevékenységre serkenteni az akaratot,
hogy cselekedetekkel bizonyítható legyen, hogy
az erdélyrészi evang. református egyházkerület él,
és élni akar.

Ez eszméktől áthatva, adta ki Szász Gerő
1870. aug. 30-án felhívását előfizetésre, megjelö-
lésével egyszermind annak is, hogy teljesen füg-
getlen akar lenni. E kijelentésnek alapján, az
azon évi egyházkerületi közzsinat, az erkölcsi
támogatás mellett, még azt is elhatározta, hogy
a püspök az egyházkerületet érdeklő köriratainak
közegéül fogja használni a megindulandó Lapot,
s ez által az egyházakra, és egyesekre bizonyos
nyomást gyakorolván, ez lett volna az anyagi
támogatás.

Igy indult meg az »Erdélyi Protestáns
Közlöny« 1871. januárban, mely most már
huszonhatodik évfolyamában törekszik telje-
síteni azt a kötelességet, melyet elvállalt, büszkén
hivatkozik multjára, és életet követel.

Életet követel, mert programja egészséges,
és azt soha meg nem szegte. Iránycikkelyei-
ben nem a felekezeteket még inkább elválasztó
dogmatikai szörszálhasogatásokat üzte, hanem a
gyakorlati életet ölelte fel. Az iskolák, a minden
irányu nevelés, az egyházszervezet, a népképvisel-
leten nyugvó alkotmányosság mindig a legelső
sorban érdekelték, s ezeknek érdekében dolgo-
zott. És mindezeket úgy tárgyalta, hogy soha
egy pillanatig sem feledkezett meg a szabad-
elvűségről, mely életföltétele a protestántiz-
musnak. Tárcája megbecsülhetetlen kincstára
az egyházi, és irodalmi történetírásnak, és az arra
hivatottak már ma is forrás gyanánt idézik, hasz-
nálják. A mindennapi életet pedig azok a gyakran
közlött vidéki tudósítások tüntetik fel, melyek

az egyházmegyék szivdobogását nem csak jelzik, de megörökítik.

Az »Erdélyi Protestáns Közlöny« soha sem lépett föl olyan allure-ökkel, mint ha világ-lap akarna lenni. Megelégedett azzal a szerény hivatással, hogy az erdélyi ev. ref. egyházkerület speciális érdekeinek szolgáljon. Részt vett a hetvenes évek elején a szervezkedés kérdésében, mely képviseleti alapon oldatott meg. Megindította, és megharcolta ama nemes harcot, mely a theologiai fakultásnak Kolozsvárra való áthelyezését, és az egyetemmel való szerves kapcsolatát 1895-ben meg is koronázta. Az egyházi irodalomtörténeti nevezetességre méltán számító »Reformegylettel« szemben, annak idejében, mérséklő, és döntő szavazatát érvényesítette. A konventeken, és az azóta megtartott két egyetemes zsinaton, minden körülmények között, a magyarországi hely. hitvallásuk együvé tartozandóságának életet adó elvét egész meggyőződéssel támogatta. Legujabb időben pedig, hagyományaihoz hiven, az ugy nevezett egyházpolitikai törvényekkel szemben, elejétől végig sok lemondással, de az utolsó konzekvenciáig, állhatatosan küzdött a szabadelvűség zászlója alatt, és tiszteletben tartja életbe lépésük után. Erdély bércsei között a vallásos türelem, és szabadság az egyháznak a nemzeti törekvésekkel való teljes összetartozandóságából született, és ezt az ép, egészséges, minden kritikán felül álló viszonyt ápolni, az »Erdélyi Protestáns Közlönynek« mindig kedves, hazafias, és erkölcsi kötelessége volt.

Az »Erdélyi Protestáns Közlöny« elvei, meggyőződése, iránya, e huszonhat esztendő alatt nem változhatott. Nem csak azért, mert az alapok szilárdak, hanem mert a Lap vezetése majdnem ugyan azon kezekben maradt, és van ma is.

A Lap alapítója, programjának szerzője, és első szerkesztője: Szász Gerő, kolozsvári első-pap, és esperes; a főmunkatárs: Szász Domokos, ugyancsak kolozsvári második-pap, és egyházmegyei jegyző volt.

Ugy látszik, sőt bizonyos, hogy a kezdet nehézségei, tán anyagi bajok is, kifárasztották az alapítót, és első szerkesztőt, mert, 1876 végen Szász Gerő visszavonult, és a munka terhének hordozását átadta főmunkatársának, Szász Domokosnak, ki 1877-től 1884 végéig volt szerkesztő.

E nyolc év alatt következett be az egyházkerületi jegyző, gyulafehérvári esperes, Elekes Károly halála, kinek helyébe Szász Domokos vá-

lasztatván meg, ő, mint ilyen, a néhai püspöknek, Nagy Péternek 1884. szept. 16-án bekövetkezett halála után, átvevén az egyházkerület kormányzását, mint helyettes püspök, a Lap szerkesztését 1885. elejétől átadta Sándor Józsefnek.

A Sándor József szerkesztői mivolta csak interregnumnak tekinthető a »Prot. Közlöny« életében. Az 1885. évi egyházkerületi tavaszi közgyűlés Szász Domokost püspökké választván, és helyébe az őszi közgyűlésen Szász Gerőt egyházkerületi jegyzővé, ez a Lap életére nézve is befolyással volt annyiban, hogy 1886. januártól kezdve a szerkesztést ismét Szász Gerő vette át, és e kedves terhet, az általa alapított Lap körül, mind e máig hordozza. Ime, az indok, hogy a »Prot. Közl.« iránya e huszonhat esztendő alatt nem változott. A biztos alapon nyugodtan dolgozik az igazság, a világosság, és a szabadság érdekében.

Hogy a Lap közhasznú voltát, majdnem nélkülözhetetlenségét érezhetővé tegye, az első szerkesztő az első hat év alatt »Predikatori Társ« cím alatt, három kötetet adott a gyakorlati lelkészkedés köréből, valamint kiadta dr. Kolozsvári Sándor, egyetemi tanár »Egyházi Jogtanát« mellékletképpen, olvasói számára, minden díj nélkül. E munkák mai nap is keresettek. Az újabb folyam ismét három kötet »Predikatori Tárral« gyarapította az egyházi irodalmat; valamint hogy pályadíjak kitűzése által mindenképpen sürgőldött, hogy serkentse, fokozza az írói munkakedvet.

A »Prot. Közl.« munkatársainak hosszú névsorát e helyen közölni annyi volna, mint elébe vágni az irodalomtörténetnek, vagy nyomába lépni. Igen sokat elsíratott már, kik bölcsőjénél állottak; és egész gárdát nevelt föl, kik teljes erejükkel állanak a munka mellett. A »Prot. Közlöny« huszonhat évi folyama egy bűvös tükör, melyben látható a múlt, a jelen, és jövő; és biztosíték, hogy az erdélyi ev. ref. egyházkerületben soha sem hiányoztak, és hiányozni nem fognak a szellemi élet munkásai.

Szász Gerő.

A mérték.

(Vége.)

A pápizmus elve a korlátlan hatalom; tanrendszere a legapróbb részletekig kiterjedő gyámkodás; szervezete, alkotmánya a hierarkhia, centralizáció, bürokrácia; eszközei az egyházi kultusz művészi, s az érzékeket kellemesen izgató be-

rendezésével, gyónással, búcsúkkal, ekszkomunikációval, abszolúcióval, s több más, szerinte a megváltás lényegéhez tartozó cerimóniákkal: végeredményében abszolutizmus, éppen úgy, mint a modern liberálizmus. Magának a modern államnak elve, éppen úgy, mint a pápizmusnak, a korlátlan hatalom; rendszere, mint annak, a szórszálhasogató gyámkodás; szervezete, mint annak, a hivatali rangfokozat, centralizáció, bürokrácia; egyedül eszközei különbözők, a mennyiben ő rendőrségre, és katonaságra támaszkodhatik, mit a pápizmus nélkülözni kénytelen. Ez a két földi nagy hatalmasság, roppant hasonlóságuk dacára, vagy talán éppen azért, élet-halál harcot vívnak a hatalomért, s csak akkor lépnek fegyver-szövetségre, mikor közös elveiket, rendszerüket, szervezetüket veszély fenyegeti; akkor megkötik a véd-, és dac-szövetséget, s ezzel, mintegy igazolják Montesquieu-nek azon okoskodását, hogy lényegileg mindegy, akár a pápa, akár más oligarkha, avagy deszpotá, akár a demokrácia, akár a népképviselőök abszolút akaratú uralkodják; egyik, mint a másik, különböző alakban abszolutizmus, ugyanazon tartalommal, ugyanazon következményekkel. Szóval, a modern liberálizmus erőssége a pápizmus, militarizmus, és abszolutizmus hármassága.

A protestánsizmus sarkalatos elve az egyetemes papság elve, mit Pál apostol röviden a nagykorúsággal, Jézus a fiú, és atya közötti élő viszony mély érzetével fejez ki, s magában foglalja az isten lelkétől ihletett szellemi, értelmi, akaratú derékséget, mely a tettek indokát nem külső kényszerben, hanem a szív tisztaságában, a gondolatok felemelkedettségében, az akarat oly mozgásában helyezi, mint ha az isten szerinti jót ösztönszerűleg cselekedné, másképpen cselekedni, nem is tudna, s ebben a megszentelt, megdicsőült ösztönszerűségben ismeri fel a teljes nagykorúságot. Rendszere a legszelesebb alapra fektetett vizsgálódás, mely mindenekre, még isten mélységeinek fűrkészésére is kiterjeszkedik; eszköze az isten lelkétől ihletett, és megvilágosodott értelem; szervezete, alkotmánya: theokrácia; célja, az elérhető legmagasabb emberi tökély, végeredményében nagykorúság. Látnivaló, hogy ez egészen egyéb, mint a modern liberálizmus; a politikai szabadság még nem a keresztyén nagykorúság; a törvény előtti egyenlőség még nem a Krisztus által kifejezett testvéri viszony megvalósulása, még azon esetben sem, ha annak alkalmazásánál a hatalmi, személyi pártérdekek, s más tekintetek

közre nem működnek is; a humánizmus a testvériségnek, az egy atyától származásnak konok tagadása mellett is briliáns, és nagyszerű dolgokat mivelhet: de, az még nem azon szeretet munkája, mely mindeneket eltűr, mindeneket szenved, mindeneket remél. Ha a modern liberálizmus, és a hamisítatlan protestánsizmusnak egymáshoz való viszonyáról lehet szó: ez legfőleg azon viszonyról hasonlítható össze, mely létezik az esőcseppek, és a világosság sugarai között akkor, midőn egymásra-hatásukban a szivárványt produkálják. A szivárvány színeit, főnséges szépségét meg lehet bámulni, a bámuló örömtől meglepett gyermek el is indulhat, hogy azon, mint lajtorján, az égbe emelkedjék: de, komoly férfi nem fogja követni.

Mind ezeket komolyan mérlegelve, a mi részünkről érthetetlen könnyelműség a modern liberálizmus dicsőítése, magasztalása, mindent államosító mániánk; önmagunkat csaljuk meg, ha az államot utánozva, erősséget, biztosságot vélünk találni a centralizációban, bürokráciában, rubrika-rendszerben, papiros-adminisztrációban, s azt hisszük, hogy mindezek a protestáns elv folyományai; hamis tudományt hirdetünk, ha azzal dicsekszünk, hogy a modern állam is a protestáns elven építi fel a maga alkotmányát; hogy a modern állam, és protestánsizmus egyetértve, karon fogva egy célra törekednek, sat. sat.

Mindezek a szivárvány tarka színei, melyek az egyházpolitikai küzdelmek borongós, felleget időszakában megleptek, elbájoltak, mert hiszen, azok a napok váratlanul, készületlenül toppantak be; jelezve voltak ugyan, de nem fogadhattuk kellő tájékozottsággal. És az a szivárvány bizonyos önértetet, örömet, meglegedést hozott ev. ref. egyházunkba. Mindezek a szivárvány eltűnésével el fognak enyészni, vagy talán már el is enyésztek, és mi vagy tartós, és káros esőzésnek nézünk eleibe, mely minden terményünket tönkre teszi, vagy tikkasztó szárazság következik be úgy, hogy a kőkeményesü talaj nem fogadja be a mi ekénket, és mi azt maglásra el nem készíthetjük. Mindkét esetben az eddigieknél nehezebb, s e mellett csaknem ismeretlen munka áll előttünk. Az az egy bizonyos, hogy a szív, és a Pál értelmé szerinti törvény-vallásnak követői, és papjai egy úton nem haladhatnak, egy akolban meg nem férnek.

És ezzel, amugy is hosszúra nyult cikkem szálait elvagdalom, s Lewesnek azon kedvenc, és

jellemző mondásával bogozgatom meg: »soha se akarjunk jobb kenyeret enni, mint a milyet búzából lehet sütni.« De, ne feledjük, hogy a kenyér minősége a gazdasszonytól is függ; az egyik ugyan azon búzából kitűnő, a másik élvezhetetlen kenyeret készít. (Mint önálló gondolkozású ember produktumát, közöltük. Valeat... Szerk.)

Horváth István,
bürkösi evang. reform. pap.

Krisztus Pilátus előtt.

(Felolvasatott »A szenvedő Jézus jellemképe« felolvasás-ciklus negyedik tagjakint, Kolozsvárt, 1896. márc. 18-án.)

(Folytatás.)

Mindezeket összevetve azzal, mit ide vonatkozólag a kor történetéből tudunk s a mit lélektani következtetések útján valószínűnek tarthatunk, az eset lefolyása a következő lehetett

A szinedriumban való kihallgatás és ítélet után, Jézus valószínűleg kezén és lábán bilincsekbe verve, s mélyebb benyomás kedvéért, az egész szinedrium által, élén a főpappal, kísérve, a római prokurator rezidenciájába vitetett, a Sion hegyétől délnyugatra fekvő felső városba, a Herodes király új várába, abba a fényes palotába, melyet a zsidó történetíró, Josephus, pompa és tény tekintetében elébe tesz magának a templomnak. A felső város északnyugati részén, az első várfalra támaszkodva, terült el a palota; félig fellegrvár, félig mulató kastély, harminc méternyi magas várfalán egyenlően elosztott tornyok, belül a hatalmas épület két kolosszális márványszárnnyal, Cäsareum az egyik, Agrippéum a másik, így nevezve Herodes római barátjai nevééről és tiszteletére, melyekben hatalmas termek gyönyörű díszítésekkel, merész ivekkel és értékes festményekkel pompáztak. Kívül körülzaladó oszlopcsarokok, melyek pompás zöld parkra nyílnak. A jól gondozott parkon sétautak kigyóznak, most egy csatornán ugorva át, majd tavak körül futva, hol a különböző szobrok ércszájából alácsorgó s meggyülemelő vízben békés galambok fürdenek s élénkítik meg az egész képet. E büszke vár kínálta összes kényelmét a helytartónak, de az évenként pár napra, legfőbb hétre vette igénybe, különösen husvét körül, hogy az ünnepre felgyülemelő s a tavasz illata által a régi szabadságra emlékező nép lelkesedésének határt szabjon, ha azt ismét visszaszerezni, kedve jőne s revolúciót akarna támasztani. Most éppen Pilátus lakik benne, a zsidókra nézve csakugyan az, mit neve jelent, »öldöklő nyíl«, ostora a népnek. Gyűlölete a nép s arisztokráciája iránt határtalan; kedve telik benne, ha halálra kinezhatja őket. Vajh, nem lehetne-e e gyűlölet Jézus megmentésének eszköze? Egy rajongóért, egy Messiásságról ábrándozóért nem viszi Pilátus ennyire.

A tárgyalás, ugy hét óra körül, reggel kezdődhetett, mert a zsidók siettek áldozatukkal s a rómaiak is szerették a kora reggeli tárgyalásokat. A kihallgatás kétség nélkül a szabadban, a palota két szárnya közti téren folyt le, a mit már a római törvénykezés nyilván

nossága is megkívánt. A János evangéliumának felvétele semmi valószínűséggel sem bír. A tér, görögül Lithotroton, arám nyelven »Gabbata«, helyesebben »Gibbata«, egy dombszerű magaslat, melyre a hordozható birói széket helyezték. Alant, az emelvény talapzatánál, a vádoló tanács ül, élén a főpappal, szemben a vádott Jézus, őrség által védve a nép tettelegességei ellen, mely a háteret tölti meg. Pilátus felszólítására a főpap adja elő a vádat, mely, ha főpontjában a messiási igény, a zsidók királya s így az istenkáromlásra van is fektetve, bizonyára nem nélkülözi a Lukács által említettet sem, a nép félrevezetését, a lázítást, a császár iránti engedelmség megtagadására, sat.

Pilátus megélti a vád súlypontját, s felteszi a kérdést Jézushoz: »Te vagy-e a zsidók királya?« Jézus magára veszi a vádat: »Te mondad!« és több szava nincs sem erre, sem a többi vádpontra. Hiában figyelmezteti maga, bírálja, a vádak sokaságára, mintegy felhiva ez által is az önvédelemre. Jézus hallgat, úgy, hogy »Pilátus elcsodálkozik.« Miért e némaság? Nem fejtethné-e ki azon különbséget, mely van a vád »király« fogalma s az ő fogalma közt, talán a János evangéliuma formájára? Nem vághatná-e szemébe vádlóinak az adómeztagságra buzdítás vádjával szemben azt a történetet, melynek végén maga mondta: »adjátok meg a császárnak, a mi a császáré, és istennek, a mi az istené!« (Mrk. 12. 17.) De Jézus hallgat. S bámulatos, hogy, a minek, minthogy »nyakasságnak« látszott, bánatania kellett volna a bírót, Pilátusnak éppen ez imponál. Miért? Mert az a tekintet nem a káromlók tekintete, az a magatartás nem a zélóták és rablók kinézése, az a hallgatás nem a nyakasság, a Katilina jellemnek semmi nyoma, legfőbb egy régi nyilatkozata szerint, »az az ártatlan zsidó jellem, mely mértéktelen a kegyességben, hajlandó a rajongásra, kész a babonás vakhitre.« Mind ez pedig, »nem halálos bűn«, ez volt Pilátus meggyőződése s így hajlandó a felmentésre.

Egy közbejött jelenet azonban más kimenetelt adott az ügynek. Ünnepe van. A nép a kiszabadulás emlékét ünnepli s örömmámorában egy rab honfitársának szokásos szabadon-bocsáttatása által akarja demonstrálni az ünnep jellegét. Pilátus kap az alkalmon, felajánlja a Jézus szabadlábba helyezését. De, mily szerencsétlen eredményt szült gunyos modora. A »zsidók királyát« ajánlja fel. A »zsidók királyát«, a Messiást, ki itt áll szemük előtt bilincsre verve. Hát kellett ide a nép különös fanatizálása, hogy erre, ha Messiásnak mondja magát, »Feszítsd meg«-et kiáltson? Ez, és a Messiás! Ez, ki itt bilincsekbe verve van és a Messiás, a zsidók királya, ki hatalommal jelenik meg az ég fellegein égi sereggel és széttör minden bilincset. Ez, a ki felett ítéletet tart egy gyűlölt római s a zsidók királya, ki maga fog ítélni a föld minden népe felett. Lehetett volna-e annál mélyebben sérteni a zsidót, mint Pilátus tevé, mikor ez elhagyatott, nyomorultat zsidók királyának mondja s nagy-lelkűen kegyelmet ajánl fel számára? Nem s most, ha százszor akarná megmenteni Pilátus, ezerszer meg kellene halnia! »Bocsásd el Barabást! Feszítsd meg őt!« Inkább egy gyilkos nyerjen szabadságot, ki tán ugyis valami gyűlölt rómainak tett el láb alól, mint hogy így

meggyaláztassék egy neizetnek legszentebb reménye. Sőt, ha kell, inkább e szent remény pusztuljon el, legyen megtagadva, mintha soha nem is lett volna, mintsem ily megalázó vége legyen: »Nincsen királyunk, hanem csak császárunk!« A népitélet kimondatott s Pilátus, ki éppen az esetleges lázadások elfojtására jött ide, csak nem szit maga zendülést egyedül egy zsidó rajongó miatt! Eleget tesz a nép ítéletének s Jézus megy a Galgothára.

Mélyen tisztelt közönség! A jellemek nyilvánulásának szintere az élet, az események, a történelem. Változó viszonyaik és folytonos alakulásaik, az egyének most magatartását, majd cselekvéseit hívják ki, teszik próbára. Én felmutattam a történetet s abban eléggé kidomborodnak az alakok, hogy helyettem maguk beszéljenek, hogy lelkükben olvasson az, ki akar, és ért hozza, hogy jellemüket, mint cselekvéseik rugóját, megismerhessük.

Én nem csodálkozom, ha a vádló főpapban és szinedriumban az emberi gonoszság, az önérdek és féltett méltóság képviselőit látja valaki, kik készek feláldozni az ártatlanságot, a szeplőtlen tisztaságot, szentséget, megölni az »Istenfiát«, hogy megvédelmezzék önérdekeiket. Belátom, hogy a virágvasárnapján »Hozsánát« kiáltó nép szájából a nagypénteki »Feszítsd meg« et hallván, úgy tekinthetjük azt, mint a nép vakságának, félrevezethetőségének, a népkegy megbízhatatlanságának és ingatagságának képét, mint azt a folyamot, mely áradásában, ha gátjait széttörte, maga teszi semmivé a rétek dustenyészetét, melyet medrében eddig csendesen folyó hullámai tápláltak. Értem, ha Pilátust az olyan emberek állandó típusának tekintik, kik felismerik a jót, az igazat, szeretnék is, ha az diadalra jutna, de, midőn a diadalra juttatáson maguknak is közre kell munkálniok s midőn e közremunkálás tőlük is áldozatot, lemondást, küzdelmet, önmegtagadást kíván, akkor visszalépnek s az igazság bukásánál kezeiket mosván, a felelősséget másokra háritják. Tisztelettel hajlok meg azok előtt, kik a szenvedő Jézusban a méltatlanul üldözött igazságot, az ártatlanság meg nem érdemelt szenvedését, azt a lelki és erkölcsi nagyságot és erőt csodálják, mely ily körülmények közt is megtartja hitét, bizalmát, reményét a jobb jövőben, az igazság diadalában s mint a vágóhidra hurcolt bárány, panasz és jaj nélkül, az atya akaratán való megnyugvással és békével hordozza a meg nem érdemelt szenvedéseket. Mind ezeket értem, tudom méltányolni, támaszpontjukat megtalálom az evangéliumokban is, de azért határozottan állítom, hogy a kiket az evangélium csak annyire vezetett, azok a dolog mélyére nem tekintettek, az események folyamának belső geneziséjét és pszichológiáját behatóbb vizsgálatra nem érdemesítették, a dolognak héján rágódnak csupán, a helyett, hogy drága magváig behatolnának. Kik a Jézus jellemét csak ezek alapján akarják megalkotni, azok igenis felmutathatják a szenvedés utját, de nem azt, a mi ebben a fő: *a megdicsőülést.*

Végezetre, ezt akarom megkísérteni. Mert, mélyen tisztelt közönség, az igazi jellem ugyan mindig egyenlő önmagához, s természetéhez tartozik, hogy ha megnyi-

latkozásában csak egyetlen kis pontot, egy magatartást, egy nyilatkozatot ad is csupán, arról egész benső minősége, belső természete egész mélységében és magasságában, egész kiterjedésében megismerhető. De azért a jellem nem egy pillanat szülötte, hanem istentől nyert talentumainknak a kor tudatában és az életviszonyokban jelentkező külső tényezők kölcsönhatása által, küzdelmek és vívódások közt szülemelő belső minőségünk, mely meghatározza érzelmeinket, gondolatainkat, beszédünket és eljárásainkat, egész lényünket és magatartásunkat. Innen, hogy a jellem fejlődéséről szólhatunk. Ki azért, valamely jellem fejlődésének processzusát, a belső és külső tényezőket s azok egymásra való hatásának mértékét nem ismeri, nem ismerheti az egész mélységében a kor hatása alatt fejlett talentumot, a jellemet sem.

Nem akarok vitázni azokkal, kik a jellem fejlődését másokra vonatkozólag elismerik, Jézustól pedig az ő istenségére való hivatkozással megtagadják, csak arra figyelmeztetem azokat, a mit az evangéliumok mondanak: »a gyermek pedig növekedék és erősödék lélekben, teljesedve bölcsességgel és az Istennek kegyelme vala ő rajta« (Luk. 2. 40.), csak arra intem, hogy gondolják el, mennyire képtelenség egy gyámoltalan csecsemő formájába beszorított Isten!

Szent és profán iratok egyiránt bizonyosságot tesznek arról, s így sokak nehézségére nem lehet a modern theologia hypothesisének tekinteni, hogy a zsidóságot már a fogság prófétái azzal vigasztalták, hogy Jáhvé elküldi a zsidóknak igazi királyát, az ő fiát, mert a zsidó az istenfélő és istenkedve szerinti királyt, istenfiának nevezte; a Messiást, a szabadítót, ki a népet nemcsak hogy megszabadítja, hanem meghódítja az egész világot, s vallásos tekintetben is egy oly boldog állapotot terem, hogy a világból elpusztulnak a gonoszok, s mindenki Jáhve igaz hive lesz, egymással békességben élő ember, kiknek nem kell külön törvény, mert Jáhvé saját törvényét fogja beirni mindenkinek szívébe. Sőt ez új világ, a Messiás országa kezdetén nemcsak az emberek lesznek békében egymással, hanem megváltozik az egész világnak arculatja, megszelidülnek még a vadállatok is, »az oroszán és a bárány együtt legelnek« és »lészen új ég és új föld!« Ez a biztatás, s ennek beteljesülésére irányult várakozás a zsidó vallás történetében oly fontos szerepet játszó »Messiási váradalom. Ezzel vigasztalják a népet a későbbi próféták is. E Messiás eljövételéről mondja Dániel próféta, hogy »mint az embernek fia fog mejelelni az ég fellegein«, ennek és országának közeli eljövételét hirdeti Keresztelő János is. A megérkezés várása soha sem volt oly élénk, mint éppen a Jézus korában. Csoda-e hát, hogy az élénk vallásosságú gyermek, ki úgy a szülői háznál, mint templomban és az irás olvasása közben maga is e gondolatvilágban élt, szívesen időzik a boldog jövő gondolatánál, s készséggel vétette be magát a János keresztsége által ez ország jövő polgárai sorába. Szíve, lelke tele volt vágygyal ez ország iránt, annak képe, mint az Istennel való békesség, a jóság, testvéri szeretet, az isten atyai szeretetét érző fiu istenfiáság boldog kora lebegett lelki szemei előtt s míg azzal foglalatalkodik,

ime, egyszerre csak érzi, hogy a mi után lelke óhajtvá vágyik, azt a boldog országot, állapotot szívében immár bírja is. Mily boldog érzés, az üdvözültségnek, az istenfiuságnak boldog érzése.

Szívében érzi már, de hát hol van kívül az ország fénye, dicsősége, a nép hatalma, nemzeti diadala? Hirdetni kezdi: »Közel vagyok!« megnyugtatja magát: itt lesz az is nem sokára! És vár és vár mindig, csak vár, semmi jel más, csak mit szívében hord! De ez feltétlenül bizonyos. De hát csakugyan hozzá tartozik-e a külső fényes ország, melyet a Messiás hozand?! Együtt jár-e a kettő? Hiszen, ime, én magamban hordozom! Vajjon, általam jön-e el? »Távozz tőlem, sátán!«

(Vége következik.)

Nagy Károly,
theol. tanár.

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1896. márc. 23. 24. 25.

(Vége.)

Jakab Dénes, n.-solymosi lelkész aának, a kis-solymosi egyházba való beszolgáltatás honorálása tárgyában hozott egyházmegyei tanácsi határozat elleni fölebbezése érdemleges tárgyalás alá vehető nem volt, mert az új zsinati törvények értelmében, a vitás javadalmi kérdésekben csak a közigazgatási bíróságok intézhetnek. Ennélfogva, az egész ügy, illetékes intézés végett, visszaküldetett.

A jogügyi bizottság véleménye alapján döntött, ezek után, Ig.-Tanácsunk a tanítói fizetések fölemelésére rendelt Kun Kocsárd gróf-féle alapítvány kamatainak fölhasználására vonatkozólag. Az alapot kezelő szászvárosi kollegium ugyanis megtagadta jövőre a kamatok kiszolgáltatását azon a címen, hogy az alapból segélyezett iskolák államosítottak, s így a segélyre igényük nem lehet, de az egyházmegye ezzel szemben a b. e. alapító gróf nyilatkozatát produkálta, melyben világosan el van rendelve, hogy az illető iskolák államosítása utánra is az egyházak, illetve, iskolák céljaira kívánja az alapítvány kamatait fordíttatni. Minthogy pedig e nyilatkozat későbbi keletű a máskint rendelkező végrendeletnél, az előbbinek érvényét kellett elfogadni, s ez alapon a kollegiumi előjáróság fölkeretett, hogy a kamatokat jövőre is adja ki az egyházmegyének, hogy abból részint a kántori teendők ellátásáról, részint pedig az államosított iskolák részére fizetendő évjáradékok fedezéséről lehessen gondoskodni.

E közben főt. püspök aa. az ülésen megjelenvén, az elnökséget átveszi.

Felvinci egyházközségünk azon kérése, hogy regálékártalanítási tőkéjének egy része, a meghatározott idő alatt leendő visszahelyezés feltételének elejtése mellett, kiadások, már korábban meghozott határozatunknak fentartása mellett, elutasított, s fölhivatott az egyházközség, hogy vállaljon kötelezettséget az elköltendő tőkének legalább is húsz év alatt leendő visszatérítésére, mely esetben oly összeg fog regálékártalanítástól kiutaltatni, hogy azzal, a kántori lak építésén kívül, központi tartozását is kifizetheti, s ez által szintén megtakarítást eszközölhet, mert adóssága után hatszázalékos adót fizet.

Sepsi-Sz.-Györgyi kollegiumunk Előjárósága jóváhagyni kérte azon egyezségét, melyet Sönthal Ármán, münkheni festővel kötött a kollegium alapítói, és jelesebb gondnokai arcképeinek megfestése tárgyában. Mielőtt, azonban, Igazg.-Tanácsunk ezen egyezséget jóváhagyná, felvilágosítást kért az Előjáróságtól arra nézve, hogy miből fogja a költségeket fedezni, s hogy miért kötött külföldi festővel szerződést, mikor hazánkban is annyi jeles arcképfestő található?

Ezután, a n.-enyedi egyházmegye közgyűlésének Sándor János, esperes aa. lemondásáról, s az ennek folytán eszközölt helyettesítésekről szóló jelentése olvastatott fel, és nt. Sándor János aa. lemondása sajnálattal tudomásul vétetett, s a főjegyzőnek, mint törvényes helyettesnek, az esperesi állásra történt helyettesítése elfogadtatott, de a főjegyzői állás teendőinek ideiglenes ellátása tekintetében hozott határozat, mint nem törvényen alapuló, csak keblbi intézkedésnek tekintetik. Egyébkint, fölhevitatott az egyházmegye, hogy a megürült esperesi állás szabályszerű betöltése iránt mielőbb intézkedjék.

Bemutattatott a küküllői egyházmegye Papi Értekezletének a ker. közgyűléshez fölterjesztett indítványa, a papi fizetések állami rendezése tárgyában. A közgyűlés tartama alatt működő indítványi bizottsághoz fog áttétetni.

Aranyos-Gyéresi egyházközségünk azon kérése, hogy adóssága törlesztésére regálékártalanítási tőkéje kiadások, teljesíthető nem volt, mert nem mutatott fedezetet arra nézve, hogy ezen elkölthetetlen tőkét miképpen és mennyi idő alatt akarná restituálni.

Szentmargitai egyházközségünk azon határozata, mely szerint gyógyíthatatlan elmebajban szenvedő lelkészét évi kétszáz forint penzióval nyugalomba helyezte s a beszolgáltatás ellátásáról gondoskodott, sajnálattal tudomásul vétetett és jóváhagyatott. mivel az egyház magasabb nyugdíjat folyósítani nem tudott, mert még a korábban nyugdíjazott öreg lelkész is életben van.

A zsinati képviselők választására vonatkozó eljárást, az új törvények külön szabályzatban rendelik megállapíttatni s e rendelkezésnek eleget teendő, elkészítette Ig.-Tanácsunk a választási szabályzatot, mely felolvasatván, elfogadtatott s a főt. egyházkerületi közgyűlés elé leendő terjesztése kimondatott.

Étfalva-Zoltáni egyházközségünk preszbiteriumának a Hadnagy-alap központi kezelés alá vétele tárgyában hozott határozatnak megváltoztatását kérő előterjesztése indokolatlannak találtatván, elutasított, s fölhevitatott illetékes esperes aa. hogy határozatunkat haladéktalanul hajtassa végre s az engedetlenkedő lelkész ellen, szükség esetén, a fegyelmi eljárást rendelje el.

A nagyfűlpösi egyházközség és néhai lelkészének, Szegedi Miklós aának özvegye között, az özvegyi kegyjavadalom kiszolgáltatása tárgyában, vita merülvén föl, melyet az egyházmegyei tanács döntött el az özvegy javára: most, az egyház felebbezése folytán, hatóságunk elé került az ügy, de, mert a zsinati törvény az ily ügyekben való ítélkezést a közíg. bíróságokra bizza, visszaküldetett illetékes elsőfoku elintézésre az egyházmegyei közíg. bírósághoz.

Kérői egyházközségünk azon kérése, hogy a csekély papi fizetés emelésére központilag kezelt kepeváltó alapjának kamatai folyósíttassanak, teljesíthető nem volt, mert ez által egy különös alap vonatnék el rendeltetési céljától

Szász-Mátéi egyházközségünk kérése alapján örvendetes tudomásul vette és elfogadta Ig. Tanácsunk Lázár János odaváló birtokos azon ajánlatát, hogy az általa megvásárolt Zeyk-féle birtokon levő patrocínium megváltására 1500 frtot fog az egyháznak fizetni s ezenkívül, róm. kath. vallású létére, 400 frtot papi fizetés-emelési alapítványul ad az ekkleziának s a folyamatba indult papiház-építéshez a szükségelt összes fát ingyen adja s 200 frt. készpénzzel is hozzájárul. E patronusi kepe maximális megváltási értéke 2000 frtban volt megállapítva az egyházmegyei hatóság részéről, tehát ezen jóval nagyobb értékű ajánlat elfogadása mellett, még külön köszönetet is szavazott Ig.-Tanácsunk nevezett birtokos urnak az egyház iránti nemes áldozatkészségeért.

Türei volt kántortanító, Both István aa. azon kérése, hogy az általa birt kertbe ültetett gyümölcsfákat kiáshassa és elvihesse, vagy hogy azok ültetéseért kár-

pótoltsák, az egyhemi tanács idevonatkozólag hozott határozatának megerősítésével, elutasított, mert a fák a telek járulékát képezik s azok elviteléhez egyik haszonélvező sem támaszthat igényt, sőt, ha ez iránt a tulajdonos és haszonélvező között külön egyezség nem kötött, még kárpótlást sem követelhet azok beültetéseért.

Végül, közigazgatási bírósággá alakult át Ig.-Tanácsung s e minőségben elintézte Szilágyi György, sepsiszentgyörgyi hivatalnok és szemerjai lakos felebezését akkint, hogy, miután tényleg igazoltatott, hogy ő Szemerja községében is állandó egyházi adót fizet, Sepsí.-Szt.-Györgyön, hol szintén lakást tart, csak féladó fizetésére köteleztetett, a zsinati törvény rendelkezéseinek megfelelően.

Ekkor, az idő előhaladottsága miatt, az ülés be-
zárattott. r —s.

Különfélék.

— **Sajnálattal értesülünk, hogy a folyó hó 11-én** megnyitandó egyházkerületi közgyűlésünken szeretve tisztelt főgondnokunk, br. Bánffy Dezső ő excellenciája, előre kijelentett szándéka és legjobb akarata mellett sem jelenhetik meg, miután országos dolgok, nevezetesen az Ausztriával megkötendő gazdasági kiegyezés folytatólagos tárgyalása a fővároshoz köti. A véletlen úgy akarta, hogy az előbbre tervezett tanácskozások egy pár nappal elhalasztattak és így éppen akkorra estek, midőn mi óhajtottuk főgondnokunkat körünkben tisztelhetni.

— **Főtiszt. Szász Domokos, püspök aa.** tíz éves jubileuma, folyó hó 12-én, az ifju papokat kibocsátó istentisztelet után folytatólagosan megtartandó egyházkerületi közgyűlésen fog megtartatni; hisszük, hogy azzal a meleg érdeklődéssel, melylyel e spontán mozgalmat eleitől fogva felfogták úgy az egyesek, mint az egyházmegyék. Az ünnepély részleteiről lesz alkalmunk tudósítani olvasóinkat, most csak azt említjük meg, hogy a nyilvános ülésben üdvözlő beszéddel fogják szerencsételni az eredményekben gazdag tiz esztendő, egy pompás bekötésű folio-bibliát nyújtanak át emlékül, és az alapítvány-levél kíséretében elég tekintélyes összegű alapítvány-töke tétetik le nevére a kolozsvári theol. fakultás növendékei javára. Két órakor társas ebéd lesz, és estve a kolozsvári földészek énekkara fákiyas-menettel tiszteleg. Örvedetes a dologban az, hogy megcáfolva áll előttünk az, mint ha a mai világ teljességgel háládatlan lenne. A jó cselekedetekben gazdag élet olyan, mint a kijelentés: áthatja a világokat, és termékenységet hoz elő az akarásban, a törekvésekben, a szeretetben.

— **»Az Erdélyi Protestáns Közlöny története«** feliratu cikkecskét találunk olvasóink lapunk élén. Sietünk, felvilágosításul megjegyezni, hogy e kis vázlat az ezredéves országos kiállítás II. közművelődési csoportjának (Sajtó) felhívására készült, és monográfia alakban küldetett fel, hogy képezze egy poriszemecskéjét a magyar hírlapírás mai állapotának. Hogy lapunkban is közöljük, tán igazolható azzal, hogy negyedszázados fennállásunkat nem akarván jubilálni a mai divatos szokás szerint, ez alkalmat alkalmasnak találtuk arra, hogy felhívjuk az ifjabb nemzedéket: vegyen magának fáradságot; pillantson be lapunk multjának történetébe; ismerkedjék meg az eszmék áramlatával, és kegyelettel emlékezzvén meg azokról, kik immár nyugosznak, meritsen erőt, buzgóságot, lelkesedést a jövő idők dicsőségének megharcolására. Állhatatosan meg vagyunk győződve, hogy ha nem feltétlenül nélkülözhetetlen is, de egyházkerületünk legújabb történetének megírásához lapunk igen gazdag anyagot fog szolgáltatni, és e tekintetben valósággal a forrás jellegével bír, és éppen ezért tisztességes helyet nem csak követel, de vivott ki magának abban a betű-áramlatban, mely hivatottak, és hivatalnok között máról holnapra él.

— **»Egy nap, és ezer esztendő«**, újévi, s egyszerűsmind millenniumi egyházi beszéd. Irta, s a pesti ref. egyházban 1896, jan. 1-én elmondotta Szász Károly, duna-

melléki ref. püspök, a pesti ref. egyház első lelkésze. Midőn e beszéd megjelenését jelezzük, s lapunkhoz való beküldését is köszönettel nyugtázzuk: azt az izléstelenséget nem követjük el, hogy banális frázisokkal dicsérjük. Előkelő származása biztosíték, hogy nemes fának nemes gyümölcse van.

— **Megjelent, és lapunkhoz is beküldetett:** »Mózes öt könyve, és a Józsué könyve« (hexateuch), mint első zsengeje az átnézett Károli-féle bibliafordításnak. Emlékezni fognak olvasóink, hogy tiz évvel ez előtt indult meg az az üdvös mozgalom, hogy a háromszázados fordítás a mai kor nyelvéhez, és izléséhez alkalmaztassék. Legnevezetesebb íróink, legmegbízhatóbb tudósaink vállalkoztak e korszakot alkotó munkára, mely a legnagyobb gondot, odaadást követelte, és ha kellően érvényesül, a munkások az előktől tiszteletet, hálát érdemelnek, a jövődőtől halhatatlanságot. Az előttünk álló hat könyvet Szilády Áron, Radácsy György, Limberger István, és Poszvek Sándor dolgozták át, s ezzel kezdetét vette az a monumentális munka, mely örök dicsősége marad a millennárius esztendőnek.

— **Pál apostol tana a megigazulásról**, cím alatt jelent meg zágoni paptársunktól, Bodor Jánostól, egy csinosan kiállított, hat ives füzetke, új-szövetségi theol. tanulmány. Ára 1 kor. 50 fill. Miután nincs okunk, egyebet föltételezni, mint hogy e művecskének tisztán a tudomány szeretete adott életet: mi igen örvedetes tünénynek vesszük, hogy a vizözönnel fenyegető prédikáció-irástól a komolyabb elmék az elmélethez is fordulnak. A mű értékéről alkalom-adtán majd beszélünk későbbre.

— **A Protestáns Irodalmi Társaság közgyűlését**, a vidéki tagoknak részint magán-levelekben, részint sajtó útján több oldalról kifejezett kívánatára, az elnökség az előbb szándékolt időről, ápril. 20-ikáról, május 1-re tette át, hogy a kiállítás megnyitásakor fővárosunkba feljövő tagoknak alkalmuk legyen a közgyűlésen részt venni. Erről a változtatásról a Társaság tagjait jó előre, és azzal a kéréssel van szerencsém értesíteni, hogy közgyűlésünken minél számosabban megjelenjen, sziveskedjenek. Budapest, 1896. márc. 31. Szóts Farkas, a Társaság titkára.

— **Nagymoni és sz.-szentkirályi ev. ref. lelkész**, Sebess György, papi működésének 38 ik, életének 64-ik esztendejében márc. 31-én meghalt. Őszinte, mély, és igaz bánattal csatlakozunk a két egyház részvétséghez, és a megboldogult kicsiny családjának gyászához. Az ur szőlőjében való közös munkalkodáson kívül, egymáshoz kötött az az édes, visszahozhatatlan valami, melynek neve ifjuság. Az ötvenes évek derekán együtt hallgattuk az öreg Bodola Sámuel ajkairól a még öregebb Somosi hittanát. És ime, mi is megöregedtünk; és ime, mi vagyunk a sorban; fogyunk, pusztulunk, halódunk. 1860 ban együtt szenteltettünk fel a bonyhai zsinaton. Ah, hol van az az esperesi kar: a Fogarasiak, Péterfiak, Almásiak, Basák, Bátoriak, Miklós Miklós, a cenzor Molnár János, sat.; és hol van az akkor fiatal reményekben gazdag procedensek legnagyobb része! Alig egy páron ténfergünk még itt a földi téreken, tán mutatóul csupán a mai fiatalságnak, hogy el ne bizakodjék; tán, hogy mások hiányában elsirassuk egymást. Ma-holnap eimegy az utolsó is: vajha, bemohosodott sirhalmunk felett izmosabb boldogabb nemzedék hirdetné boldogabb hazában isten országának dicsőségét! Elhunyt barátunk, isten vedel!

— **Kérelem** jószívű keresztyén felebarátinkhoz adakozásra, az oláh-ujfalusi összeomlott torony és félben levő templom újra építésére. Bár, rég idő óta gyűjtögetünk templom-építésre; bár, ha már-már fel is építettük, midőn hirtelen összeomlott. 1889 év őszén, néhány munkásuk halálát, néhánynak megcsönkítését idézve elő; összeomlott, elvéve reményünket, ott hagyva ég felé nyuló falai egy részét s a fedél alatt levő gerendázatlan, vakolatlan templomot. Bár, ha e század elejétől fogva önálló egyház vagyunk, van lelkesünk, mégis az Olt jobb partján, Fogaras, Nagy-Szeben és Bürkös között, nagy számú oláh és szász közé ékelve, az ország szélén, havasok aljában, magunkra vagyunk annyira, hogy ha az egyszerű papi lakban nem hallgathatók az urnak ígét, nekünk is, mint hajdan az Izrael népének, Jeruzsálemben, az említett helyek valamelyikébe kellene mennünk, istenünk imáadására. Haszon-talanul veszett el közel háromezer forint pénzünk; vállunkra nehezedett szinte kétezer forint, törlesztő kölcsön, s ingyen hullott

arcunk verejtéke az anyaghordás körül; alig hiszszük, hogy, mint körlelkési egyházközség, nagyobb mérvű egyházkerületi segélyekben részesítés mellett, meglássák a mi szemünk Idvezítőnk, fadaralommal épített Sionunkban, ha ti is, filléreitekkel nem jöttök segítségünkre, velünk hit, remény és szeretetben osztozó embertársaink. Csak így jöhetünk ki szomorú helyzetünkből, így dicsérhetjük a szentek-szentjében azt, ki, ha »megszomorít, meg is vigasztal.« Építésünk még költségvetés szerint kétezerhatszáz forintba kerül orgona nélkül, minden falusi egyszerűség mellett s mivel helyben alig hús család vagyunk, szűk anyagi viszonyok között élve, mégis készek vagyunk, tetemes segítséget nyújtani, újabb követ, fővenyt hordani pénzkimélés tekintetéből az építőknél. Ké-

rünk titeket, kiknek az isten adott, részesítetek minket felesletekből, hogy mondja néktek az ur: »Jól van, jó és hiv szolgám.« Ha a helybeli reform. nép jelenben csak száz is összesen, rövid időn szaporodni fog, a közeli helyeken mindenestre a m. kir. államvasut tovább fejlődésével, hol most is szerteszét 160—200-an vannak, kik ide az egyedüli központi templomhoz vágyakoznak. Az ur oltárára szánt adományokat küldjétek a fent jelzett célra, alólirt körlelkési hivatalhoz, ez év szeptember végéig Fogarasmegyébe, az a-árpási vasuti és postaállomásra. A nemes presbiterumokat kérjük, a gyűjtést eszközöljék házankint és a termést pénzzé téve, küldjék be. Egyházközségem megbizásából, Oláhujfalu, márc. 27. 1896. Bogdán József, körlelkész.

HIVATALOS RÉSZ.

952—1896.

KÖRLEVÉL,

összes egyházmegyénk nt. Espereseihez.

Kérdés tétel: ett hatóságunkhoz az iránt, hogy vajjon, a tanítói fizetések pótlására kiutalványozott, vagy jövőre kiutalandó, s minden év január havában egy összegben fölvehető államsegélyi összegek minő részletekben adassanak a javadalmas tanítók részére?

Hatóságunk e kérdést, alólirt napon tartott ülésében megfontolás tárgyává tette, s tekintettel azon nehézségekre, melyek az egy összegben előre való kifizetéssel a tanító esetleges időközi eltávozásával járni szoktak, és ismerve az utólagos fizetésnek a tanítók buzgóságára való kedvező hatását is: minden esetre a havi utólagos részletekben való kifizetést találta legcélszerűbbnek, és pedig akkint, hogy az iskolaszék elnöke által január havában kézhez vett államsegély január, február, március, április, május, és június hónapokban, tehát, az iskolai év második felében adassék ki a tanítónak, havi utólagos részletekben, hogy a következő tanév elejéig minden esetre betérjesztendő elszámolásban se legyen fennakadás, s hogy másfelől tanítóink az évnek éppen abban a részében élvezzék az államsegélyt, mely időben sem kánonika-porcióból, sem a gabona-kepeből nincs jövedelmük, s így arra leginkább reá vannak szorulva.

Felhívjuk tehát nt. Esperes aait. hogy a tanítói fizetést-pótló államsegélyi összegek ily módon leendő kiadása iránt intézkedjenek.

Kolozsvártt, 1896. március 27-én.

Kádár Fános,
s-titkár.

Szász Domokos,
ref. püspök, mint elnök.

593—1896.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, az udvarhelyi egyházmegyébe kebelezett patakfalvi egyházközség énekvezér-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott lakáson kívül, 161 frt. 91 kr. értékű kepe-, és kánonika-porcio haszonélvezete, ezen kívül 211 frt. államsegély. Megjegyzendő, hogy a terménybeli javadalomnak felerészét a nyugalmazott tanító élvezi, mely felerésznek államsegély útján való kipótlása kiállításba helyeztetett.

Pályázati határnap: 1896. május 15. Folyamodványok nt. Menyhárt András, esperes aához küldendők, Kecsetbe, u. p. Székely-Udvarhely.

Kolozsvártt, 1896. ápril.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

591—1896.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a szilágyszolnoki egyházmegyébe kebelezett szilagybagosi egyházközség leány-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: lakás, kis kerttel, és 400 frt. melyből 260 frt. államsegély, 140 frt. pedig az egyház pénztárából. Pályázhatnak férfiak, és nők egyiránt.

Pályázati határnap: május 14. Oklevéllel fölszerelt folyamodványok nt. Viski Pál, esperes aához küldendők, Zoványra.

Kolozsvártt, 1896. ápril. 3

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

592—1896.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a széki egyházmegyébe kebelezett széki egyházközség segéd-papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: tisztességes lakás, 300 frt. készpénz, havi részletekben fizetve, az esperes asztalánál ebéd, és a stóla.

Kötelessége: a díjlevélben megszabott teendők mellett, az esperesi irodában szükséges munka teljesítése, és az állami iskolában vallás-tanítás.

Pályázati határnap: 1896. máj. 10. Folyamodványok nt. Somkerei Miklós, esperes aához küldendők, Székre.

Kolozsvártt, 1896. ápril. 3.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

604—1896.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a széki egyházmegyébe kebelezett magyarcseki egyházközség orgonista-kántor-tanítói állomására új pályázat nyitattik.

Javadalom: lakáson, és kerten kívül, 500 frt. készpénz, az egyház pénztárából.

Kötelessége: a mindennapi iskolában két, esetleg három osztálynak és az ismétlő iskolának vezetése. Énektanítás minden osztályban. Templomban és temetések-nél kántori szolgálat.

Pályázati határnap: folyó év május 10. Folyamodványok nt. Somkerei Miklós, esperes aához, Szék, (Szolnok-Doboka m.) küldendők.

Kolozsvártt, 1896. ápril 7.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

606—1896.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett maros-szentkirály-nánfalvi egyházközség papi állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalma: tisztességes lakáson és melléképületeken kívül, egyházközségi becslés szerint, 355 frt. 53 kr., melyhez járul az egyházkerületi pénztárból 65 frt. évenként.

Pályázati határnap: 1896 május 10. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes aához küldendők, Lukafalvára, u. p. Nagy-Teremi.

Kolozsvártt, 1896. ápril 7.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

607—1896.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett maros-kereszturi egyházközség énekvezér-tanítói állomására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakáson, gazdasági épületeken, és kerten kívül, egyházközségi becslés szerint, 144 frt. 19 kr. melyhez évenként járul 156 frt. államsegély.

Pályázati határnap: 1896. május 10. Folyamodványok nt. Rákosi Lajos, esperes aához küldendők, Lukafalvára, u. p. Nagy-Teremi.

Kolozsvártt, 1896. ápril. 7

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXVI. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1896. Április 16.

16. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmertve*
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

1896. ápr. 11.

Megszomorodott szívvel, mély elbúsulással írjuk le e dátumot. E napra volt összehiva törvényesen az erdélyi ev. ref. egyházkerület ez évi közgyűlése, és most, midőn e sorokat írjuk, alig tudjuk megtartani lelkünk egyensúlyát, hogy ne tulajdonítsunk nagyobb értéket annak, a mi történt, mint a mit a valóságban jelent.

Pedig sok, nagy dolog történt. Megtörtént az, a mi meg nem történt soha az erdélyi ev. ref. egyházkerületben; de nem történt meg egy vármegye gyűlésen; sőt, meg nem történt, mert meg nem történhetett egy simplex falusi gyűlésen sem, a hol élénk érzéssel bírnak az alkotmányos szabadság, az alkotmányos jogrend fogalmai felől.

Sok, nagy dolog történt. Megtörtént az, hogy a fejedelmi erdélyi részek háromszáznyolcvan-
ezernyi kálvinista magyarja ma már szégyenkezve hajtja le fejét, és pirul, hogy nem rendíthetetlen bátyja a tiszta protestántizmusnak, és a tiszta magyar nemzeti törekvéseknek. Megtörtént az, hogy csak az utolsó félszázadról beszélve, a De-
genfeldek, Kemény Ferencek, Teleki Domokosok, Mikók, Bánffy Albertek, Kemény Gáborok, és annyi nagyok, nemesek szerencséseknek tartják magukat, hogy a gyászfátyol alól, a melybe a nemzet, és egyházkerületünk kegyelete takarta, nem látják többé a mai nemzedéket. Megtörtént az, hogy Kálvin János, ki reformációjával a valódi alkotmányosságnak fundamentomait rakta le, és elkötelezte követőit, hogy mindenha nyomába lépnek: Kálvin János ma megfordul sirjában, mert a libertinusok követelt jogaikkal megfojtják a máj napot, az életet, az örökkévaló szellemet. Megtörtént az, hogy mi, erdélyi ev. ref. egyházkerület, a legdicsőségesebb a magyar földön: összeveszünk, hadakozunk, megbénítjuk erőnket, porba rántjuk hatóságainkat, megbélyegezzük te-

kintélyeinket, stigmatizáljuk a munkát végzett, és munkabíró férfiakat, és nem engedjük, hogy törvényesen összehívott közgyűlésben törvényes formában nyilatkozzék a közvélemény, a nép szava, az isten szava. Megtörtént az, hogy messze földről összejött férfiak, kik kész lélekkel hozzájárulnak az áldozatot, hogy közreműködésükkel használjanak a közügynek, hatalmi szóval elűt-
tetnek jogaik gyakorlásától, és szétkergettetnek, mint egy olyan tömeg, melynek sem szive, sem lelke, sem akarata, sem meggyőződése.

Nagy dolog történt. Rés ütött az alkotmányos szabadság bástyáin. Csorba esett az erdélyi egyházkerület öntudatán, méltóságán, erkölcsei reputációján. A botránkozás köveit elhintő kezek, ime, táplálékot kínálnak az emberi gyarló indulatoknak, a kérlelhetetlen szenvedélyeknek, a haragnak, a gyűlöletnek, a mindenható összeomlásnak. Az történt, hogy, ime, inaugurálva van a példa, hogy a felekezeti, és nemzetiségi szétvonás, ellenségeskedés bizony kitűzheti gyújtó csóváit, mert mi, az erdélyi összes magyarság háromnegyed része, mi, kálvinisták, készek vagyunk, feloszlani alkotó elemeinkre. Nem köt minket együvé sem a közös hit, sem a meggyőzések, sem a törvény, sem a kötelességek teljesítése iránt való tisztelet, sem a hazaszeretet.

Hát, akkor ugyan mi köt e földhez, melynek minden göröngye a hagyományok szentségével kellene, hogy hasson? Mi köt anyaszentegyházunkhoz, mely hulló vérnek tengerén keresztül avatatott vala fel a szabadság, és világosság bástyájává? Mi mutatja homlokunkon azt a méltóságot, melyet a tökéletesedés, az eszményekért való küzdelem diadalma szokott megadni a bátor, és nemesen küzdőknek?

Szívünk elfacsarodik, ha e kérdéseket dobjuk magunk elébe, és kétségbe kellene esnünk létjogosultságunk felett, ha azonnal szemünk előtt nem állana az érem másik oldala, mely az egész

botrányos eseményt gyermek-csinynek, játéknak kvalifikálja, mely megtörténhetnék minden parlamentben, ha elnökének ugyan véletlenül az az ötlete támadna, hogy ő nem a pártok felett áll, hanem ő maga nem csak hogy párt, de mindenható hatalom, mely uralkodik, parancsol; megtörténhetnék, mihelyt egy gyülekezet elnöke tiszteletbeli állását konfundálja a Jupiter-tonans haragos szerepével, és ha véletlenül nem úgy mennek a dolgok, a mint ő nekie tetszenének, haragosan felugrik, és székét elhagyja: minden gyülekezettel megtörténhetik a mi közgyűlésünk komédiája.

De, bár őszintén sajnáljuk a megtörténtekeket, bizonyos tekintetben, tán, még örvidenünk is kellene. Több, mint húsz esztendeje, hogy e seb ott ég az anyaszentegyház testében. Elzavarta álmát az álmodónak, és elvette erejét a munkálkodónak. Kilopta a békességet a szivből, s megvadította a higgadtságot az elmékben. Kiket a hivatás egy azon célra hívott el, barátból elleniséget csinált, a fiu atyjára támadott, és testvérháboru dühöngött. Nó hát, ez a mostani csinos botrány minden embert alaposan kigyógyított. Látszott abból a zúhógó felháborodásból, melylyel a többség betöltötte a termet; ékes bizonyítvány az a bizalmatlansági nyilatkozat, mely kérlelhetlenül itél az elnök eljárása felett, és a melyet száz nál többen irtak alá, mig a kisebbség, mely ez alkalommal érvényesítette terrorizmusát, óvását a más napi gyűlés ellen csak tizennyolc névvel láthatta el. Ezek a számok leghatalmasabb argumentum, hogy az egyházkerület teljességgel megelégette már e meddő huza-vonát a lokal-patriotizmus, és az anyaszentegyház egyetemes célja közt; szentlélek ellen való bünt követ el az, ki e pontnál még diplomazizálással akar szerencsét próbálni; mint egy lángoszlop áll ott a kérdés: Kolozsvár, vagy Enyed? El van már ugyan e dolog intézve; elintézte a korszellem sürgető követelése, ám, miután még mindig vannak, kik sanda szemekkel kacsintanak a haragnak, a gyűlöletnek, és a békétlenségnek ez arkhimedesi pontja felé, oda kell állítani minden embert az urna elé, hogy hallható szóval, és határozottan mondja meg véleményét, és düljön jobbra, vagy balra: ez legyen az isten-ítélet, mely után következék a béke, az élet, az áldásos munka. Hadd, szabaduljunk meg végre attól a kínos lidérc-nyomástól, mely annyi keserű napot szerzett ennek a szegény, sok megpróbáltatáson keresztülment egyházkerületnek; és most

legutóbb e kínos közgyűlési botrányt, mely hogy nagyobb hullámokat nem vet föl országosan, hajlandók vagyunk annak tulajdonítani, hogy szerzői országosan ismeretesek.

Szász Gerő.

Közgyűlésünk lefolyása.

(Első nap, ápr 11)

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület közgyűlésén ma (ápr. 11.) páratlanul izgatott jelenetek folytak le. Maga Szász Domokos, püspök, országos botránynak nevezte a gyűlés lefolyását. A jeleneteket a nagyenyedi theologia áthelyezésének kérdése idézte elő. A nagyenyediek körömszakadtáig védni akarták theológiájukat, s mivel Bethlen Gábor, az elnök is velük tartott, bár nagy kisebbségben voltak, formálisan szétrobbantották a közgyűlést.

A közgyűlést Szász Domokos, püspök imája nyitotta meg, mely után különböző megalakulási formaságok folytak le. Bethlen Gábor gróf megnyitó beszéde után, következett a közgyűlés napirendjének megállapítása.

Zeyk Dániel báró, főispán azt javasolta, hogy a tárgysorozat 11. pontját, s ennek *b*) alá sorolt részét, a mely az Igazgató-Tanács előterjesztését foglalja magában a nagyenyedi tanszékek betöltésére nézve, tegyék előbbre. Ez a nagyenyediek taktikája volt, a kik azt hitték, hogy ha tanárokat választanak a megüresedett helyekre, akkor eo ipso nem lehet beszüntetni a theologiai intézetet.

Szász Domokos, püspök, azonban, azt kívánta, hogy ha már előbb tárgyalják a 11. pontot, tárgyalják ennek első, *a*) részét is: a papképzés fejlesztése érdekében teendő intézkedésekről. A nagyenyedi theologiai akadémia hivei e cím alatt az akadémia Kolozsvárra való hozatalát látták. és erős támadást intéztek ellene. Sándor József, Bartha Miklós éles hangu felszólalásokban beszéltek a terv ellen. Bartha Miklós kijelentette, hogy Szász Domokos, püspök fényes alkotásainak árnyéka, hogy a nagyenyedi theologiai akadémia meg akarja semmisíteni. Ezután, a többség ellenmondásai közt, az egyházpolitikai törvények káros hatásáról szól. Számadatokkal illusztrálja a katolikus egyház erősebb, és vagyonosabb voltát. A nagy többség türelmetlenkedett, a mire Bartha kijelentette, hogy nincs szokva ahhoz, hogy ilyen zajban beszéljen, s elfogadja Zeyk Dániel javaslatát.

Kovács, nagyenyedi polgármester kijelenti, hogy az Igazgató-Tanács el akarja pusztítani az enyedi theológiát. (Oriási zaj.)

Bethlen Gábor, elnök kijelenti, hogy csak tegnap tudta meg, hogy elnökölne kell, rögtön informáltatta magát, és azonnal tisztába jött azzal, hogy mit fog tenni. Azt vette észre, hogy az Igazgató-Tanács szemfényvesztéssel javaslatot akar a nagyenyedi theologiai akadémia ellen *becsémpészni!* (Leírhatatlan lárma, és kiabálás. Az igazgató-tanácsosok felugrának az asztal mellől.) Bethlen folytatja:

Hogy önök lármaznak, az engem nem zavar; én kijelentem, hogy mivel az egyházkerületi közgyűlés előbb már kimondta a tanárok választását, ez ügyben nem

engedek meg semmi tárgyalást, hanem elnöki enunciacióm, hogy Zeyk Dániel javaslata el van fogadva. (Óriási láрма, kiáltások: Erőszak! Nem szavaztunk! Nincs joga!)

A nagyenyediek erősen éljeneztek ez elnöki kijelentést, a nagy többséget, azonban, mód nélkül fölháborította az elnök állásfoglalása, mely teljesen váratlan. Az óriási zajban Bethlen Gábor néhány percig nem tudott szóhoz jutni. Ekkor kijelentette, hogy a közgyűlést felfüggeszti.

Szünet alatt a leghevesebb jelenetek fordultak elő. Szász Domokos, püspök, nagy méltatlankodással panasolta föl, hogy ez törvénytelen eljárás; az enyedik pedig hevesen tiltakoztak az őket kapacitálni akarók szavai ellen.

Tíz perc múlva, Bethlen Gábor, roppant izgalom közt ismét megnyitja a közgyűlést.

Kolosvári Sándor, egyetemi tanár, igazgató-tanácsos szólni kezd

Bethlen: Mihez kíván szólni a tanár úr?

Kolosvári: A szőnyegen levő tárgyhoz.

Bethlen: Most nincs tárgy a szőnyegen. Erre borzasztó vihar tört ki megint.

»Szavazás nélkül nem lehet dönteni!«

»A közgyűlésnek jogai vannak!«

»Abcug! Erőszak!«

Ilyen, és hasonló kiáltások közt éljeneztek az enyedik az elnököt.

Kolosvári kijelenti, hogy mint az Igazgató-Tanács tagjának, neki mindig van joga szólni, (Zajos helyeslés. Ellenmondás a kisebbség részéről.)

Bethlen Gábor, elnök ekkor fölemelkedik székéből, és kezével intve, eltávozik a teremből. Erre percekig tartó kiabálás kezdődött. Sokan abcugolnak

Kolosvári ismét föláll, és kijelenti, hogy mivel elnök nincs, a közgyűlésből nem lehet semmi. Sokáig izgatottan tárgyaltak, s végre abban egyeztek meg, hogy mivel csak főgondnoknak szabad elnökölni, délután négykor fölhozzák Lészay főgondnokot, a ki súlyos beteg, akár gyaloghintón is, hogy legalább néhány fontos ügyet elintézzenek.

Dél után négy órakor nagy izgalom közt gyűltek össze megint a gyűlés tagjai. Lészay nem jöhetett el, mert orvosa kijelentette, hogy az izgalom megölné. Végre, Bethlen Gábor megnyitja a gyűlést, a mire rögtön fölemelkedik

Zeyk József, báró, és egy száz aláírással ellátott bizalmatlansági nyilatkozatot akar fölolvassni.

Bethlen Gábor: Én sem bizalmi, sem bizalmatlansági nyilatkozatot fölolvastatni nem engedek, és mivel látom, hogy a közgyűlést higgadtan vezetni, nem lehet, elnöki jogomnál fogva, feloszlatom. (Óriási zaj. Ellentmondások. Bethlen eltávozik.)

Zeyk József azután fölolvasta a bizalmatlansági nyilatkozatot, mi közben a többség zajosan helyeselt.

Bizalmatlansági nyilatkozat. Mi, alólikt közgyűlési képviselők, gróf Bethlen Gábor, egyházkerületi főgondnok urnak azért, mert a ma délelőtti egyház-

kerületi közgyűlésen a Zeyk Dániel, aa. által a tárgyszerű megállapítása alkalmából a nagyenyedi theologiai tanszékre vonatkozó tárgyra nézve beadott indítványának tárgyalását nem csak hogy szándékosan eimérgesedni engedte, hanem elnöki jogával visszaélve, a mellett a többséggel szemben célzatosan tüntetett, s az egyházkerület Igazgató-Tanácsát »csempészet«, »szemfényvesztés«, sat. sértő, és gyanúsító kifejezésekkel illetve, a tanácskozási szabályaink szerint feltétlenül kítűzendő szavazás mellőzésével, s alkotmányos jogaink gyakorlásának meggátolásával, az indítványt elnökiileg határozattá kimondottnak jelentette ki; az elnöki széket pedig minden jobb érzületet sértő módon, a további szólás-szabadság korlátozásával, oda hagyta, s a közgyűlési teremből, általános megbotrányozások között, eltávozott; mindezekért, ezennel bizalmatlanságunkat nyilvánítjuk, s elvárva, hogy ezekből kifolyólag, nevezett atyánkfia, magára nézve a konzekvenciákat le fogja vonni: kérjük ezen nyilatkozatunknak jegyzőkönyvbe való beiratását elrendelni. Végül, kijelentjük, miszerint nevezett elnök urnak egyházkerületi közgyűlésünk tanácskozásainak ilyen módon történt megakadályozásából eredő, és egyházkerületünket érdeklő minden erkölcsi, és anyagi károkért, a felelősséget rá háritjuk. Kolozsvár, ápril. 11.

Fejérváry Károly, id. Zeyk József br. ifj. Zeyk József br. Kemény Simon br. Wass Béla gr. Schilling Ottó, Dósa Elek, Gyárfás Endre, Simó Béla, Sófalvi Illyés Lajos, Illyés Károly, dr. Szádeczy Lajos, Szász Gerő, Gyarmathy Miklós, Gyarmathy Zsigmond, Kebelei Nagy Samu, Gaál Gyula, Kenessey Béla, dr. Kecskeméthy István, Molnár Albert, Bodor Tivadar, Pokoly József, Gencsy Sándor, Baktsi Gáspár, dr. Vályi Gábor, dr. Gidófalvi István, ifj. Lészay Ferenc, Ujvárossy József, dr. Kolosvári Sándor, dr. Elekes Viktor, Viski Pál, Bartha Lajos, Musnai Károly, Zoltáni Elek, Lénárt József, Kövér András, Deési Gyula, Menyhárt András, Somkereki Miklós, Nagy József, Pap István, Parádi Kálmán, Félegyházy Antal, Tokai Aladár, Kerekes József, Kincs Gyula, dr. Farnos Dezső, dr. Borcsa Mihály, Ince Gerő, Vásárhelyi Boldizsár, Herceg Lajos, Domokos Antal, Bod Károly, Domján István, Bedő József, Márkus János, Kádár János, Berényi János, dr. Székely Bendeguz, Konc József, Magyarosy István, Rozsnyay Ferenc, Darvay Lajos, dr. Deák Albert, Kerekes Endre, dr. Szász Károly, Maksay János, Roth Károly, Szabó Pál, Veress Sándor, Bodor Géza, Szini Lajos, Révay Pál, Nagy Domokos, Nemes Árpád, Hegyi Sándor, Márton János, Horváth József, Solymossy Endre, Toró Dénes, Ferenci István, Ósz Salamon, Péter Mózes, Tunyogi Béla, Kovács Dániel, Péterffy Dénes, Deák József, Csiky József, Lőrinc Gyula, Pál Károly, Dali János, Régeni Ferenc, Székely János, Ujvári C. József, Menyhárd Elek, sat.

Kolosvári önérettel, és undorodással utasította vissza Bethlen vádjait, s kijelentette, hogy itt a parlamentben megszokott hangon nem lehet, és nem szabad erőszakoskodni. Kérdi, hol van a nagyenyediek lelkiismerete, ha ilyen jeleneteket idéznek elő régi makacsságuk felújításával?

Csathó, alsóféhérmegyei alispán, ekkor a dühtől sápadtan odaáll Kolosvári elé, ujjával fenyegetve, inti, hogy a lelkiismeretről ne beszéljen.

Simó Lajos, képviselő felszólal, és indítványozza, hogy küldjenek deputációt Bethlenhez, megkérdezni, hogyan értette a gyűlés feloszlását?

Szász Domokos nagy hévvel elmondott, és egyhangulag helyeselt beszédben kijelenti, hogy ő, a főpásztor, a pártok fölött állónak érzi magát, de látja, hogy az elnök törvénytelenül járt el. Nem volt joga, feloszlítani a gyűlést addig, a míg a jegyzőkönyvet nem hitelesítette. Ő is hozzájárul ahhoz az indítványhoz, hogy deputációt küldjenek az elnökhez. A gyűlést így, országos botránnyal végezni, nem lehet. Az elnöknek nincs joga, szétrobbantani a gyűlést. (Zajos helyeslés. Éljenzés.) Ha az elnök nem respektálja a törvényeket, melyeknek alapján elnököl, megbontja az egyházi alapot.

Bartha Miklós meggyőződött arról, hogy egyházkerületi fontos érdekekről van szó. Kész, ő is elmenni a deputációval Bethlenhez, a püspök vezetése alatt.

Szász Domokos kijelenti, hogy nem teheti ki állása méltóságát a visszautasításnak.

A deputáció erre, Bartha Miklós nélkül, eltávozott, és két órai várakozás után, a közgyűlésnek azt hozta hírül, hogy Bethlen csak úgy elnököl, ha leveszik a napirendről a nagyenyedi theologia elleni indítványt, és ha megválasztják az oda kellő tanárokat. Ezt a többség, haragos közbeszólásokkal, nem fogadta el. És erre a közgyűlés nagy izgalom közt, szétoszlott.

(Második nap, ápr. 12.)

A gyűlés lefolyása (ápril 12.) egészen nyugodt volt. A kisebbség (tizenheten voltak összesen) óvást adott be a közgyűlés folytatása ellen, az elnök feloszlató kijelentése által azt, ha folytattatnék, törvénytelennek nyilvánítva. Mégis tárgyalatni akarták (tehát, a törvénytelen közgyűlés által) óvásukat, a mi azonban nem történt meg. Az óvást egyszerűen tudomásul vették s azzal a szükségesek tovább folytak.

Egyenyed tizkor Lészay, főgondnok a gyűlést, lelkes éljenzés között, megnyitotta, üdvözlővén a megjelenteket s jelezvén, hogy a mai nap egyedüli tárgya az ifju papok kibocsátása,

Szász Domokos kéri a gyűlést, hogy legbensőbb örömeinek és köszönetének jegyzőkönyvileg adjon hangot az elnök megjelenéséért, ki betegsége ellenére, önmaga kockáztatásával jelent meg. (Helyeslés, kitörő éljen.)

Szász Gerő, főjegyző jelenti, hogy a felszentelendők okmányai rendben vannak, egyszersmind kifejezést ad a feletti örömeinek, hogy a felszentelendők között van egy, a ki a tanári pályán működik. Ebben egy régi szokást lát felelevenedni.

Most a felszentelendőkhöz, kik az elnöki szék körül körbe álltak, Szász Domokos, püspök intézett lelkes, szeretettől meleg, intó, buzdító, kérő beszédet: a pályát, melyre léptek, a pályák legfenségesebbikének tüntetvén fel. Mint mondá, szolgálni, törvényeit hirdetni, szeretetében munkálni annak, a kitől mindent vettünk és veszünk: ez az emberi elhivatások apotheozisa. Végre, felajánlá atyai jobbát mindazoknak, kiknek erre valaha szükségük leend.

Ezután a fiatal papok egyenkint kezét fogták úgy a főpásztorral, mint az elnöklő főgondnokkal.

Elnök feltette a kérdést, kíván-e még valaki szólani.

Csató János, alispán, úgy a maga, mint társai nevében, óvást ad be az ülésezések esetleges folytatása ellen.

Kolosvári Sándor indítványozza, hogy, bár a mai ülés törvényessége ellen senkinek kifogása nem lehet, az óvást a közgyűlés fogadja el.

Néhány felszólalás után, a közgyűlés napirendre tért a beadott óvás fölött, és átvonult a templomba, hol az előre kitűzött tárgysorozat szerint, a legnagyobb áhitattal folyt le a papok kibocsátásának, és fölavatásának lélekemelő ünnepélye. Szász Domokos fölemelő könyörgése, Kenessey igazgató szép, és magasra szárnyaló beszéde, a hivek éneke, a polgári dalegylet közreműködése: mind elfeledtették az előző izgalmakat, és megnyugtató hangulatba hozták a résztvevőket.

Krisztus Pilátus előtt.

(Felolvasatott »A szenvedő Jézus jellemképe« felolvasás-ciklus negyedik tagjakint, Kolozsvárt, 1896. márc. 18-án.)

(Vége.)

Azt, hogy a külső fény általa jöjjön el, visszautasítja magától a pusztai magányban. Nemcsak, az a meggyőződés, hogy a külső politikai ország nem jöhet általa, s az a bizonyosság, melylyel szívében érzi, hogy ő már bírja szívében, lefejt az Isten-országáról minden érzéki vonást! Magában győzött. Ez ország csak szellemi lehet, s annak megalapítása reá van bízva: őt választotta az Isten fiául, ő a Messiás! Benne él már az új ország képe. S midőn tanítványai is felismerik benne, s midőn Péter valamása biztosítja erről, de a farizeusok s a nép vezérei magatartását ismeri: »ez időtől fogva kezdi hirdetni közei szenvedését és halálát!« megszületik benne az új országhoz illő új Messiás, a dicsőséges helyett a szenvedő! Lelkében megfogamzik e kép: el kell buknia, s ki ettől visszatartani akarná, a Sátán az, még ha Péter által szól is: »Uram, kiméld magad!« Az én Atyám akarja így: legyen meg az ő akarata! ez vallásos lelkének felelete a templom-tisztítás munkájában. Messiáságát nyilvánosan is dokumentáló kísérletének sikertelensége után. Meghalni, a mint az Atya kívánja, kötelesség — nem, hivatás! Meghalni engedelmesen, szenvedéseken keresztül. Itéli előtt csak arról tesz bizonyosságot, hogy ő az Istenfia, zsidók királya, Messiás. Aztán, mintha ezzel mindent elvégzett volna, több kérdésére Pilátusnak nem felel, magába mélyed, lelkében Atyjával, istenével társalog: kívánságod szerint, Atyám, megyek, a Galgothára! S aztán, talán lelkében visszhangra kelt a Dánieli kép, talán szíve biztatta, hogy visszatér még »az ég felhőin« bevégezni, mi most félben maradt, talán az ő lelkének visszhangja szól az első keresztyének váradalmában, hogy a Mester az ég felhőin visszatér! Talán, talán!

Ki ismerheti legaprajára a szívnek rejtett, titkos sejtelmét?

De egy bizonyos, s ez az, hogy engedelmes volt az Atya akaratának egész a halálig, még pedig a keresztnek haláláig. S e szenvedő engedelmisségben lel-

kének eszményei, mint tűzben az arany, megtisztultak, Isten országáról levált az érzéki képzet. Ezzel s az ezáltal megtisztult messiási tudatával, a szenvedésen keresztül, felmagasztosul, megdicsőült! A szenvedés utja így lett a megdicsőülés utjává, a szenvedés története a megdicsőülés történetévé. Nem isten akarata nélkül, vagy tán annak éppen ellenére, nem, egyenesen isten akarata folytán.

A megdicsőülés utja a szenvedés. utja Minő felleges világrend! És e világrend örök; akkor és most, Jézusnál és minálunk ugyanaz s az marad az idők végéig. Lelkünkben egy magasabb, láthatatlan világ sejtelme, érzete, e világért való lelkesedés, ez ország építésének munkája: az mind lemondás, harc, küzdelem, szenvedés! Képét megalkotjuk világismeretünk kőveiből, szívünk sejtelmes vágyaiból, gyermekes fántáziánk színeiből: aztán jön az élet, jön a tudomány, jön az ismeret s az oszlopokra épített ég összehull, a kiterjesztett erősségből lesz levegő-ég; az isten akaratából változhatatlan örök törvény lesz, törvénye a természeti, az erkölcsi világnak, istenországának törvényszerű rendje, a melyet nem változtathatok tetszésem szerint, hanem a mely előtt meghódolok, a melynek szolgállok, engedelmeskedem. A menyország minden áldásával, a pokol minden büntetésével, az üdv minden boldogságával, a kárhozat minden rettentésével, lelkem benső titkos világában, szívemben áld, jutalmaz, sujt és büntet, üdvözít, vagy kárhozatra

vet. S mindez mennyi harcnak, mennyi küzdelemnek, mennyi csalódásnak, szenvedésnek utján keresztül! A megdicsőülésnek, a szellem születésének, fejlődésének, növekedésének, a szellemi istenhez méltó szellemi fiaság születésének utja, a szenvedés. Hányszor nem kiáltunk fel ez uton, csaknem kétségbe esetten: »Lehetséges-e?!« Hányszor nem óhajtjuk, hogy »Múljk el a keserű pohár!« De ha Jézussal utána tudjuk tenni: »Mindazáltal, nem az én, hanem a te akaratod legyen!« Ha az életre, tudományra, ismeretre, melyek vallásos világunk méltatlan, gyermekes fántázia-szülte képzetait széttörök, rá tudjuk mondani: E hatalmatok nem volna, ha onnan felül nem adatott volna tinéktek (Ján. 19. 11.), s ha végre fel tudjuk ismerni, hogy ezeknek istentől nyert ezen hatalma vallásos életünknek nem megsemmisítésére, hanem megnemesítésére vezet, ki ne ismerné fel ezekben a változhatatlan isteni akaratot, a törvényt: a megdicsőülés utja, a szenvedés utja.

A keresztyénség e nagy igazságát fejezi ki vallásos lelke mély költészetével a kegyes Mihályi »A zivatar« c. szép költeményében, mondván:

»A szenvedés is zivatar.
Istentől jön a zivatar,
És Isten mindig jót akar!«

Valóban, az Isten mindig, mindig jót akar!

Nagy Károly,
theol. tanár.

TARCA.

Lelkészatási beszéd.

(Mondatott 1896. április 12-én Kolozsvárt)

Jerem. I 17—19. »Te azért övezd meg magadat, és felkelvén, mond meg nekik azokat, melyeket én neked parancsolok -- azt mondja az úr, hogy megszabadítsalak tégedet.«

»Ime, én ma téged prófétává teszek népeken és országokon, hogy gyomlálj, ronts, veszess, törj, építs, és plántálj!« (Jer. I. 10.)

Az istennek az ó-testamentom hatalmas prófétájához intézett eme szavait vettétek-e már eszetekbe, kedves afiai. szolgatársaim az úrban? Hallottátok-e az ígéket, mikor a pályaválasztás kétségei között hánykódott ifju lelketek. s ott állottatok annál a válasznál, a honnét annyi irány ágazik szét, hogy aztán az igaz, és hű munkások útjai mind a láthatár fölé leboruló mennynél fussanak össze? Vagy hallottátok-e e szavakat csak egyetlen-egyszer is az alatt, a míg pályátokra készültetek; arra a legfelségesebb pályára, a mely az emberiség legeszményibb, legéletbevágóbb, legfontosabb, és legnagyobb érdekeit szolgálja? És avagy halljátok-e csak most, e szent pillanatokban, lelketekben viszhangzani az elhivatásnak emez isteni szavait, a mikor fölszenteltettek, hogy az úrnak szolgáljatok, ő előtte járjatok, és az ő dolgait hirdessétek, azokról tegyetek bizonyosságot, és azokhoz legyetek hivek mind halálig?

Oh, halljátok meg: az úr prófétákká tesz titeket népek felett, és övezzétek fel magatokat; keljete fel, és mondjátok meg nekik, a melyeket ő parancsol!

Oh, halljátok meg, hogy ma az úr erős várossá, vas-

oszloppá, és ércbástyává tesz titeket, és a kik viaskodnak ti ellenetek, nem győzhetnek meg benneteket, mert az úr maga van veletek, hogy megszabadítson titeket!

De, halljátok meg ne csak a felszólítást, az elhívást, a biztatást, hanem vegyétek eszetekbe azt a komoly figyelmeztetést, azt a rettenetes ítéletet is: »ne félj tőlük, hogy téged előttük el ne veszesselek.

A felszólításban, és a biztatásban a prófétai hivatás, a figyelmeztetésben a prófétai felelősség van kifejezve.

Uram, a te lelked ihlesse ajkaimat, hogy hirdetni tudjam nagyságos cselekedeteidet, és a te lelked hassa át e fölszentelendő szolgálid szívét, hogy átérezhessék egész fönségében hivatásukat, és felelősségüket!

I.

Nekünk, a kiket az Úr a maga végetlen kegyelméből a saját szolgálivá hívott el, ha ugyan tényleg ő hívott és nem külső, nyomasztó viszonyok kényszerítettek a papi pályára, fel kell magunkat öveznünk, mert harcot kell vívnuuk, hit által való nemes harcot, istennel, önmagunkkal és az emberekkel.

Jakob kijő Mezopotámiából, hogy visszamenjen atyái földére, Kanaánba. Az az isteni ígéret kíséri: »Eredj haza a te földedbe, a te rokonságid közé és jól tészek veled.« Ő maga már közvetlenül érezte is istennek jótéteményeit; ezeket hálával ismeri is el. »Kisebb vagyok minden te jótéteményeidnél és igazságaidnál, melyet cselekedté a te szolgáladdal; mert egy pálcával mentem vala által a Jordán vizén, most pedig két seregem van«, mondja és mégis, mikor nehézségek állanak eléje, mikor megpróbáltatások

tűnnek fel előtte, mikor kétség támad lelkében, hogy vajjon testvére, Ézsau miatt lehet-e neki békés lakozása ősei birtokán: a Jábbok révén átkelve s magára maradvá, küzdelembe, viaskodásba kél istennel. Mi is, k. af. mennyi jótéményét vettük már istennek. Az egész világ mennyit beszélt nekünk már az ő kegyelméről; mennyi bizonygató van körülöttünk és bennünk az ő gondot viselő, könnyörülő, megtartó és megsegítő szeretetéről és mégis, ha csak egy kis aggodalom felhőjét fujja is a változó idő egünkre, ha csak némi nehézségek kelnek is fel utunkon, ha megpróbáltatások környeznek, ha a gyalgó elme valamely kérdést megfejtetni nem tud, azonnal viaskodni kezdünk azzal az istennel, a ki előtt pedig csak megalázódunk kellene. És küzdünk vele mindaddig, mint Jákob, míg meg nem tör bennünket. Annyit bizunk önmagunkban, a magunk bölcsességében, az általunk kovácsolt rendszerekben, hogy nem engedünk, a míg Ő az ő erejét nem érezteti velünk. Pedig, higgyétek meg, hogy ez a vele való küzdés egészen hiábanvaló. Az ő erejének senki nem állhat ellene.

Bármennyit okoskodunk, tépelődünk, kételkedünk, kérdezősködünk és viaskodunk is, a világon sehol másutt megnyugtató, békességet és boldogságot adó feleletet nem találunk csak Ő nála. Hiában hánytorgatja magát az emberi ész, hiában bizakodik önmagában, hiában hirdeti a maga még oly nagy tudományát: az igazi bölcsességnek kezdete csak az istennek félelme lehet.

Ti, kedves szolgatársaim, a Jábbok révénén állotok, átkeltetek rajta immár, a ti elöttetek járónak, az atyáknak örökségét vagytok elfoglalandók, övezzétek fel magatokat a hit által való nemes harcra s ha talán eddig nem viaskodtatok még istennel, a rátok váró jövődönnek homálya előtt vivjátok meg a harcot veie. Vajjon, hisztek-e benne föltétlenül, bizodalmatok megrendíthetlen-e az ő gondviselésében és erejében; vajjon, ígéretei változhatatlannok-e? Ő-e az, a kiből üdvösségünket és megtartásunkat megtalálhatjuk? Neki szolgáljatok-e egyedül, vagy az ő szolgálatával megférhet talán még más szolgálat is? Ő-e az, a ki egyedül adhat erőt; elég-e nektek csak az ő kegyelme, és elég-e csak az ő kijelentése a magatok és a mások üdvösségére, vagy szükség van még egyébire is? Mert, ha ezt a harcot előbb istennel meg nem vívtátok és a míg a küzdelem eredménye gyanánt, Jákóbbal együtt azt nem mondjátok: »Nem bocsátlak el téged, míg meg nem áldasz«, addig nem lehettek »erős várossá«, »vas oszoppá« és »érbástyává«, addig csak indadozó nádszálak vagytok, melyeket emberi száj hitető beszéde ide-oda hajlogat. Az embernek feltétlenül meg kell alázódnia isten előtt, hogy erőssé lehessen.

Igen, de mikor éppen ez a megalázódás olyan nehéz. Még megtörni is könnyebb, mint meghajolni. A dacolásban van valami férfias, önérzetes; a kihívásban valami bátorság, egyéni erő; hanem az a megalázódás, az csak a gyávaságnak, gyengeségnek, lemondásnak a szülöttje lehet. Mennyivel nagyobb erő van abban: csak egy akarat van és én akarom azt! Ez az akarat szabad s vagy teremtek vele egy új világot, vagy szétrombolom, mit elavultnak látok.

»Megcsaltál, uram, engemet és megcsalatoztam«, panaszol Jeremiás, »mert az Úrnak szava nékem minden-

kor gyalázatomra és csufolásomra vagyon! Azért mondek: »soha arról meg nem emlékezem, sem az ő nevében többé nem szólok.«

Nem is szólanál, jó próféta, ha ez csak a te akaratodtól függene, ha a te szivedben az Úrnak ígéje olyan nem volna, mint a csontokba rekesztetett égő tűz, a melyet hordozva, elfáradsz és mégis hordoznod kell.

Nem, keresztyén afiai, nem a dacolásban, nem a mi akaratunkban van az erő, hanem abban az istenben, a ki minket a maga felséges céljainak eszközévé tett és a ki nek atyai keze erősít meg minket. Mi erősek csak úgy lehetünk, ha meg tudunk hajolni isten akarata előtt és aláztosakká leszünk. Csodálatos, hogy éppen az isteni akarat előtt nem akarnak az emberek megalázódni, pedig a legkisebb földi méltóság előtt már készségesen hajlonganak s készek elvet, meggyőződést feláldozni, csak hogy eszközeiké lehessenek. És ezt nem tartják az egyéniség megtagadásának, holott éppen ezt bocsátják áruba. Míg az isteni akaratnak való alárendelés szabaddá lesz, szabaddá minden földi nyugozó köteléktől.

Erre az önmagatokkal, a saját önhittségtükkel és büszkélkedő szabad akaratotokkal való harcra is övezzétek fel magatokat, keresztyén szolgatársaim; vivjátok meg a testnek és léleknek harcát, azt a nagy ellenkezést, a mely van az anyag és a szellem között, győzzétek le s megalázódnán isten előtt, legyetek erősekké, szabadokká, mert az Úr lesz akkor veletek, úgy mint erős óriás.

S ha egyszer tisztában vagytok a ti istentökkel, akkor övezzétek fel magatokat az emberek ellen való harcra, hogy viaskodhassatok, a mint a próféta mondja, a Juda királyai ellen, az ő fejedelmei ellen, az ő papjai ellen és a föld népe ellen.

A mi társadalmi viszonyaink semmivel sem jobbak, mint voltak Judában. Az emberiség a fizikai tudományokban azóta óriási haladást tett, de nem az erkölcs terén. Az ember ma is éppen olyan önző, érdekhajhászó, hiu, kicsinyes, kételkedő és önhitt, mint akkor volt. Bünei ugyanazok, csak nem éppen olyan durván, hanem leplezettebben nyilvánulnak. Nincs bennük olyan ősi, vad őszinteség, mint akkor volt; de több a mesterkélttség és a kendőzés. Nézzetek széjjel, nem úgy van-e?

Nekünk, a kiket isten prófétákká tett, fel kell öveznünk magunkat s fel kell kelünk, hogy megmondjuk a népnek azokat, a melyeket ő parancsol nekünk. Hamis profécia volt az mindig, a mely a tényleges viszonyokkal megelégedett s békességről beszélt, holott nem volt békeség. Igazi nagy és nemes lelkek mindig azt a legfőbb eszményt tartották szemük előtt, hogy milyenek kellene az embernek lennie; micsoda célt tűzött ki az emberek elé isten és mit kíván tőlük? Lelke kicsinyességét, törpeességét árulja el az, a ki az adott, tényleges állapotokkal úgy meg van elégedve, hogy azokon változtatni, javítani valót nem talál. Az ilyen lelkek csak máról holnapra tengődnek s csak éppen e tengődés a céljuk is. Nincs erejük, hogy támadást intézzenek a romlott viszonyok ellen, sőt nem is látják azokat; nincs bátorságuk, hogy a seregek urának, istenének nevével harcba szálljanak és nincs szárnyuk, hogy a felkorbácsolt hullámok felett is biztonságban érezhetnék magukat. Az álló és miazmákat lehelő

mocsár a maga muzdulatlanságával inkább tanyájuk, mint a forrongó, de éltető ózont lehelő tenger.

Másnak is, mindenkinek is kötelessége ugyan, környezetében a bajokat felismerni és azokat javítani, de a kik az Úr által őrállókul állítottak, azoknak már éppen nem szabad bizonytalan hangot adniok s kezeiket szakadatlanul a társadalom úterén tartva, az élet minden jelenségeit megfigyelve, az emberiség betegségére, szervezete megromlására nem csak fel kell hívni a figyelmet, de meg is kell adni a gyógyirt Gileád balzsamából.

Nekünk kiáltanunk és kürtölnünk kell, hogy leomljanak a bűnnek jericho falai s a leomlott falakon át bevonulhasson a lelkekbe a békesség fejedelme.

Nekünk fel kell kelzünk és világoskodnunk, mert »ime, a sötétség beborította a földet és a homályosság a népeket«; (Ézs. 60. 2.) Rajtunk kell megláttatni az Úr dicsőségének.

Nekünk hirdetnünk kell a szegényeknek az evangéliomot, a foglyoknak a szabadulást, a megkötözötteknek a tömlöcnek megnyílását és az Úr jókedvének, irgalmasságának esztendejét, hogy a sírók megvigasztaltassanak (Ézs. 61. 1. 2.), az éhezők megelégtessenek, a szomju lelkek az életnek vízből merítsenek, a siketek halljanak, a sánták járjanak, a poklosok megtisztuljanak és a halottak feltámadjanak. Tömérdék lélek éhezik és szomjuhozik, afiai! Sőt minden lélek, de még az egész teremtett világ is, »nagy szorgalmatossággal várja az isten fiainak dicsőségének megjelenését.« (Róm. 8. 19.) A lelkek egyedül csak a Krisztus evangéliomával elégithetők ki s ha ezt meg nem kapják, hánykódnak, nyughatatlanok, s a vakhitben, a babonában, vagy a sivár felületességekben, az élet érzéki örömeiben és nem ritkán a legszertelenebb titokzatoságban, miszticizmusban és spiritizmusban keresik a kielégítetést; de a mit, természetesen, soha nem nyerhetnek meg.

Nekünk szólanunk kell az Úrnak parancsolatait. De, miután e parancsolatok mind egytől-egyig az emberi gyarlóságot, a bünt, az önzést, a büszkeséget török és a tisztaságot, a szeretetet, az alázatosságot követelik, mi természetesebb, mint hogy a világ szakadatlanul viaskodik ellenünk s azok ellen, a kik nem emberi bölcsesség hitető beszédeit szölják, hanem csak azt az ígét, a melyet isten adott az ő szájukba. Mindegy! Nekünk bizonytságot kell tennünk azokról, a melyeket láttunk és hallottunk. Elalkuvásnak itt nincsen helye. A ki ettől fél, a ki visszariad és közönsége szája ize szerint beszél, azt nem az isten tette prófétává, annak beszéde nem is teljeseedik be és az ne is álljon a világ legmagasabb és legszentebb helyére: a templomi szószékbe.

Mi, kedves szolgatársaim, a mikor elhivattattunk, hogy prófétákká lennénk, hogy a magaslatokon őrállókkint állnánk, akkor egy nagy és rettenetes felelősség alá helyeztünk. Azt mondja Jeremiás: »Te azért övezd meg magadat és felkelvén, mond meg nekik azokat, melyeket én néked parancsolok: »ne félj tőlük, hogy téged előttek el ne veszesselek.«

Ime, a figyelmeztetésben a felelősség!

II.

»Nehéz az isten ígét prédikálni«, mondá Luther Márton. Félelemmel és rettegéssel kell azt végeznünk, ha vajjon csakugyan hősesen, igaz hittel, szent meggyőző-

déssel szöljük-e az istennek akaratját? A magunk és az emberek üdvössége van arra a kockára feltéve, a melyet sokan olyan könnyelműen dobnak a közönség elé, meg nem gondolva azt, hogy az istennek mekkora kegyelme nyilvánul abban, hogy mindenek felett pásztorokká, őrállókká, az ő ígétének hirdetőivé tette őket.

Kedves szolgatársaim! Ez egy olyan felséges előjog, a mely mellett mind könnyűvé válnak azok a terhek, a melyeket érette hordoznunk kell. Az igazi nehéz teher csak a felelősség. Nem emberektől kell félnünk, sőt ezektől nem is szabad, mert hiszen e világ bölcsessége isten előtt boldonság (I. Kor. 3. 19.); de félnünk kell attól, hogy számon kéretvén tölünk a reánk bizottak, mi ő előttek el ne vesszítettünk.

(Vége következik.)

Kenessey Béla,

Különfélék.

= **Jól eső örömmel, és elégtétellel hozzuk tudomására olvasóinknak, hogy az egy évvel ez előtt spontán megnyilatkozott becsületes szándék, hogy főpásztorunk, Szász Domokos, a.á.-nak tízéves jubileuma a résztvevők, és a valódi munkásságot megbecsülni tudók által meginnepelessék: folyó hó 12 én fényesen sikerült. Őszintén sajnáljuk, hogy a közbejött szomorú események miatt a közgyűlés keretén kívül, de püspökünknek valódi diadalomnak napja kellett hogy legyen, midőn maga körül látta az egész egyházkerületet, ama néhányon kívül, kik csak majd temetésére mennek el, talán. Az ünneplő közönség számára szűk volt a theol. fakultás díszterme, mely megtelt őszinte tisztelettel, szeretettel. Fél tizenkét óra volt, midőn a jubiláló bizottság egyik elnöke, dr. Kolosvári Sándor indítványára, legidősebb főgondnok, Kebelei Nagy Sámuel elfoglalván az elnöki széket, bizottságot küldött ki Pogány György, br. Bánffy Ernő, Simó Lajos, Illyés Károly, és Bartha Lajos személyében, hogy a püspököt a teremben való megjelenésre felkérje. Riadó éljenzés közt jelent meg a jubiláns, hogy végig hallgassa Gyarmathy Miklós szeretettől, bizalomtól, ragaszkodástól sugárzó beszédét, átvegye a pompás bekötésű nagy-váradai bibliát, és tudomásul vegye jelzését annak, hogy több, mint másfél ezer forintos alapítványt tesznek nevére a theol. fakultásnál. Most Szász Domokos vette át a szót, és remegő hangon mondotta egyikét legszebb beszédeinek, mely telve volt lobogó szeretettel anyaszentegyházunk, hazánk iránt; erős elhatározással, hogy hitében meg nem rendül, és szilárd akaratú, hogy munkálkodja azokat, a melyeknek élete eddig is szentelve volt. Köszönetét fejezve ki e nem várt megemlékezésért: kitört a percekig tartó taps, és éljenzés, és tisztelői, barátai által körülvéve, csak lassan enyésztek el a jó kívánságok utolsó akkordjai, hogy a szívekbe költözzenek, hogy ott maradjanak. Két órakor fényes banquette volt, melyen részt vett az egyházkerület, és Kolozsvár színe-java akkora számban, hogy a nagy teremben nem fértek el, megtöltötték az üvegtetős udvart is. A folyton derült, vidám hangulatot élénkítették az élénk felköszöntők, majd a küldött üdvözlő táviratok, köztük a kultuszminiszter Wlassicsé, hogy aztán az esti órákban befejezze e pompás napot a kolozsvári földészék énekkara, mely fáklyás menettel tisztelgett a püspöknél. Lengő-lobogó zászlókkal indultak a külmagyarutcai templom cinterméből, és élükön a katona-zenekarral, vonultak a püspök belkirály utcai szállása elé, hol Tóth Tamás, az énekkar vezére tartott lelkes beszédet, melyre a püspök szívélyesen felelvén, és az énekkar egy pár szép dalt előadván, a fáklyák kialudtak, az utca elcsöndesedett, és vége volt a szép ünnepélynek, mely méltó volt azokhoz, kik megcsinálták, és méltó volt ahhoz, a kit illetett.**

= **Tizenkilenc ifju lelkipásztor jelentkezett** a folyó évi közgyűlésre, és kérte kibocsátatását. Tizenkilenc egyház ajánlotta fel ifju papját, hogy szenteltesék föl. És

az egyházi obstrukció következtében, mindezek majdnem annyiban maradtak. Tizenkilenc egyház ugyanannyi papja várható volna még, és a bizonytalanságnak lehetett volna kitéve még, ha a gondviselés nem gondoskodott volna arról, hogy a fák ne nőjjenek az égig. Tizenkilenc lelkész szenteltetett föl ez idén, név szerint: Benkő Albert, Bod Ferenc, Bod László, Erdélyi Béla, Fehér István, Fejes Áron, Holkó József, Horváth Ödön, Kállai István, Máthé György, Mester János, Nagy Albert, Patai Lajos, Pokoly József, Polgári Károly, Solymosi Miklós, Tóthfalusi József, Tróznér Lajos, Viski Gyula. Ugy hisszük, és reméljük, hogy azok az impresziók, melyeket az istentisztelet alatt a Kenessey Béla egyszerűen szép beszédéből, és az egész szertartás puritán fenségéből merítettek, kiegyenlítették lelkükben azokat a trivialis ellentéteket, melyeket a megelőző undorító közgyűlési scénák keltettek, és mint egyszerű, hithű, és buzgó lelképástorok állanak oda azok sorába, kik elbocsáttattak, »mint a bárányok a farkasok közé!«

== **Korszokot jelző egyházkerületi közgyűlésünk** a legmerészebb képzelgetést is felülmúló szomorú eredménynyel bevégeződve folyó hó 12-én: a lefolyásáról szóló tudósításokat a »Budapesti Hírlap«, és a »Kolozsvár« után reprodukálva, mai számunkban találják olvasóink. Azért vettük át más lapokból, hogy még árnyéka se érhesse a vádnak, mint ha egyéni színezést akartunk volna adni annak a merényletnek, mely bizonyára nem fog dicsekedni az elég éles bírálatban részesült, és sokáig úgy sem tartó diadalommal, melynek, adja isten, hogy az erkölcsi káron kívül, anyagi érdekeinek veszteségében ne fizesse meg árát egyházkerületünk.

== **Mi a reformátusok hite?** Konfirmáció alkalmára, és a közönség részére. E cím alatt jelent meg sz.-udvarhelytől

egy félives füzetke, mely öt krajcárért megrendelhető, és mint egészen népies irányu, és rövid emlékeztető, igen alkalmasnak ígérkezik a megjelölt célra.

= **Órangyal.** Imakönyv, prot. ifjak és különösen konfirmáltak számára. Írta Sántha Károly, Hornyánszky Viktor kiad. Budapest Ára 1 frt., remek bőrkötésben 3 frt

Valóban, jó munkát végzett az egyházi irodalom terén jó hírnévnek örvendő pap, midőn ezen imakönyvet megírva, megajándékozta vele különösen a konfirmáltak mindkét nemű ifjúságát. A könyvecske alakilag csinos és tartalmilag nagyon jeles, az ifjúság felfogásának teljesen megfelelő. Tudunkkal, nem vagyunk bővíben az ilyen munkáknak, melyeket oly kiváló alkalommal, mint a konfirmáció ünnepén, gyermekeink kezébe adhatnánk. Pedig, ha valamikor, úgy éppen ez ifjúság ünnepén kell ezt tennünk. Mikor is szorulna inkább ily Órangyalra, mint akkor, midőn kilép a nagy világba, telve küzdelemmel és kísértéssel. Hiszen, éppen ez időtől fogja érezni és tapasztalni: »drága kincs a hit, tünni és remélni megtanít!«

Az imakönyv a szerző Ilona és Margit leányainak van ajánlva s az ajánló versben a legszebben van kifejezve azon szellem, mely az egész művet átlengeti. Különösen e szavakban:

Csak egy boldogság van itt e világban,
Ha istenében nyugszik meg a szív;
Minden egyéb csak káprázat, csak álom,
Mely tévelyítő ösvényekre hív.

A könyvecske nyelvezete költői, szingazdag, számos képekkel és alakzatokkal ellátva, de nem elárasztva s 55 imában s hozzájuk csatolt versekben felöleli az egész egyházi életet. A nép és az ifjúság szeretvén a verset, örömmel fog csendesebb óráiban ez »Órangyal«-al társalogni. Ezeknél fogva tehát, nagyon melegen ajánljuk Sántha K. költő paptársunk költői szellemének ez újabb szülöttét a lelkészi és tanítói kar figyelmébe, különösen most, midőn ifjúságunk a Királyhágón innen és túl a konfirmáció ünnepének megyen elébe. Vegyük ezen könyvnek ajánlása és terjesztése által is igénybe a »sajtó nagy hatalmát.«

A könyv nagyon szépen van kiállítva külsőleg is és dicséri az országoszerzte előnyösen ismert Hornyánszky könyvkiadó céget. z. r.

HIVATALOS RÉSZ.

425—1896.

KÖRÖZVÉNY,

Valamennyi erd. ev. ref. kollegium m. t. Előjáróságának, és valamennyi erd. ref. iskolaszék nt. Lelkész-Elnökének.

Magyarország tanítással és neveléssel foglalkozó polgárai, a tanárok, tanítók s kiseddévők, 1896-ban, július első felében, hazánk ezeréves fennállásának ünnepe alkalmából, minden iskolára, a köznevelés minden ágára kiterjedő általános és közös tanácskozmányt fognak tartani, »II-ik Országos és Egyetemes Tanügyi Kongresszus« címén.

Eznek a kongresszusnak összes ülései és szakosztályi tanácskozásai lesznek. Az összes üléseken a közoktatás általános érdekű ügyei, a szakosztályokban pedig az egyes iskolanemek és a nevelés-tudomány szaktételei kerülnek vitatás alá.

Az egyetemes gyűlés szakosztályainak kilenc főcsoportja lesz, u. m.: I. nevelés-tudomány, II. népoktatás, III. középiskolák, IV. főiskolák, V. szakiskolák, VI. művészeti iskolák, VII. emberbaráti intézetek, VIII. nőnevelés, IX. iskolai felügyeleti. Mindenik főcsoport, a szükség szerint, több-kevesebb szakosztályra oszolva, fog tanácskozni. A 300 taból álló rendező bizottság gondoskodni fog az összes és szakosztályi ülések előkészítéséről, a tagok elszállásolásáról, az ünnepségekről, a gyűlés érdekében történő agitációról. A rendező bizottság a gyűlés előkészítése céljából állandó irodát tart fenn és hivatalos közlőnyt. »Értesítő« ad ki, a mely minden tanügyi egyesületnek, tanári és tanítói testületnek s a kongresszus tagjainak, ingyen jár. Eddig három szám jelent meg 5000—5000 példányban. A rendező bizottság a gyűlés tanácskozásait 50—60 iv terjedelmű emlékkönyvben fogja összefoglalni s megőriztetni. A gyűlés tagsági díja két frt.

A múltban nemcsak a felnőttek erkölcsi vezetéséről, hanem a gyermekek és ifjak neveléséről is kizárólag az egyház gondoskodott. Ma már több tényező osztozik az iskolák gondozásában és a fentartásukra hozott áldozat-

okban, de hazánkban még mindig a legjelentékenyebb tényezők ebben az egyházak. Hogyan fog alakulni majd az egyházak és az iskola külső viszonyai, ez a jövő bizonytalan kérdése. De kétségtelen az, hogy nem következhetik be olyan alakulás, mely az egyházak és iskolák céljainak lényeges közös vonását, az erkölcsi tökéletesítésre vonatkozó törekvést megszüntethetné. Ez a benső kapcsolat, mely fennállott a múltban, mely fennáll jelenleg, fenn fog állani mindig, erősen érdekelheti és érinti egyházi életünket. Ettől a szemponttól vezetve, elmulasztathatlan kötelességet véltünk teljesíteni, midőn emez országos, a közoktatás minden ágára és munkására kiterjedő mozgalmat Cimek tudomására hoztuk, hozzájárulásra és részvételre felhívjuk.

A múltak szép emlékei alapján, erős a hitünk, hogy tanáraink és tanítóink érdeklődése a II-ik Országos és Egyetemes Tanügyi Kongresszus iránt impozánsan fog megnyilatkozni s a tanügyi munkások eme gyűlése a közoktatás összes tényezői magasztos együttműködésének eredménye lesz, a miből hazánkra bizonyára a messze jövőben kiható áldás fog fakadni.

Kolozsvártt, 1896. márc. 28-án.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Szász Domokos,
ev. ref. püspök, mint elnök.

314—1854.

MEGHÍVÓ.

A Rikán belőli ref. papi és tanítói özvegy-árva gyámintézetnek f. évi május hó 4-én, d. e. 9 órakor K.-Vásárhelyt, a takarékpénztár helyiségében tartandó rendes közgyűlésébe annak tagjait tisztelettel meghívom.

Tárgyak 1. Hivatalnokok, ig. bizottsági tagok választása. 2. A folyó ügyek elintézése. 3. A gyámintézet jövő fennállása céljából készített javaslat tárgyalása.

Lécfalván, 1896. ápril 10 én.

Zoltáni Elek,
esperes, mint elnök.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXVI. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1896. Április 23.

17. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, négy-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések *bérmentve*
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület összes lelkipásztoraihoz.

Erdélyrészi magyar kálvinista egyházunk keletkezése első pillanatától kezdve két fontos célt tűzött maga elé: isten országának terjesztését és a hazaszeretet erényeinek gyakorlását. E kettős cél felé törekvés nem jött s nem is jöhetett egymással összeütközésbe soha, sőt egy fensőbb egységbe, egymástól elválhatatlanul mindig egybetalálkozott s egygyé forrott. Egyházunk történetének minden lapja azt tanúsítja, hogy a felséges trón iránti törhetetlen hűség, a magyar alkotmány feltétlen tisztelete s a magyar állam magasrendű érdekeinek áldozatkész szolgálata egyházunk látkörén, mint vezércsillag tündöklött mindenha. Van hát a mi egyházunknak nem egyszer nehéz vívódások s keserű könnyhullatások árán szerzett joga arra, hogy a magyar haza iránti szeretetének egész melegével és teljességével osztozzék abban az örömben, mely minden igaz hazafinak szívét betölti akkor, a midőn a magyar állam megalapításának ezredik évfordulója hajnalát köszönti.

Hadd szólaljanak meg hát a közelgő hó 10-ik napján templomaink harangjai s hívó szavukra seregeljenek össze hálaadó istentiszteletre gyülekezetünknek buzgó hívei! Hadd zendüljön meg lelkipásztorainknak a haza szeretetétől ihletett ajkain az istennek gyönyörűséges ígéje s hirdessék azt a nagy örömet, mely az egész nemzetnek öröme lett.

Midőn dicsőítik az Istent, minden erőnek, segedelemnek és áldásnak örök kútfejét, meg ne feledkezzenek dicsőségesen uralkodó koronás Királyunkról, kinek a magyar haza felett is örökdő isteni gondviselés különös kegyelme megengedte, hogy népének millióit ő vezérelheti át a második ezerévbe.

Fölvívom ennélfogva összes lelkipásztor-társaimat a következőkre:

1. A jövő hó 3-án, a vasárnapi istentisztelet alkalmával tegyék közhírré, hogy a fennebb jelzett napon hálaadó ünnepélyes istentisztelet fog tartatni s erről a különböző hatóságokat is hivatalosan értesítsék.

Az ünnepélyes istentisztelet után közvetlenül egyházi közgyűlések lesznek tartandók s ezeknek napirendjére két tárgy lesz kitűzendő: és pedig egyik az ezeréves emlékünnap jegyzőkönyvi megörökítése, a másik bizottság kiküldése az iránti javaslattételre, hogy tekintettel a helyi viszonyokra, mi módon lehetne valamely maradandó alkotással ezt a nemzeti ünnepet örökre emlékezetessé tenni.

3. Terjesszék ki gondjaikat a lelkipásztorok arra is, hogy a társ- és leány-egyházközsegekben is, a mennyiben lehetséges, ugyanazon nap, esetleg a következő vasárnapon, megtartassanak a hálaadó istentiszteletek és az előző pontokban jelzett célú közgyűlések.

Engedje a kegyelem Istene, hogy szerette hazánk, nemzetünk s annak soraiban protestáns egyházunk a második ezerév alkonyát a dicső mult emlékeivel gazdagulva érhesse s ünnepelhesse meg.

Kelt Kolozsvártt, 1896, ápr. 22.

Szász Domokos
erdélyi evang. református püspök.

Püspöki jelentés.

Midőn a letűnt évről püspöki jelentésemet kötelességszerűleg megteszem, mély hála-érzet hatja át, és tölti el egész valómat. Összes hivatali elődeimnél szerencsésebbnek, és boldogabbnak vallhatom magamat, mert míg azok, nagyon kevés kivétellel, nehéz, s válságos idők viharait élték át, s az ige fegyverével nem egyszer a lét, és nem lét harcát vívták: addig nekem, a koronás próféta szavai szerint, »kies helyre esett az én részem«, mert felséges urunk, királyunk bölcs, és jóságos uralkodása, s hazafias kormányunk kormányzata alatt anyaszentegyházunk hitének szabadságát, autonomikus jogai gyakorlásának egész teljességét háborítatlanul élvezi ma, s a folytonosan fejlődő, s előretörekvő nemzeti közszellem ébresztő, s buzdító hatást gyakorol egyházi közéletünkre is, s mi, kik magunkat, s összes intézményeinket, s érdekeinket a magyar állam s nemzet törekvéseivel, s érdekeivel kezdettől fogva elválhatatlanul egybeforrottaknak éreztük s vallottuk: ez ébresztő, s buzdító hatás elől nem csak, hogy el nem zárkoztunk, sőt fokozódó erőfeszítéssel törekszünk a nemes verseny szélesre nyílt sorompói között, teljesíteni hivatásunk kötelességeit ama bizonyos tudatban, hogy ez által egyszersmind hazánk iránti szent tartozásainkat is, bár parányi mértékben, leróhatjuk. És éppen most, midőn az egész magyar nemzet a honfoglalás, a magyar alkotmányos állam megalapítása ezredik évfordulójának ünnepére készül, oly ünnepre, mely földrészünk összes államainak történetében egyetlen, s páratlan: hogyan vegyülnének az ünnep-szentelés harmóniájába a mi hálaadásunk, s örömünk hangjai is; hogyan vallanám én magamat szerencsésnek, s boldognak, hogy fejedelmi egyházunk püspöki székén éppen én, a hivatali elődöknél csekélyebb érdemű, lettem az isteni kegyelem által kiválasztva arra, hogy a hála, s öröm hangjainak tolmácsa lehessek. A mi erőnktől telik, megtettünk, és megteszünk minden lehető arra, hogy hazánk nagy ünnepében szívünk egész teljességével részt vegyünk. A jövő hó 10-én meg fognak zendülni összes templomaink harangjainak érc-nyelvei, a lekipásztorok ajkai hirdetni fogják a nagy örömet, mely az egész magyar nemzetnek öröme lett; sőt, a lehetőség határai között, gondoskodunk arról is, hogy ugyanazon napon nem csak anya-, hanem leány-, és fiok-egyházközsegeinkben és szór-

ványainkban is alkalom nyitassék arra, hogy theol. ifjaink, és tanítóink közreműködésével, a gondjainkra bizott nép nagyja, s kicsinye hála-ünnepet szentelhessen. Iskoláinkhoz, a tanári és tanítói karhoz körlevelünk ki is lett bocsátva, s lelkipásztoraink is föl lesznek erre hívva. Ünnepelni akarunk, azonban, mi nem csak hálaadó imádsággal, s az ige örömteli szózatával, de megtettük az előkészületeket arra is, hogy az országos kiállításon manifesztáljuk külsőleg is részvételünket a nemzet nagy ünnepén. A szegény kálvinista egyháznak aranya, ezüstje vajmi kevés van, de a mit az idő viharaitól megmenthettünk, templomaink kincseit, melyek közül nem egy a régi híres erdélyi ötvösművészet remeke, közszemlére kitesszük. Bemutatjuk összes felsőbb és alsóbb iskoláinknak történeti adatokkal, visszapillantó statisztikával, grafikus táblával, s kollégiumaink képével illusztrált »Állapot-rajz«-át, mely gondos, és tanulságos egybeállításával egyházkerületünk tanügyi előadójának mesteri tollát dicséri. Bemutatjuk továbbá domborművű érdekes térképét egyházkerületünk mindazon alkotásainak, melyek a közelmúlt évtizedben sok buzgó léleknek közreműködése, s áldozat-készsége folytán egyházi, és iskolai építkezések terén létre jöttek, ékesen szóló bizonyítékául annak, hogy egyházkerületünk egészében, s tagjaiban az alkotó erő előretörekvő szelleme él, s anyaszentegyházunk hazánk keleti részében nem csak vallás-erkölcsi, de nem kicsinyelhető nemzeti misszióját is teljesíteni, nem lankadva törekszik. Ez alkotó erőnek maradandó, s mondhatnám, millenáris megnyilatkozása, s emléke ez az intézet is, melynek, hogy e díszes termében, hol felséges királyunknak, annyi megdicsőült, s részben még élő nagyérdemű hitsorsosunknak, anyaszentegyházunk megannyi vezérférfiának ecsettel örökített képmásai körítenek minket, üdvözölhetem anyaszentegyházunk választott férfiainak hú, és buzgó seregét: bizony mondom, ez örömteli alkalom szerencsés, és boldog voltomnak érzetét a legmagasabbrá fokozza föl. A régmúlt időket nem is említve, huszonnégy éve annak, hogy kerületi közgyűléseink részint vándor életet folytattak, részint, és legtöbbször helybeli kollégiumunk vendégszerető keblében tartották üléseiket. Közgyűlésünk ezuttal először lép be ezután állandó otthonába, s én csak arra kérem az istent, hogy legyen a mi közgyűléseinknek itt békeséges lakozása, s az egymás nyomába lépő nemzedékek választottjai ha vívni is fogják

az egymástól eltérő véleményeknek, az őszinte, és igaz meggyőződéseknek nemes harcát: ural-
kodják kölcsönös türelem, s atyafiságos szeretet
lelke, s győzzön mindig az, a mi anyaszentegy-
házunkra, s hazánkra nézve jó.

A letűnt évben egyetemes egyházunknak
életfolyamatában leginkább kimagasló, s egyházi
beléletünknek egészen mélyreható, s arra lénye-
gesen átalakító befolyást gyakorló esemény az
ugy nevezett egyházpolitikai törvényeknek tény-
leges életbe lépése. Örömmel jelzem, hogy a több
oldalról fölmerült aggályok, melyek az egyházi
életnek alapjaiban megrendülését jósolták, túl-
zottaknak bizonyultak, s nagyobb-mérvű rázkó-
dások nem következtek be. Igaz, mi is, értem
e gyűjtő név alatt anyaszentegyházunk irányadó
férfiainak túlnyomó többségét, világiakat, egyhá-
ziakat egyiránt, kik az állam magasrendű érdekeit
mérlegelve, első sorba helyezve, a szabadelvű
reformok fölemelt zászlója körül legjobb meg-
győződésünkkel sorakozánk vala, hatáskörünkben
minden lehető elköveztünk arra, hogy a rázkó-
dások be ne következzenek, s anyaszentegyhá-
zunk a dolgok, s állapotok új rendjébe beillesz-
kedjék, s továbbra is isteni küldetése magaslatán
maradva, a jövőre megnyugvással tekintve, ha-
ladjon előre. Még az őszi konventet, s annak
egyetemes jellegű intézkedéseit megelőzőleg, lel-
késztársainkhoz intézett utasításainkat megadtuk,
s pásztori körlevelünkben igyekeztünk fölvilágo-
sítani, megnyugtatóni, s maguktartására nézve irá-
nyítani összes gyülekezeteinket. Arra nézve, hogy
az új törvények életbe lépése folytán az egy-
házi szolgálattételek eddigi számaránya mutat-e
föl nagyobb mérvű csökkenést, idő rövidsége miatt,
részletes statisztikai adatokkal ezuttal még nem
szolgálhatok, de tekintve azt, hogy sem lelkész-,
sem esperes-társaimtól, a mire pedig közrebocsá-
tott utasításomban fölkerem vala őket, oly je-
lentés, mely a hiveknek az egyháztól, s annak
intézményétől nagyobb-mérvű elpártolás, tömege-
sebb aversio, avagy a felekezetenélküliség álla-
potába átlépés szomorú tüneteit hozta volna tudó-
másunkra, egy sem lett fölterjesztve sem hozzám,
sem Igazgató-Tanácsunkhoz. Annyi azonban már
eddig is elvitathatatlan tény, hogy lelkipásztoraink-
nak különben is elég csekély stólaris jövedelme
jelentékeny mérvben megcsappant. A hivek igénybe
veszik ugyan a lelkipásztorok szolgálattételeit, de
miután a keresztelési, és esketési stóla fizetésének
törvényes kötelezettsége megszűnt, közülök sokan

nem érzik sulyát azon erkölcsi kötelességnek, mely
a hű munkást munkája jutalmára, törvényes kény-
szer híján is, méltónak tekinti. A többek közt, ez is
egyik nyomós indok arra, hogy a papi javadalmak
rendezése, a szó legteljesebb értelmében, elodáz-
hatatlanul megoldandó kérdés. Konventünknek a
mult évben kellőképpen megokolt, s kiegészítésre
váró papi javadalmak részletes összeírását kitün-
tető fölterjesztése alapján, a magas kormány ille-
tékes köreiből az államsegély mérve s a folyósítás
módozatai tárgyában a beható tárgyalások folya-
matban is vannak, s hálával kell elismernünk, hogy
a magas kormány addig is, míg a kérdés érdem-
leges megoldás alá kerülhet, a törvényhozás en-
gedélye folytán az eddig folyósított államsegély
összegét, bár egyelőre csekély mérvben, fölemelte.
Nyilvánvaló azonban, hogy a kérdés megnyugtató,
s állandó jellegű megoldást csakis egy külön, s
a javadalmak rendezését kormányválság esetére
is biztosító törvényhozási aktus teheti lehetővé,
s a magas kormány készségét ennek kezdemé-
nyezésére ismételt ki is jelentette. A végleges
megoldás nem késhetik soká, mert lelkipásztoraink
túlnyomó többségének anyagi helyzete, a szó leg-
ridegebb értelmében, tarthatatlanná lett. Mostani
kormányunk bölcsesége, s hazafias érzülete bizto-
sítékul szolgál nekünk, hogy várakozásunkban
csalatkozni nem fogunk. A mi kerületünkben,
azonban, nem csak a stólaris jövedelem csökke-
nése, s általában véve, a papi javadalmak rende-
zése az orvoslásra, s megoldásra váró kérdések,
hanem van még ezeken kívül egy speciális jellegű,
mely az összes egyházkerületek közt csak a mién-
ket érdeklő, s egyházkerületünk egyházi főhiva-
tálnokait, egész esperesi, s jegyzői karát, sőt lelki-
pásztorainknak jelentékeny részét, miért tagadnók,
súlyosan érintő. Ez a házassági biráskodás jogá-
nak megszűnése. Nem zokszó tör elő ajkainkról.
Első sorban magyar hazafiaknak érezzük s mondjuk
magunkat, s kezdettől fogva tisztában voltunk azzal,
hogy az állam érdeke elsőbb rendű, mint a mi
magán érdekeink, s a törvényhozás bölcsen cse-
lekszik, ha saját jog- és hatáskörébe vonja azt,
a mi az övé, és őt megilleti. Sőt odáig megyünk,
hogy, habár a mi kerületünknek biráskodási joga
a fejedelmi kor letűntével nemzetközi jellegű szer-
ződés által lett biztosítva, nem tartanók indokol-
hatónak, hazafias cselekedetnek, az elveszett java-
dalmak kárpótlásáért követelőleg lépni fel. De,
azt a tényt konstatálni kötelességünk, hogy egész
egyházkerületünkben, s annak összes egyház-

megyéiben az adminisztráció folyton növekvő terhének hordozását, az elvesztett joggal kapcsolatban volt mellékes jövedelmek tették jelentékeny mérvben lehetővé, holott az egyházi kormányzás zavartalan, és életképes folytatása nem csak szorosabb értelemben vett felekezeti, hanem figyelembe veendő állami érdek is, sőt ettől eltekintve, a kérdés elbírálásánál a méltányossági szempontok semmi esetre sem mellőzhetők. Házassági fő-törvényszékünk múlt év őszen tartott ülésében kötelességének is tartotta egy emlékiratban megvilágítani a fontos kérdést, s néhány nap múlva összeülő konventünknek alkalma nyílik arra, hogy bölcs belátása szerint szavát fölemelje, s közbenjáró befolyását érvényesítse.

(Folytatása következik.)

Az Igazg.-Tanács évi jelentése.

Főtiszt. Egyházkerületi Közgyűlés!

Ismét eltűnt egy év anyaszentegyházunk örök életében s mi itt állunk ismét a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés magas színe előtt, hogy kötelességünkhöz hiven, a lefolyt idő alatt végzett munkálkodásunkról beszámoljunk, és az egyházkerület előhaladását célozva, legjobb akarattal erőnk és tehetségünk fölhasználásával tett intézkedéseink jóváhagyását kérjük.

Munkálkodásunk eredményének megítélése természetesen a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés hatáskörébe tartozik; azért csak szubjektív nézetünknek adunk tisztelettel kifejezést akkor, mikor nyugodt öntudattal állítjuk, hogy a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés által reánk bizottakban hiven eljárva, egyházkerületünk előhaladását valamennyire ez évben is biztosítanunk sikerült.

Mielőtt azonban jelentésünk tulajdonképpen tárgyára áttérnénk, legyen szabad az egyetemes egyház kormányzó-testületének, a konventnek múlt évi végzéseiről s még néhány egyetemes érdekű ügyről röviden megemlékeznünk.

I.

A magyarországi ev. ref. egyház egyetemes konventje, a múlt év folyamán, három alkalommal gyűlt össze, a szőnyegre került ügyek elintézése végett. Rendes üléseit 1895 április 2—6 napjain Budapesten tartotta; az erdélyi ev. ref. egyházkerület theologiai fakultásának felavatásán való részvétel és az egyetemes lelkészi gyámintézet szabályainak végleges megállapítása végett összehívott őszi rendkívüli üléseit pedig november 3-án Kolozsvárt kezdte meg s ugyanazon hónap 21—24 napjain Budapesten fejezte be.

A rendes konventi ülések általános érdekű határozatai közül első helyen kell szólanunk a közalap végrehajtó bizottságának jelentéséről, melyben ismét indokolt panaszok foglaltatnak a közalapi ügyek kezelését illetőleg, erdélyi egyházkerületünk ellen is, a mennyiben a közalapi adó, a megelőző évhez viszonyítva, 53 frt. 63 krral nálunk is csökkent s a hátralékos tartozások

összege 1229 frt. 89 kr., vagyis az évi adónak csaknem 10%-a. A közalapi segélykérvények hibás kiállítása ellen emelt panaszok szintén érdeklik egyházkerületünket is, mert dacára annak, hogy magukon a kérvény-íveken is rajta van az utasítás a helyes kiállítást illetőleg s dacára az e tárgyban kiadott többrendbeli figyelmeztetéseinknek, oly sok hiány tapasztalható, úgy az egyes kérvényezőkhöz, mint az egyházmegyei jegyzőkhöz és esperesek részéről is, hogy jövőre már kénytelen lesz Igazg.-Tanácsunk is föltétlenül élni ama jogával, melynél fogva az egyes kérvényeket, a legcsekélyebb alakú hiba miatt is, visszautasíthatja.

Egyébiránt örömmel említhetjük meg a végrehajtó-bizottság jelentése alapján azt, hogy az 1894. évi bevételek, tőketermészetű küldeményekben és évi járulékokban, 84.019 frt. 99 krt. tettek, mely összeg az 1893. évi bevételekkel szemben 9724 frt. 21 kr. többletet jelent.

Az országos közalap 1894. évi összes fölhasználható bevétele 106.403 frt. 3 kr. volt, melyből tőkésítésre 26.600 frt. 75 kr., missioi célokra 20.773 frt. 22 kr. lelkészi gyámintézetre 8309 frt. 29 kr., egyszersmindenkori segélyekre 20.734 frt. 88 kr., tőkesegélyezésre 25.837 frt. 88 kr. és kiegyenlítésekre 4146 frt. 99 kr. fordított.

Egyházkerületünk részéről befizettetett az országos közalapba 10.315 frt. 55 kr. s mi nyertünk onnan az 1895 év folyamán 4320 frt. egyszersmindenkori segélyt, 6400 frt. missioi segélyt, 5894 frt. tőkeszerző és tőkekamat segélyt s így összesen 16.614 frt. 99 krtal többlet, mint tavaly.

Egyik nagyfontosságú és mély bölcsességgel elintézett feladata volt a múlt évi rendes konventi üléseknek az országos ref. lelkészi gyámintézet ujonnan kidolgozott szabályainak tárgyalása, melyet azonban egyszerre életbeléptetni, az érdekeltek további meghallgatása nélkül, a főtiszt. konvent nem óhajtott, hanem leküldötte az így megállapított tervezetet ismételtelen a kerületekhez s csak ezek véleményének bevitelével és nagyrésztben elfogadásával állapította meg a novemberi budapesti ülésén ezen nagyfontosságú új intézmény végleges alapszabályait s ez alkalommal gondoskodott egyúttal a végrehajtás és életbeléptetés tekintetében szükséges utasításokról is. Magát a gyámintézeti alapszabályt e helyen ismertetni fölöslegesnek tartjuk, hisz azt közgyűlésünk minden egyes tagja már jól ismeri, csak éppen a lelkészi kar közörömének és meglegedésének már anynyiszor nyilatkozott hangjait akarjuk e helyen reprodukálni a főtiszt. és mélt. egyetemes konvent azon kegyes intézkedése fölött, mely szerint a szabálytervezet eredeti rendelkezését mellőzve, a kilátásba helyezett segélyösszegeket nemcsak 5 évi szolgálat eltelte után, hanem a pályája legelején netán elhalálozó lelkész özvegyének is kilátásba helyezte, illetve a gyámintézet összes tagjaira, a lelkészi szolgálati időre, avagy fizetett tagdíjak mennyiségére való tekintet nélkül, kiterjesztette. Igaz ugyan, hogy ezen intézkedés által az országos közalapra előre nem látható nagy terhek hárítottak, de az intézkedés kiváló humánussága, lelkészeink nagy részének egy méltán aggasztható gondtúl való fölmentése, e teherkellő egyenértékűként jelentkezik.

Hasonló nagyfontosságú tárgyban intézkedett egyetemes konventünk 29. jkvi számú határozatával is, melyben t. i. a földolgozott jelentő ívek alapján, a lelkési fizetések rendezésének kérdését vette tárgyalás alá s beható tanácskozás után, a papi fizetések kiegészítésének alapjául, a 800 frtos kongruát fogadta el s ezen minimum eléréséig szükséges 408.345 frt. 75 krt, valamint külön a rendszeresített segédlelkési allomások javadalmának pótlására 20.000 frtot az államtól kérelmezni határozta. Biztató reménnyel nézünk e kérés kedvező elintézésé elé s a kormány jóakaratu törekvésének jelét az 1895. évre megszavazott és kiutalt, nemkülönben a folyó évi államköltségvetésbe is fölvett 22.000 új rendkívüli segélyben tapasztalni is volt alkalmunk, de, hogy az egész 400.000 frtot meghaladó hiány mikor fog pótolható és ezzel lelkészeink sorsának állandó javítása mikor lesz eszközölhető, azt természetesen előre tudnunk nem lehet. A 22.000 frtos rendkívüli államsegély egyházkerületünket illetett 4840 frtnyi részletének kiosztásáról, jelentésünk II. részében lesz szerencsénk referálni.

Az 1895. év november 3-án Kolozsvárt tartott egyetemes konvent tudvalevőleg részt vett theologiai fakultásunk szép megnyitási ünnepélyén s ennek végezte után tartott ülésében, mélyen meghatva a nagy veszteség fölött, mely főtiszt. Papp Gábor, dunántuli volt püspök afiának a megelőző napon történt elhunytával, az egyetemes egyházat érte, üléseit 21-ére elnapolta.

Igazgató-Tanácsunk szintén mély fájdalommal vette tudomásul nevezett püspök aa. váratlan elhunytát s a gyászszertartáson való képviseltetéséről Bartha Lajos, generális direktor és Deésy Gyula, igazgató-tanácsos afiai kiküldése által gondoskodott.

Az őszi konvent főtárgyáról, a lelkési gyámintézet alapszabályainak végleges megállapításáról már fennebb szólottunk s így csak még azt kell megemlítenünk, hogy ugyanezen konvent készítette el a már közkezen forgó »Tájékoztató Utasítás«t, melyben az 1894. évi XXXI., XXXII. és XXXIII. törvénycikkek (ugynevezett egyházpolitikai törvények) 1895. október 1-én történt életbeléptetése folytán, lelkészeink és hiveink részéről követendő eljárásra vonatkozólag vannak kimerítő szabályok megállapítva.

Végül, örömmel emlékezünk meg jelentésünk e részében a dunántuli testvér-egyházkerület püspök-választó közgyűléséről is, melyen b. e. Papp Gábor, püspök aa. helyére, az egyházkerület bizalma Antal Gábor, ácsi lelkész aát. ültette s benne a terhes kötelességekkel egybekötött díszes állásra oly férfit talált, ki eddigi működéséből következtetve, bizton remélhetőleg, egyházkerületének és egyetemes egyházunknak előhaladásához és felvirágoztatásához sok hasznos munkával fog hozzájárulni.

(Folytatása következik.)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1896. márc. 25.

Elnökölt: főtiszt. Szász Domokos, püspök, aa. Jelen voltak: Szász Gerő, közjegyző, dr. Vályi Gábor, Domokos Antal, igazg. tanácsosok; Márkus János, titkár, Maksay János, számvevő, Deák József, pénztárnok. Jegyzett: Kádár János, s.-titkár.

Elnök, aa. az ülést megnyitván, fölhívta az előadókat, hogy előbb a közgyűlésre előkészített ügyeket, s azután a napi renden levő más ügydarabokat ismer- tessék, és bocsássak tárgyalás alá.

Erre felolvastatott a bécsi osztrák földhitelezési levele, melyben közgyűlési határozat kieszközölését kéri arra, hogy a budapesti új házakra megszavazott 150,000 forint kölcsön fölvételhez. Igazgató Tanácsunk, a kérés folytán, a főtiszt. egyházkerületi közgyűléshez teendő előterjesztés szövegét megállapította, följejtven abban, hogy itt nem új kölcsön engedélyezéséről van szó, hanem a már fölvenni engedélyezett 763 ezer forint kölcsön utolsó részletének fölvételére jogosító, és szabatosan formulázandó engedély kívántatik, mert az előző közgyűlési határozatokban egyfelől az egyházkerületi ingatlanokra 600,000 frtnak, másfelől, a theol. fakultás megépítésére 163 ezer forintnak felvétele együttesen van engedélyezve, s így ezen összegengedély a részlet-kölcsönök fölvételénél kezelési nehézségeket okoz.

Felolvastatott, és elfogadtatott továbbá azon előterjesztés szövege, melyben a néhai gróf Bánffy Miklós halála által megüresedett egyházkerületi főgondnoki állás betöltésének ez évről való elhalasztását kérelmeztük; nemkülönben amaz előterjesztés is, melyben a m.-vásárhelyi kollégium kérésére, a főgondnoki állásról betegeskedése miatt leköszönt br. Kemény Domokos, aát. el- évülhetetlen érdemeire tekintettel, tiszteletbe i kollégiumi főgondnokká kérjük kineveztetni.

Még csak a megüresült igazgató-tanácsosi, és fegyelmi törvényszéki birói állások betöltését kérő előterjesztésünk, valamint az első magyar általános biztosító-társasággal fennálló szerződés lejártáról, és a theol. fakultás könyvtárának gyarapítására tett kegyes adományokról szóló jelentésünk mutattatott be, mire, más előkészített közgyűlési tárgy hiányában, a sürgősebb folyó ügyek elintézésére tért át Igazgató-Tanácsunk.

Ezek között, első sorban, a vallás- és közoktatás. ügyi magyar kir. miniszter úr ama leiratát vette tudomásul, melyben a deési egyházközség régebbi hibás anyakönyveinek rektifikálására vonatkozólag a véleményezésre kiküldött vegyes bizottság javaslatát el nem fogadta, hanem a törvényhatósági levéltárban levő másodpéldány használatát rendelte el mindazon esetben, midőn az eredeti anyakönyvek bejegyzései használhatatlanoknak, vagy megbizhatatlanoknak tűnnek ki.

Nagy-Sajói egyházmegyénknek, az új zsinati törvények értelmében, készített szabályrendeletei megfelelőknek találatván, jóváhagyást nyertek.

Ugyancsak nagy-sajói egyházmegyénk ama jelentése, hogy Fejérvári Károly, széki egyházmegyei főgondnok, aa. a sajtó-szent-andrási egyházközség részére, saját költségén, egy 7500 forint értékű egészen új templomot épít: örvendetes tudomásul vétetett, s nevezett buzgó, és áldozatkész főgondnok aa. nak őszinte köszönet szavaztatott.

A kéri egyházközség kérelmére pártoló feliratot intézett Igazgató-Tanácsunk a földmivelésügyi magyar kir. miniszter úrhoz, a nevezett egyházra nézve sérelmes ama közigazgatási bizottsági határozat megváltoztatása tárgyában, melyben a belviz levezetésére létesítendő műtárgyak költségeihez való hozzájárulásra köteleztetett.

Bükkösi egyházközségünk azon kérését, hogy pót-dézmaváltsági igényével történt elútasítása miatt, érdekében lépéseket tegyünk: Igazgató-Tanácsunk nem teljesíthette, mert habár való is az egyház állítása, hogy a dézmaváltságnál sok veszteséget is szenvedett, mindazonáltal, most már e veszteség kárpótlására igény nem tartható.

Szász-Mátéi egyházközségünk kérésére, a tanítói fizetés 75 frtnyi interkaláris részlete, a papiház építési alapjához leendő csatolás céljából, kiúttaltott.

Kézdi egyházmegyénk közgyűlésének ama javaslata érdekében, melyben a papi fizetések állami rendezését, és a válóperi díjveszteségek kárpótlását sürgeti, nem látta szükségesnek Igazgató-Tanácsunk külön intézkedést tenni, mert mindkét irányban megvannak már indítva a tárgyalások a főtiszt. és mélt. egyetemes konvent által.

Maksay János, számvevő aa.-nak, mint megbízottnak, a m.-n.-zsombori szeszgyárhoz szükséges hűtőkészülék elkészítésére nézve, Peller Áron, helybeli kézművessel kötött szerződése jóváhagyatott.

A vallás- és közoktatásügyi magyar kir. miniszter úr ama kérdésére, hogy az 1882. évi zsinati törvények 20-ik, illetve, 233-ik §§-ai egyházkerületünkben miként alkalmaztattak, megadta Igazg.-Tanácsunk a feleletet, hogy t. i. egyházkerületünkben, a korábbi zsinati törvények hatálya idején is, mindennemű adókivetés csak az egyházkerületi főhatóság jóváhagyása után vált kötelező erejűvé.

Maros-Vásárhelyi kollégiumunk tanárilak építési terve, és költségvetése, a műszaki előadó, aa. észrevételeivel, jóváhagyatott, s az építés engedélyeztetett.

Mócsi egyházközségünk templom-renoválási terve, és 1365 forintos költségvetése, ugyancsak a műszaki előadó aa. által javasolt módosításokkal, fogadtatott el.

Kézdi-Vásárhelyi egyházközségünk ama kérése, hogy mint püspöki vizsgálat alatt álló egyházközség, az egyházmegyei rovatatok fizetése alul fölmentessék. teljesíthetőnek nem találtatott.

Nagy-Enyedi Bethlen-kollégiumunk indokolt kérésére engedélyt adott Igazgató-Tanácsunk arra, hogy 68,000 forint névértékű regalékártalanítási kötvényét devinkuláltatván, eladhassa.

Br. Bánffy Jánosné kérésére nyilatkozatot állított ki Igazg.-Tanácsunk arról, hogy a theol. fakultás nyugati szárnyának a bárónő telkére néző részén nyitott ablakok használatából, a szomszédos telekre szociálmí jogot formálni az egyházkerület, nem kíván.

Cserefalvi egyházközségünknek az ideiglenesen ki-nevezett ének-vezér véglegesítése iránti kérése, addig telje-

síthetőnek nem találtatott, míg az illető részére szabályszerű díjlevél ki nem állíttatik.

Nem találta teljesíthetőnek Igazgató-Tanácsunk a maros-gezsei egyházközség ama kérését sem, melyben a tanítói fizetés interkaláris részletének kebli kezelésre leendő kiutalása kérelmeztetett, mert helybenlakó lelkész hiányában, a kebli kezelés netaláni előnyei nem érvényesíthetők.

Több oldalról érkezett kérés folytán, elhatározta Ig.-Tanácsunk, hogy az egyházkerületi közgyűlés utólagos jóváhagyásától feltételezetten ez évre egyszersmindankorra 3550 frt államsegélyt oszt ki az egyházkerületi és egyházmegyei tisztviselők között akkint, hogy abból mindenik esperes 100—100 frtot, mindenik főjegyző 50—50 frtot, a generális direktor és gen. notárius külön is 100—100 frtot s végül, főt. püspök aa. 500 frtot nyerjen a dispenzációi és válóperi tetemes díjveszteségek némi kárpótlása fejében addig is, míg méltányos kárpótlásról az állam gondoskodik.

Katona Károly, deési építész aának az egyházközség közgyűlése által hozott azon határozat elleni felebbezése, melyben a papilak építését más vállalkozónak adta ki, a megfelebbezett határozat jóváhagyásával elutasított, mert az egyház teljesen szabályszerűen járt el a vállalat kiadásánál.

Magyar-nagyzsombori özvegy papné, Püspöki Mihályné részére, ki tehetetlen öregségében nagy nyomorral küzd, 20 frt. rendkívüli segélyt szavazott meg Ig.-Tanácsunk.

Fölmerült kérdezősködésekre tárgyalás alá vette Ig.-Tanácsunk az államsegélyben részesült tanítók segélyének mily módon leendő kifizetési kérdését és annak eredményében föl hívást intézett az összes esperekhez, hogy a tanítók részére egy összegben felvételhető leg folyósított államsegélyeket az év második felére, beosztott havi utólagos részletekben, fiztessék ki, a mikor ugyanis, a kepe és másnemű természetbeni járandóságok hiányában, a tanítók is leginkább reá vannak a készpénz-jövedelemre utalva.

Végül, a nagyenyedi h. esperes aa. fölterjesztése folytán, elhatározta Ig.-Tanácsunk, hogy egyöntetű eljárás gyakorolhatása céljából, kérdést intéz az országos gyámintézet végrehajtó bizottságához az iránt, hogy vajjon a folyton csökkenő stólajjévedelmek miképpen veendőek fel a gyámintézeti járulékok kiszámításának alapjául szolgáló fizeteskimutatásokba.

Ekkor elnök aa. az ülést, az idő előhaladottsága okán, bezárta.

r. s.

TÁRCA.

Lelkészavatási beszéd.

(Mondatott 1896. április 12-én Kolozsvártt)

(Vé g e.)

Mert a dolog úgy áll, kedves szociatársaim, hogy vagy van isten, egy bölcs, egy mindanható, kegyelmes, szerető édes atya, a ki az egész teremtett világot kormányozza s abban minden az ő akaratából történik; van egy élő isten, a ki ránk is egyen-egyen gondot visel, és a kivel mi, mint gyermekei, élő és elszakíthatatlan közösségbe léphetünk, nemcsak, hanem a ki végtelen szere-

tetével maga von bennünket ő magához, hívogat, ha megfáradtunk és megterheltettünk, hogy az ő atyai szívében békességet és boldogságot találjunk; van egy megváltó és megszentelő isten, a ki tökéletesen gondoskodott arról, hogy mindenek kijelentessenek és elkészíttessenek számunkra, a mik a mi idvességünkre valók és a ki nemcsak elkészítette idvességünket, hanem azt szent lelkével végre is hajtja mi bennünk, ő maga tanítván meg bennünket még arra is, hogy mit kérjünk ő tőle, és vagy van »bíró a felhők felet«, a ki ítéletre vonszon: vagy aztán ha ez

nincs, akkor semmi sincs. Legfeljebb van anyag és egy céltudatlan vak erő, esetlegesség, véletlen, szeszélyes sors, a melynek játéklabdája vagyunk s nincs sem erény, sem bűn, a társadalmi és a családi élet csak emberi megegyezés, szerződés (contract social), a melyet abban a pillanatban bonthatunk fel, a melyben tetszik; nincs jövő élet, számadás és felelősség. Vagy az az igazság, a mit évezredek óta az istennek választott és elhívott emberei hirdettek, a kik az isten lelkétől ihletve, bepillantást nyertek isten világkormányzói üdvtervébe; vagy aztán nincs semmi igazság, mert az emberi bölcselkedés csak hullámról-hullámra hányatik s a mi ma igazság, holnap már megmosolygott bolondság. És vagy van valóság (reálitás) a háta megett annak a tömérdek reménynek, bizalomnak, vágyakozásnak, a mit az istennek emberei mindig és minden időben egyhangulag fejeztek ki a kijelentés első »legyen« szavától az utolsó »Amen«-ig, vagy nincs, és akkor üres fantomokat, ködképeket, minden szellőlebbenéstől elfutó délibábokat kergetett a felhevült képzelet. Ámitás volt minden. Önmagukat csalták meg és másokat vezettek tévutra. Már pedig az lehetséges, hogy rövid időre még örültségbe is bele lehet vinni az embereket, de évezredek át elámitani nem lehet. Az evangéliumok azt mondják: vagy a Krisztus, vagy Béliál, harmadik nincs.

Ezzel kell tisztában lennünk, kedves afiai.

Tudjátok-e, hogy az idvességről, a lelkek nyugalmáról, a szívek megváltásáról, a család szentségéről, a társadalom fundamentumáról, az élet boldogságáról s magának, ennek a nemzetnek, a mi népünknek, hitünk cselédeinek a jövőjéről, a magyar fajnak fenmaradásáról, szóval, életről, vagy pedig halálról, kárhozatról, pusztulásról és romlásról van mindannyiszor szó, valahányszor felállotok a gyülekezetben, vagy házankint, sokak, vagy egyesek előtt, hogy szóljatok. A Krisztus evangéliumából élet, az emberi bölcsességből, a testnek és vérnek indulatjából: halál származik.

Egy hirneves tanárról (Herepei, nagyenyedi tanár) hallottam, bizonyára közöttetek is van egy csomó tanítványa, hogy ő a rossz tanulót egyenesen hazaárulónak mondotta, s ki szerette volna még a világból is kergetni. És tökéletesen igaza volt. A ki kötelességét nem teljesíti, bármi legyen is az, bátran mondható hazaárulónak; hát még az, a kinek meg egyenesen az isten követségében kell járnia, s a kinek sáfarkodásától élet és halál függ.

És ezt az óriási felelősséget mégis olyan kevesen érzik. Vagy nem is érnek fel e felelősség magaslatáig, mert ehhez a hívő, és alázatos lélek mellett, kifejelett, és széles körű nemes világnézet kell, érzékeny, őszinte lelkiismeret; vagy pedig félnek attól a néptől, a melynek meg kellene mondaniok, a mit az úr parancsol, pedig e parancsok nem egyszer a sebésznek műtő kését is kezünkbe adják. Szép szavakkal, hizelgő beszédekkel, melyek csak a fület gyönyörködtetik, merő jóakarattal, de elnéző lágyssággal, nem lehet semmire sem menni. Szoros kapu az, mely az üdvösségre vezet, s útja is erősen köves, sziklás út.

»Ne félj tőlük, hogy téged előttek el ne vessesselek!« A »félelmetesek«, a kik minden nehézségtől visszarettennek, egy sorba helyezvük a legnagyobb bűnösökkel. (Mennyei Jel. XXI. 8.) Igen, mert a mulasztási bűnök egyforma beszámítás alá esnek a tényleges bűnökkel amaz örök bíró előtt. A talentumát elásott szolga a »kivül való sötétségre« vettetett.

»Közülünk senki nem él ő magának, és senki sem hal ő magának, mert ha élünk is, az urnak élünk; ha meghalunk is, az urnak halunk meg. Akár éljünk azért, akár meghaljunk, az úréi vagyunk.« (Róm. XIV 7—8.)

»Ugy ítéljen mi felőlünk az ember, mint a Krisztusnak szolgálói felől, és az isten titkainak sáfárai felől«, a sáfárokból pedig az kívántatik meg, hogy »minden hívnek talál-tassék. (I. Kor. IV 1—2.)

E hűségben végzett munkánál semmitől sem szabad félnünk, és visszariadnunk, mert az úr van velünk, és a kik viaskodnak ellenünk, nem győzhetnek meg. Ő maga harcol a mi ellenségeinkkel, és a mi erőtlenségünk által végzi el a maga erejét. Nekünk mindenre elég az ő kegyelme. Mi csak tárjuk eléje őszintén a mi szívünket; mi csak hajtsuk ő hozzá a mi füleinket, hogy hallgassuk minden földi érdektől távol az ő szavait, parancsolatait; mi csak emelkedjünk fel az imádság szárnyain az ő felséges trónjához; mi csak nyissuk meg szemeinket, hogy az örökkévalóság szempontjából nézhessük e világ jövő, s menő, keletkező, és elmuló jelenségeit: akkor bátran állunk meg azon a magas, és felséges órálló helyen, a hova helyeztettünk.

A zsoldár író is így könyörög:

»Perelj, uram, perlóimmal,
Harcolj én ellenségimmal;
Te paizsodat ragadd elő,
Én segedelmemre állj elő.
Dárdádat nyujtsd ki kezveddel,
Ellenségimet kergesd el,
S mondjad azt az én lelkemnek;
Tégedet én megsegítlek.«

Nem a harci zsoldárok vad szenvedélye, és nem a gyűlölet szólal meg ebben, mint a hogyan sokan magyarázzák, hanem az igazi, mély vallásos felfogás, a mely az istenre hagyja az ő útait, és ő majd megcselekszi. A keresztyén ember teljesíti a maga kötelességét, teszi azt, a mit az isten parancsol neki, és várja reménységgel, hogy az úr megszabadítja.

Igaz, kedves atyámfiai, hogy a mi munkánk valóságos diófa-ültetés. Ritkán nyugszik valaki annak a diófának az árnyékában, a melyet maga ültetett, s még ritkábban szedi annak a gyümölcsseit. A mi munkánkat mércével felmérni, nem lehet, s a lelkek növekvését singgel kimutatni. De, vajjon, nem elég jutalom-e, ha csak a magnak kicsírázását látjuk is, és szikleveleit, hogy reménység keljen bennünk, és vajjon, nem elég biztatás-e, ha lassan-lassan élet kékörlöttünk? Minden attól függ magunkra, és másokra nézve, hogy miképpen teljesítjük nagy félelősség terhe alatt hivatásunkat. »Pál plántál, Apollós öntöz, de isten adja annak előmenetelét. Azért sem a ki plántál, valami, sem a ki öntözhánem isten, a ki előmenetelt ad. (I. Kor. III. 6—7.)

Csak azzal az egygyel kell tisztában lennünk, hogy micsoda alapon tartathatunk meg mi magunk, és tartathatik meg gyülekezetünk, népünk? Élet csak életből, erő csak erőből származhatik. Itt más nincs.

Élni akarunk magunk, s éltetni kívánunk másokat akkor egyetlen egy van csak, az életnek ama fejedelme a Krisztus. Azt akarjuk, hogy erő legyen bennünk, s erő származzék ki a mi lelkünkől: akkor csak egyetlen egy erő-forrás van: amaz élő szőlőtő, a melyből táplálkozhatunk, a Krisztus. Hogy erős városok, megdönthetetlen vasoszlopok, és ércbástyák legyünk-e, a melyek védelmet, tartósságot, romolhatatlanságot adnak az egész emberi életnek, s bizton-

ságot minden viszonyok között, avagy hogy ingadozó nádszálak maradjunk, melyhez, ha ki támaszkodik, bemegy az ő kezébe, és által likasztja azt: attól függ, magunkban bizunk-e, vagy istenben? A világ bölcsességét tesszük e életünk fundamentomául, vagy azt az örök alapot, a melyen kívül senki más fundamentumot nem vehet? Bérért szolgáló napszámok akarunk-e lenni, kik az élet terhét valahogy csak elvonszoljuk, avagy pedig elhívott, és fölszentelt szolgálói a seregek urának, istenének, az ő parancsolatainak hirdetői, és az ő munkatársai: attól függ, érezzük e a felelősség terhét, tudjuk e, hogy sáfárok vagyunk az isten majorságában, vagy pedig csak arra rendeltettünk, hogy ezt a nyomorult testet valahogyan eltartsuk?

Oh, halljátok meg még egyszer, kedves szolgatársaim, titeket ma az úr prófétákká teszen népeken és országokon, a világ legdrágább kincseinek, a lelkeknek sáfárságát bizza reátok, számadás terhe alatt.

Szenteljen meg titeket, kegyelme legyen veletek, hogy azon az örök fundamentumon, mely a Jézus Krisztus, mint erős város, vasoszlop, és ércbástya álljatok meg, és tartassatok meg. Ámen.

Kenessey Béla.

Különfélék.

Lapunk szerkesztője a konvent e hó 21-én kezdődő ülései alkalmából Budapestre utazott; nem azért jelentjük ezt, hogy személyi reklámot csináljunk, hanem hogy elnézést kérjünk, ha netalán valamelyes hiba fordulna elő e számunk előállításában. A gazda szemének hiányát megérzi a jószág.

A dolog természetéből önkint foly, hogy az egyházkerületi közgyűlések alkalmával az illetékes hatóságoknak be kell számolni a megclőző idők végzett munkájáról. Ugy volt eddig mindenha; úgy akart lenni most is. Fótiszt. püspök, aa. az Igazg.-Tanács, és a tanügyi előadó megírták jelentésüket. Ezeknek hivatalosan kellett volna tárgyalatni a folyó hó 11-re összehívott közgyűlésen. Ám, a közgyűlés elmerült abban a nagy posványban, melyből kigázolni, csak az erősek tudnak, a bátrak, és elhatározottak. De, az eredményekről tájékoztatni az egyházkerületet, kötelességünknek tartván, mai számunkban megkezdjük közlését a »Püspöki Jelentésnek«, és az »Igazg.-Tanács jelentésének«, melyeket követ a Tanügyi Jelentés is. A míg szánkiót kapnánk is egy, nem tudjuk, mikor bekövetkező közgyűlésről, fogadják e jelentéseket úgy, mint az elvégzett munka, a betöltött kötelesség tényleges bizonyítványait.

A székely-udvarhelyi egyházmegye, és kolégium, néhai b. e. főgondnoka, Gyárfás Domokos halálának alkalmából folyó hó 26-án gyászünnepélyt rendez. Ha a munka terhét hordozó, és áldozatra kész élők, méltók, hogy tisztelettel illessük, bizony, a hálás utódok is örök lelki törvénynek tesznek eleget, ha kegyelettel hajolnak meg azoknak emléke előtt, kik mindigre követendő példák maradnak. Gyárfás Domokos pedig mindigre egyike marad a megdicsőültek pantheonában azon keveseknek, kik előjárnak a buzgóságban, a nemes egyszerűségben, és a törhetetlen hithez való ragaszkodásban.

Az érettségi vizsgálatok miniszteri biztosait az 1883. évi 30. t. c. 23. fejezetéből kifolyólag, a vallás- és közoktatásügyi miniszter a folyó évi rendes érettségi vizsgálatokhoz már kinevezte, és pedig, egyházkerületünk kollégiumaihoz a következők személyében: a zilahi, és kolozsvári kollegiumhoz dr. Óreg János, debreceni tanárt; a m.-vásárhelyihez, és szászvárosihoz dr. Szádeczy Lajos, egyetemi tanár; a sz. udvarhelyihez Szinyei Gerzson, sárospataki tanárt; a n.-enyedéhez Géresi Kálmán, debreceni tanárt; a sz. györgyihez dr. Schilling Lajos, kolozsvári egyetemi ny. tanárt.

Pallós Albert, polg. leány-iskolai igazgató, M.-Vásárhelyt, előfizetésre való felhívást bocsátott ki »M a rostordavármegye népoktatásügyi intézetének történetére«, mely ápril. hó folyamán meg fog

jelenni. A munka előfizetési ára 2 frt. mely a szerkesztőhez, M.-Vásárhelyre küldendő. Pallós Albert jó hangzású irodalmi neve előttünk biztosíték, hogy melegen ajánljuk művét az érdeklődők figyelmébe, és ki ne érdeklődnék a népoktatás fejlődése iránt a reformációtól korunkig. A szöveghez nyolc részint arckép, részint tanügytörténeti emlék hasonmása is mellékelve lesz.

Milleniumi emlék-érmét veretett a »Magyar Tanítók Kaszinója« (Budapest, VIII. József-körút 8 sz.) oly végből, hogy ezen emlékérmét a népiskolai tanulók megszerezvén, a millenáris iskolai ünnepélyen feltűzve viseljék, s maradjon meg emlékeztetőül. A vallás- és közoktatásügyi miniszter melegen ajánlja ez érmek megszerzését, mint oly külső eszközt, mely hatásosan fogja visszaidézni későbbben is e megragadó ünnepély által fölkellett érzelmeket az illetők szívében.

Megjelent a »Prot. Szemle« VIII. évfolyam, 4. füzeté a szokott tartalommal. Értekezések: A tulajományszabadsága, és a karesztyén hit. Dr. Szabó Aladár. Séta a római katakombákban. Dr. Nagy Zsigmond. Péter apostol. (Befejező közlemény.) Dr. Erdős József. A halhatatlansági eszme története. (Kilencedik közlemény.) Paulik János. Egyházi, irodalmi szemle: hazai, külföldi irodalom.

Szives tudomásul. A mult év őszén több egyházi lap előfizetési felhívást jelzett folyó évi március hóban megjelenő egy kötet egyházi beszédeimre. Miután e becses lapok olvasói közül is magukat többen előjegyeztették: tisztelettel jelentem, hogy azon beszédek csak ez év őszén fognak megjelenni. Egyszersmind jelentem, hogy »Gyász- és sirbeszések« című, ötvenhét halotti beszédet tartalmazó munkám minkét kötete Kókai Lajos könyvkereskedésében Budapesten, és nálam Mohácson 1 frtjával kapható; de, én segéd és III. IV osztályú egyházak lelkészeinek 80 krajcárjával adom. Mohács, 1896. ápril. 15. Csáki István, ref. h.-lelkész.

Hivatalos rész.

1486—1896.

KÖRLEVEL.

valamennyi erdélyrészi ev. ref. egyházmegye nt. Espereséhez.

A vallás- és közoktatásügyi magyar kir. miniszter úr folyó évi 9265. szám alatt kelt rendeletére hivatkozással, felkérjük Cimeket, hogy a mennyiben a vezetésük alatt álló egyházmegyékhez tartozó tanítók körében bármily cím alatt fennálló egyesületek működnek, melyeknek alapszabályai a magyar királyi kormány jóváhagyásával még nincsenek el látva, illetőleg, alapszabály nélkül állanak fenn: sziveskedjenek őket arra utasítani, hogy alapszabályaikat megszerkesszék, s azokat a folyó év május közepéig hatóságunkhoz terjeszszék föl, három egyenlő példányban, a miniszter úrnak leendő bemutatás végett. A szerkesztendő alapszabályokba, az állami felügyelet gyakorolhatása céljából az is felveendő, hogy: »az egyesület közgyűlésének napja a királyi tanfelügyelőnek bejelentendő.«

Kolozsvártt, 1896. évi ápril. hó 15-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Dr. Kolosvári Sándor,
elnök-helyettes.

644—1896.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a szilágy-szolnoki egyházmegyébe kebelezett szamosujlaki leány-egyházközség lévita-kantor-tanítói állomására pályázat nyittatik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott csinos új lakáson és kerten kívül, 331 frt. (háromszázharmincegy frt.), melyből 269 forint évi államségely az állam pénztárából.

Pályázati határidő: május 15. A felszerelt kérvények nt. Viski Pál, esperes, aá-hoz küldendő, Zoványra.

Kolozsvártt, 1896. ápril 20.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.

Protestáns Közlöny

Az erdélyi egyházkerület hivatalos közlönye.

XXVI. Évfolyam.

Kolozsvártt, 1896. Április 30.

18. szám.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN EGY IVEN.

Előfizetési ára: Egy évre 6 forint, félévre 3 forint, negyed-
évre 1 forint 50 kr.

Szerkesztőségi iroda, hová a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők: *Külmagyarutca 9. sz.*

Püspöki jelentés.

(Folytatás.)

Egyetemes egyházunk történetében a mult év azért is örök emlékezetű, s egyházunk beléletében, s egész jövője fejlődésének érdekében áldásthözó lesz, mert meg lett alapítva az egyetemes özvegy-árvai gyámintézet, s a millenáris év első reggelét kétezernél több lelkipásztor azzal a megnyugtató tudattal köszöntheté, hogy esetleg hátramaradó özvegye, s árvái sorsa, ha nem is gazdag örökséggel, de egy szegény, kálvinista papi család szűkös igényeinek megfelelő mértékben biztosítva van. Konventünk, első sorban annak világi tagjai, élükön Tisza Kálmánnal, egyetemes egyházunknak bölcsességben, hazafiasságban, s vallásunk érdekeinek szolgálatában kimagasló vezérférfiával, az egész lelkészi kart el nem évülő hálára kötelezte, midőn elhatározásában még tovább ment, mint a mennyire a rendelkezés alá jövő anyagi erő rideg számai teljes biztosítékot nyújtottak volna, megállapítván azt, hogy az intézmény életbe lépése első percétől kezdve, a testvériesség követelményének megfelelő teljesen egyforma összegü járadékok folyósítandók lesznek, s a netalán fölmerülő hiányokért, egyetemes egyházunk nevében a garanciát magára vállalta. Ki kell emelnem, hogy az intézmény, bár a testvéregyházkerületek összes lelkipásztoraira nézve áldásthözó, de eredményeiben első sorban a mi egyházkerületünkre nézve fogja üdvös voltát éreztetni. Beteljesedik itt is igazsága Sámson meséjének: »A keserüségből édes jön ki«. Mert, fájdalom, a mi egyházkerületünkben van aránylag a legtöbb csekély javadalmu lelkipásztor, s bár ezeknek évi járuléka javadalmuk csekély volta miatt kisebb lesz, a hátramaradó család éppen akkora járulékot fog élvezni, mint az aránylag sokkal jobban javadalmazottnak hátramaradottjai. Nem ritka eset lesz ez a mi kerületünkben, hogy az özvegy, s az árván maradó gyermekek együtt

nagyobb összegü járadékot kapnak, mint a mennyi javadalmu volt az egész családnak, mig annak feje is élt. Nem tudok eléggé istennek hálát adni, hogy konventünk megtisztelő bizalma folytán, ez intézmény létrejöttének előkészítési munkálataiban részt vehettem.

Egyetemes egyházunk mult évi eme jelentősebb mozzanatai fölemlítése után, futó pillantást vetek egyházkerületünk beléletének fejlődésére, s haladására. E pillantással tekintetem első sorban azon alkotások felé fordul, melyeknek célja egyházkerületünk anyagi erejének gyarapítása, új alkotásokra új segély-források nyitása. E cél lebegett előttünk, midőn ez előtt két évvel budapesti telek-vásárlásokra, bérházak építésére nagyobb mérvü tőke-befektetéseket hoztunk javaslatba. A főtiszt. és mélt. közgyűlés Igazgató-Tanácsunk külön előterjesztéséből értesülni fog arról, hogy az engedélyezett törlesztési kölcsönművelet, aránylag nagyon kedvező feltételek mellett (4,94% annuitással), immár csaknem teljesen lebonyolított. Közalapunk tulajdonát képező három-emeletes öt díszes bérház fel van építve, és pedig a vállalkozókkal öt évre kötött közjegyzői szerződés értelmében, a közalap befektetett tőkái részben hat, részben 9,95% kamatot hoznak, s így nemcsak az annuitások nyernekedeztetet, s a törlesztés útján a határidő letelével az összes objektumok a közalap tehermentes tulajdonává válnak, hanem addig is évenként a közalap javára több ezer forintra rugó, s rendelkezés alá jövő bevételt biztosítanak. Új jövedelmi forrásokhoz jutott a közalap a már korábban megkezdett, s még most is folyamatban levő, s jelzalogilag biztosított kölcsönök útján is, s e pénzügyi műveleteink eredménye az, hogy a központi kezelés alatt levő alapok összes haszonélvezőinek, dacára a pénz-piac folytonosan nyomott helyzetének, s az általános kamatláb csökkenésének, az öt-százalék nem csak ki lesz szol-

gáltatva, hanem még ezen felül az immár felülvizsgált veszteség- és nyereség-számla a múlt évről a közalap javára tizenkétezer forintot meghaladó többletet tüntet föl. Általában megjegyzem, hogy a központi vagyionkezelés biztonságának, s kifogástalan voltának az arra hivatott, s alkalmazott szakérők lelkiismeretes gondossága az immár nagy erőfeszítéssel, eléggé nem méltányolható odaadással teljesen keresztül vitt kettős könyvvizsgáló rendszer megnyugtató biztosítésként szolgál, a mint ezt a múlt évi közgyűlés által kiküldött vizsgáló bizottság jelentése is konstatálja.

Az új jövedelmi források a konventi, s a részünkre jutott újabb államsegélylyel együtt lehetővé tették, hogy Igazgató-Tanácsunk a múlt évben is, a kerület különböző vidékein, egyes újabb alkotások létrehozását támogathatta, a többek közt az erzsébetvárosi, és toplicai templom építéseket, melyek ugy vallásos, mint nemzeti érdekek szempontjából, jelentős térfoglalások. Ezek tehetők lehetővé azt is, hogy addig is, míg az állandó jellegű államsegély ügye törvényhozási megoldásra jut, a szenvedett veszteségeknek némi kárpótlásául, az egyházmegyei adminisztráció terheit hordozó esperesi, és jegyzői karunk részére is, mérsékelt központi segílyt juttathattunk.

Múlt évi jelentésemben fölvettem vala papjaink hátramaradó fiu-árvái részére egy Szeretetház létesítésének kérdését, s a megalapítás, és főtartás módozatait is, főbb vonalokban, körvonaloztam egy külön előterjesztés rendjén. Örömmel konstatalom, hogy az eszme egész egyházkerületünkben, sőt a testvér-kerületekben is, élénk viszhangra talált. Az adakozás-gyűjtés részint adakozási szelvények forgalomba hozása, részint egészen önkintes hozzájárulások által biztató sikerrel folyamatba indult, miután az egyes egyházmegyék, kevés kivétellel, a tervezet alapelvei felől helyesléssel nyilatkoztak. Közelebbről a kérdést, a kolozsvári egyházközségben általam javasolt, s az egyházközség által elfogadott millenáris új templom építésének, és egy parokhia szervezésének kérdésével kapcsolatba hozva, megtettük a lépéseket ez alkotások elhelyezésére alkalmas telek megszerzésére nézve, s indokolt fölterjesztést intéztünk a közlő konventhez a Szeretetház építkezési költségeire tőke-segély folyósítása tárgyában. Miután az egyetemes özvegy-árva gyámintézet a folyó évvel tényleg életbe lépett, s tervezetem szerint, a Szeretetház fentartásának fe-

dezeti rovatában, a többek közt, az árvák részére folyósítandó gyámintézeti járulékok is számításba vannak véve: elérkezett az idő, hogy a humánus intézmény tényleges megalapítására rávessük kezünket. S rajtam nem fog mulni, hogy a kérdés megoldassék. Mint múlt évi jelentésemben jelzém, e célra pénzügyminiszteri engedélyt nyertünk egy nagyobb szabású sorsjáték rendezésére, s az engedély értelmében, a jövő évben ezt is értékesíthetjük. Sőt tekintettel arra, hogy ugyancsak az egyetemes gyámintézet létrejötte folytán, a mi egyházkerületi özvegy-árvai gyámintézetünknek százezer forintot meghaladó alapja, a szerzett jogok respektálásának korlátai között, miután a folyó évtől kezdve hátramaradó özvegyek, és árvák gondozását az egyetemes egyház vállalta magára, terheitől fokozatosan megszabadul: alig ha lehet üdvösebb célra felhasználható, mint a Szeretetház fentartására, s fejlesztésére. Ha isten éltet, tán, már a jövő évben abban a szerencsés helyzetben leszek, hogy az intézmény megvalósítására vonatkozó részletes előterjesztésem megtehetem. Szólhatnék még igen sok kérdés felől, de nem akarom tulságosan igénybe venni a mélt. és főtiszt. közgyűlés idejét, s becses figyelmét. Meg kell azonban pár szóval világitanom jelentésem mellékleteit, mint a múlt év történetének jellemző adatait.

(Vége következik.)

Az Igazg.-Tanács évi jelentése.

(Folytatás.)

II

Áttérve most már Igazgató-Tanácsunk munkálkodásának ismertetésére, illetve, egyházkerületünk múlt évi nevezetesebb eseményeinek vázolására, külön pontok alatt az alábbiakat van szerencsénk jelteni.

I. Igazgató-Tanácsunk ügyforgalma a múlt év folyamán ismét emelkedett, habár az új zsinati törvények életbeléptetése folytán némely oly ügyek, melyek eddig főhatósági ellátást igényeltek, az egyházmegyék hatáskörébe vannak beosztva.

A múlt évi rendes egyházkerületi közgyűlés óta, folyó évi március hó 15 éig, beérkezett Igazgató-Tanácsunkhoz összesen 4687 ügydarab, ebből 1186 drb. a a titkár, 2153 drb. a segédtitkár és helyettes kölcsönügyi előadó, 851 drb. a tanügyi előadó, végül 499 drb. a számvevő munkakörébe osztott be. Elláttatott összesen 4527 drb. tehát elintézetlenül csak 160 ügydarab áll, és pedig a titkárnál 29, a segédtitkárnál 72, a tanügyi előadónál 41 és a számvevőnél 18 s ezek sem tekinthetők tulajdonképpen hátralékoknak, mert nagy részben csak az utóbbi napok alatt érkeztek be, vagy pedig valamely különös okból vannak egyideig függőben hagyva. Igazgató-tanácsi ülést huszonötöt tartottunk, melyeknek jegyzőkönyvei pontosan rendben vannak.

Igazgató-Tanácsunkat sajnos veszteség érte a múlt év folyamán, néhai dr. Kovács Ödön, buzgó igazgató-tanácsos aa. elhunytával, kinek haláláról különben a múlt évi rendkívüli közgyűlés már mély sajnálattal tudomást vett, de kötelességünknek tartottuk a kiválóan buzgó ig.-tanácsos elhunytá fölötti fájdalomknak e helyen is kifejezést adni s ezt megtéve, tisztelettel jelenteni, hogy megüresedett helyének betöltése iránt a tárgysorozat rendjén fogunk előterjesztéssel élni.

Az igazgató-tanácsi tisztikarban előfordult változásokról szintén a tárgysorozat rendjén fogunk jelenteni, mert, bár tulajonképpeni személyváltozás nem is fordult elő, de a pénztári új kezelés teljes keresztülvitelével, az eddigi ellenőri állomást, ellenőr-könyvvezető címen, új munkabeosztással kellett rendszeresíteniünk s ezzel kapcsolatosan a számviteli munkakört is tetemesen ki kellett bővíteniünk, mely változtatásokat, természetesen, csak a főt. egyházkerületi közgyűlés jóváhagyásától föltételezetten vittük keresztül s ez okból, valamint az ezzel kapcsolatos javadalom-rendezési kérdések elintézése céljából, külön indokolt javaslattal fogunk a főt. közgyűlés elé járulni.

Egyébiránt megnyugvással jelenthetjük, hogy tisztviselőink az elmúlt év folyamán is lankadatlan szorgalommal és kitartó buzgósággal intézték sokoldalú teendőiket és nemcsak a szorosan vett irodai teendők pontos végzésével, hanem az egyházkerületi közalap ingatlanainak gazdaságos kezelésével is teljes mértékben elismerésre méltó, hasznos szolgálatokat teljesítettek.

2. Éppen ily elismeréssel kell szólnunk az egyházmegyei adminisztráció szerveiről: espereseinkről, és a többi egyházmegyei tisztviselőkről is, kik a letűnt évben nem adtak legkisebb okot sem a közigazgatás kiánt gyorsasága elleni panaszra, hanem ellenkezőleg, oly lelkiismeretes pontossággal, és jóakaratu tüzetességgel végezték rendkívül sokoldalú teendőiket, hogy pontosabb adminisztrációt nem csak tiszteletbeli, hanem gazdagon javadalmazott fizetéses tisztviselőktől sem lehetett volna várni. Tényleg így volt ez a múltban, s nincs okunk kételkedni fölötte, hogy így lesz a közel jövőben is, míg jelenlegi buzgó espereseink, és más tisztviselőink megtartják helyeiket, de hogy, vajjon, a közérdekben végzendő fásasztó, és tetemes költséggel járó munka teljesítésére jövőre is mindig meg fogjuk találni a hivatott munkásokat: a fölötte már aggódnunk kell, mert az új házasságjogi törvények életbeléptetése folytán a jóformán csak dispencziói, és valóperi díjakból állott esperesi, és főjegyzői fizetések teljesen elvesztek, ingyenmunkára pedig, a megélhetési viszonyok folytonos nehezülése mellett, hová-tovább kevésbé számíthatunk.

Az államtól várjuk e téren is aggasztó helyzetünk orvoslását, hová e tárgyban indokolt előterjesztését, méltányos kárpótlást kérve, a házassági főtörvényszék, a konvent útján, meg is tette, de, addig is, míg e fölterjesztés kedvező ellátásban részesülne, sőt az államtól várható méltányos, de bizonyára nem teljesen egyenértékű kárpótlás mellett is, egyik legközelebről megoldandó kérdéssé nőtte ki magát az egyházkerületi, és egyházmegyei tisztviselő-fizetések rendezése, melynek mikinti megoldásához a helyes közigazgatás, és kormányzat kiváló érdekei vannak hozzákötve.

Igazgató-Tanácsunk különben már is behatóan foglalkozik e kérdéssel, s gondja lesz rá, hogy az államkormány ez irányu célzatainak közelebbi megismerése után konkrét javaslattal lépjen, annak idején, a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés elé, sőt a bár korlátolt mértékben rendelkezés alatt álló segélyalapokból, a főtiszt. egyházkerületi közgyűlés jóváhagyása reményében, már ez évre is megszavazott 3550 frt. államsegélyt e célra oly módon, hogy ebből főtiszt. püspök, aa. 500 frtot. a gen. notárius, és gen. direktor 200—200 frtot. a többi esperesek 100—100 frtot. s végül, a főjegyzők 50—50 frtot. nyerjenek, sokkal nagyobb összegű valóperi veszteségeik némi kárpótlásául.

A házassági törvények okozta veszteségekről szólva, nem mulaszthatjuk el, megemlíteni a stóla-veszteségeket is, melyek szintén érzékenyen érik különben sem fényesen javadalmazott lelkészeinket, és a melynek kárpótlására külsősegélyt alig remélhetünk. Igaz ugyan, hogy az államsegély már megkezdett, s remélhetőleg, jövőre kedvezőbb módon fokozódó emelése részben e stóla-veszteség kárpótlását is célozza, de, viszont annak felhasználását illetőleg, oly kormány-rendeletet vettünk, mely első sorban, a szegényebb javadalmu lelkészek fizetését kívánja abból pótoltatni, s így éppen azon népesebb egyházak jobb javadalmazásu lelkészei nem nyerhetnek semmi rekompencziót, kik a stóla kötelező voltának eltörlése miatt, legtöbb veszteséget szenvedtek. E kérdés kedvező megoldására tehát csak az az egy módosztatás látszik alkalmazhatónak, melyet a főtiszt. egyetemes konvent, múlt évi őszi ülésének 76. jkvi számú határozatával, a stóla egyházközségi megváltásában jelöl ki; figyelmébe ajánljuk azért e helyen is egyházközségeinknek az ily stóla-váltó alapok létesítését, hogy egyfelől lelkészeink se károsodjanak, másfelől pedig a hivek is teljesen föl legyenek mentve az új viszonyok között különben is mellőzendő mindenemű stóla fizetése alúl.

3. Vallás-erkölcsi tekintetben hiveinkről általában kedvező jelentést tehetünk. A múlt év folyamán beérkezett esperesi vizitációi jegyzőkönyvekből örömmel konstatálhattuk mindenütt hiveink számának bár nem rohamos, de biztató szaporodását, s a hivek vallásosságának a szorgalmas templom-gyakorlásában, szakramentumokkal való élésben, és erkölcsös magánéletükben mutatkozó megnyilatkozását. Az új egyházpolitikai törvények minden rázkódás nélkül mentek át az életbe. Hiveinket azok már teljesen előkészítve találták, a menyiben buzgó lelkészeink már eleve megismertették azok tartalmát, kifejtették célját, s ily oktatással, de főképpen főtiszt. püspök, aa. böics körütekintéssel, és apostoli ihlettel megirt főpásztori körlevelének felolvasásával, teljesen sikerült az azok ellen fenforgott aggodalmakat elosztatni, illetve, a kath. papság által mesterségesen szított, s világgá kürtölt elégedetlenség indokait kellő értékükre alá szállítani. Ma már hiveink pontosan eleget tesznek az állami törvények kívánalmainak is, de a mellett nem mulasztják el, anyaszentegyházunk törvényeit is megtartani, a polgárilag megkötött házasságra saját papjuk által isten áldását kérni. Csak két esetről van eddig tudomásunk, melynél az egyház beavatkozásának kérelmezése elmulasztott, sőt a lelkész följánlott szol-

gálatának elfogadása megtagadtatott, de ezeknél valószínűleg egyházunkkal ellenszenvező bűjtogatókkal állunk szemben, s ezért az esetek közelebbi megvizsgálására az illető esperes aát. utasítottuk is.

4. Az új zsinati törvények tényleges életbe léptetése szintén az elmúlt egyházkerületi évre esett, s így azoknak a bár még rövid tapasztalat alapján megismert hatásáról is jelentenünk kell a főtiszt. egyházkerületi közgyűlésnek. E tekintetben, ugyanis, azt tapasztaltuk, hogy az új törvények minden fennakadás nélkül, s már is teljes biztossággal alkalmaztatnak, s hogy azoknak az eddigi törvényektől leginkább eltérő két intézménye, t. i. a közigazgatási bíróságok szervezése, és a papválasztási szabályok módosítása a javadalmi vitás kérdések könnyebb és gyorsabb elintézésére, illetve, a papválasztási aktusok animozitásának mérséklésére teljesen jó hatással van. Különösen kedvelt formájává kezd válni a papi állások betöltésének a meghívás, melynél tudvalevőleg a választó hivek kétharmadának közös megegyezése kívántatik, s így sokkal inkább biztosítva van a nagy többség óhajának teljesülése, mint az esetleg szó-többséggel megejtendő választásoknál.

5. Ez évben ünnepli szeretett magyar hazánk ezer éves fennállásának ünnepélyét, s hogy e lélek-emelő ünnepekben örömtelt szívvel egész anyaszentegyházunk, s így erdélyi egyházkerületünk is részt vesz, azt talán megemlítenünk is fölösleges.

Tanügyi jelentésünk során lesz szerencsénk ismertetni azon intézkedéseket, melyeket a milleniumi ünnepélyeken való részvétel céljából fő-, közép-, és elemi iskoláinkat illetőleg tettünk. s másfelől, főtiszt. püspök, aa. is referálni fog, évi jelentésében, a hatáskörében tett, és teendő intézkedésekről, s így e helyen csak azt vagyunk bátrak megemlíteni, hogy kolozsvári theol. fakultásunk külön, mint kiállító is szerepelni fog a kiállításon diszterme butorzatával, valamint, hogy főtiszt. püspök, aa. is szíves lesz az egyházkerület remek kivitelű domborművű térképét, mely magántulajdonát képezi, az egyházkerület helyzetének, és előhaladásának ismertetése céljából, kiállítani.

6. Körlelkészseink helyzetéről az elmúlt két év folyamán tüzetesebb jelentést nem tevé, legyen szabad most azok állapotárúl, kissé részletesebben, egyenkint az alábbiakban jelentenünk.

I. A petrozsény-fehérvizi körlelkészség. E néven először fordul elő jelentésünkben, a mennyiben csak a múlt év őszén alakított a piskitelepi körlelkészségből. Maga Petrozsény, az új körlelkészség anya-egyháza, eddig a piskitelepi körlelkészséghez volt beosztva, de ott lakó hiveink folyton emelkedő számára, s határszéli fontos helyzetére tekintettel, már kezdettől fogva egy papi képesítéssel bíró állami tanító, mint s.-lelkész, vezetése alatt állott. Az ottani bányaművek kiterjesztésével, azonban, hiveink száma már a négyszázat érte el, s a vidék egyes községeibe is mind nagyobb számmal telepednek le hitsorsosaink, miért is örömmel fogadta Igazg. Tanácsunk a vajda-hunyadi egyházmegye gondos körültekintéssel, és utánjárással készített azon javaslatát, hogy Petrozsény központtal a fehérvízi társegyházból, és Lupény, Vulkán, Petrilla, Lónya, Krivádia, sat. szor-

ványokból új körlelkészség alakíttassék, illetve, a piskitelepi körlelkész ide áthelyeztessék, és a piskitelepi egyházközség gondozásával a szomszédos Tordos község lelkésze, és egyházmegyei esperes, nt. Bartha Lajos, aa. bizassék meg, kinek átköltözésével azon rég érzett kormányzati, és közigazgatási szükséglet is kielégítést nyert, mely az egyházmegyei adminisztráció székhelyét a megye természetes központjára, Piskitelepre követelte áthelyeztetni. Jelentékenyen megkönnyítette ez áthelyezés, és új rendezés finánciális oldalának tisztázását a nmélt. magyar kir. pénzügyminiszter úr kegyessége, mely szerint, az ottani állami kőszénbányákat bérlő társulatot szerződésileg kötelezte arra, hogy körlelkészünknek megfelelő lakást bocsásson rendelkezésére, s őt fűtőanyaggal, s évenkint 300 forint honoráriummal ellássa, s így most ottani körlelkészünk javadalma közel 1200 frtot. tesz ki. Juhász Izidor, körlelkész, aa. ezen új állomásán is nagy buzgalommal látott munkájához, s ebből következően, remélhetjük, hogy ezen új missziói állomásunk is meg fog felelni a hozzá kötött várakozásnak.

2. A maros-ilyei körlelkészség papja, t. Kiss Mózes, aa. ezen állomásán két éve hogy buzgalommal működik, rendszeresen végezve a papi funkciókat a körlelkészséghez beosztott községekben elszórtan lakó néhány hívőknek, kiknek száma, azonban, a múlt év folyamán jelentékenyen megfogyott, a vasutnál alkalmazott, illetve, az egyes uradalmaknál szolgálatban állott ref. vallásu egyének eltávozása folytán. E körlelkészségünk tagjainak nagy részét mind ily változó cselédek, és vasuti alkalmazottak képezik, s e miatt a körlelkészség gyarapodása vagyoni tekintetben igen lassan haladhat elő, csak éppen a sok fáradtsággal, és költséggel járó lelki gondozás erkölcsi hasznáért, ezen változó elemnek anyaszentegyházunk számára leendő megmentéseért tartjuk nélkülözhetetlen szükségnek ezen missziói állomásnak további fentartását. A körlelkész anyaegyháza M.-Ilye, a Maros árterében fekszik, s ezért szinte minden évben tetemes károsodásnak van kitéve. Templomunkban a múlt év folyamán kétszer is behatolt az árvíz, s e veszély évenkint ismétlődik, mert a templom fölemeléséhez, és a szükséges töltések elkészítéséhez az egyháznak nincs fedezete.

3. A t o r d a - t ú r i körlelkészség, fáradhatatlan fiatal lelkészenek, Nagy Mózes aa.-nak sikeres működése folytán, szép előhaladásnak indult. A hívők templom-gyakorlása-magán- és társadalmi élete kielégítő úgy az anyaegyházban, mint a filiákban. Anyagi téren is látszik az előhaladás némi jele a templom fedelének, és tornyának helyreállításában, bár az egyház iránti áldozatkészségben a hivek nem igen buzgók, s a kényes felekezeti közeli helyzetnél fogva, új rovatok kivetéséről szó sem lehet. Ezen magatartást, azonban, a köznépnél a szegénység némileg indokolja, de annál feltűnőbb a filiákban lakó nagybiratosok szűkkeblősége, kik többszörös fölkérés dacára is, vajmi kevéssel, vagy éppen semmivel sem járulnak a körlelkészség fentartásához. Legnagyobb hiány e helyen a körlelkészi javadalom csekélysége, mert az 500 fitra becsült fizetésből csak 207 frt. készpénz, a többi pedig a kánonika-porcio ritkán beváló jövedelme, és kevés kepe, melyből a gyakori, és költséges utazás után oly kevés marad fenn, hogy családos körlelkész itt magát fönn sem

tarthatja, s ezért van a körlelkészek gyakori változása, a mi pedig az intézmény hátrányára történik. Tisztelettel kértük ezért a főtiszt. egyetemes konventet, hogy tordatúri körlelkészünk részére még legalább 50 forint évi segélyt megszavazni, méltóztassék.

4. Mezőzáhi körlelkészségünk szintén egyike a szegényebb missziói állomásoknak, hol a templom, papiház, sat. néhány pátronus fáradhatatlan buzgósága, és áldozat-készsége folytán fölépült, a körlelkészi állomás egyházkerületi, és konventi segélylyel rendszeresített, de a hivek egyházfentartó erejébe vetett remény hiúnak bizonyult. Nincs az egyháznak alaptökéje, miből a közszükségletek, és épület-javítások rendszeren eszközölhetők volnának, s így e tekintetben is csak hiveinek, különösen pedig egy pátronusának segélyére van utalva, a mi, természetesen, nem lehet akkora, hogy az egyház állandó fentartását biztosítsa. Maga a körlelkész, t. Csiky József, aa. különben kellő buzgósággal, és sok igyekezettel működik, és a vallás-erkölcsi élet fokozatos föllandulása, mondhatni, virágzása működésének eredményéről tanuskodik.

(Folytatása következik.)

Igazgató-Tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1896. ápril. 7 – 8.

Elnökölt: főtiszt. Szász Domokos, püspök, aa. Jegyzett: Kádár János, s. titkár. Jelen voltak: Szász Gerő, közfőjegyző, Gyarmathy Miklós, Domokos Antal, Parádi Kálmán, dr. Vályi Gábor, Herceg Lajos, igazg.-tanácsosok. Márkus János, titkár, Maksay János, számvevő, dr. Deák Albert, ügyvéd, és Deák József, pénztárnok.

Elnök, aa az ülést megnyitván, miután az elnökileg elintézett ügyekhez hozzá szólni, senki sem kívánt, kijelölte az előadók sorrendjét, s fölhivta őket, a szőnyegen levő tárgyak előadására.

Mire Ig.-Tanácsunk a következő határozatokat hozta.

A kolozsvári theol. fakultás fölavatásáról szóló jelentés, s ezzel kapcsolatosan, a papképzés egységes szellemen való fejlesztése iránti előterjesztés szövege elfogadtatott, s a közgyűlés elé leendő terjesztése kimondatott.

Kolozs-Kalotai egyházmegyénk közgyűlésének ama kérése, melyben a stóla-veszteség állami kárpótlása ügyében kér intézkedést, napirendről levétetett, mert ebben az irányban már meg vannak téve a kezdeményező lépések.

Kolozsvári egyházközségünk, fizetés-fölemelés folytán módosult, első, és harmadik papi állomásainak díjlevelei, a szokott fentartással, megerősítettek.

Kenessey Béla, theol. igazgató-tanár, aa.-nak a legációk rendezésére vonatkozó javaslatát Igazg.-Tanácsunk elvileg elfogadta, s elhatározta, hogy a kerületi közgyűléstől felhatalmazást kér arra, hogy e rendezést, a kollégiumok meghallgatásával, keresztülvihesse.

Az igazgató-tanácsi tisztviselők munka körének megállapítása, s a tisztviselői fizetések rendezése tárgyában elhatározta Igazgató-Tanácsunk, az e tárgyban véleménynyilvánításra kiküldött bizottság javaslata alapján, hogy a jelenlegi közgyűléstől Maksay János, számvevő, és Horváth Pál, ellenőr-könyvelő, aai.-nak állásukban való meg-

erősítését fogja kérni, s bár a fizetés-rendezés elodázhatatlan szükségét mélyen érzi is, ez alkalommal arra nézve javaslatot nem tesz, hanem ez évre kivételesen, drágasági pótlék címen, mindenik tisztviselő részére fizetésének husz-százalékát kiúaltatni kéri.

A kolozsvári kollégium tanárkarának, mint az erdélyi ev. ref. tanárok özvegy-árvai alapját kezelő testületnek ama kérése, hogy a néhai Berde Sándor, volt theol. tanár özvegye által élvezett évi 300 frt. kegydíj fizetését az igazgató-tanácsi tisztviselők, körlelkészek, és theol. tanárok nyugdíjalapja terhére vállalja át Igazgató-Tanácsunk: teljesíthetőnek nem találtatott, mert a javadalmas özvegy néhai férje ezen nyugdíj-intézetnek tagja nem volt, miért e terhet továbbra is a tanári özvegy-árvai alapnak, vagy ha az a kollégiumok között fölosztatnék, a hét kollégiumnak együttesen kell hordoznia.

Az egyházkerület rendelkezés alatt álló tőkéinek befektetése céljából 2,000 darab »Fonciere pesti biztosítótársasági« részvénynek 280,000 frtban való megvásárlása, és a meglevő, s eddig is hét-százalékkal jövedelmezett szállítási részvényekből még 25 darabnak megvétele elvileg elhatározatott, s a kivittel főtiszt. püspök, aa. megbízott.

Egyházkerületünk 1893–94. évi számadásai, valamint az 1896. évi költségelőirányzat megvizsgáltván, elfogadtattak, s a számvevői észrevételekkel együtt, a főtiszt. közgyűlés elé leendő terjesztésük kimondatott.

A körlelkészek részéről érkezett kérések folytán elhatározta Igazgató-Tanácsunk, hogy előterjesztést tesz a közgyűléshez az iránt, hogy az egyetemes gyámintézet életbelépése után, körlelkészeink csak a nyugdíj-jogosultság tekintetében maradjanak benn a központi nyug- és gyámintézetben, tíz százalékos belépési járulék, és másfél-százalékos évi tagdíj fizetése mellett, mert a két intézet terhét meg nem bírják, s mert különben is az özvegyi kegydíj, és neveltetési segély tekintetében, az egyetemes gyámintézet részéről kellőleg biztosítva vannak.

Kolozsvári theol. fakultásunk tanár-karának ama kérését, hogy teljes nyugdíj-jogosultságuk ideje negyven évről harmincra szállittassék alá, nem találta Igazgató-Tanácsunk teljesíthetőnek, mert egy intézet különféle tagjai, egyenlő kötelezettségek mellett, csak egyenlő jogokban részesülhetnek.

Ezek után, a közgyűlés elé terjesztendő többi jelentések olvastattak föl, és fogadtattak el; így nevezetesen: az egyházkerület ingatlanokba fektetett tőkéinek jövedelmezőségéről szóló jelentés; a megüresedett gondnoki állások betöltésére vonatkozó előterjesztés; a gr. Kuun Géza, egyházkerületi főgondnok, aa. lemondásának bejelentését, s annak visszavételére való felkérését ajánló előterjesztés, sat. s legvégül, megállapított a közgyűlés részletes tárgysorozata, s ezután az ülés bezárattott.

r. s.

Kolozsvár, 1896. ápril. 15 én.

Elnökölt: főtiszt. Szász Domokos, püspök, aa. majd dr. Kolozsvári Sándor, elnök-helyettes, aa. Jegyzett: Kádár János, s. titkár. Jelen voltak: Szász Gerő, dr. Kolozsvári Sándor, dr. Vályi Gábor, Parádi Kálmán, Herceg Lajos, igazg.-tanácsosok, és a hivatalnokok.

Elnöklő püspök, aa. az ülést megnyitván, röviden megemlékezett a folyó hó 11-kére összehívott, és összeült egyházkerületi közgyűlés lefolyásáról, és jelezte, hogy a megtörtént botrányos dolgok oly helyzetet teremtettek, melylyel szemben, kellő megfontolás után, a dolgok továbbí irányítása iránti tanácskozás, és határozat-hozatal terhe az Igazgató-Tanácsra nehezedett. Kérte, hogy a kivételes helyzettel szemben teendő intézkedések iránt az Tanács tagjai véleményüket nyilvánítsák. Maga részéről abban a véleményben van, hogy az Igazgató-Tanácsnak, felelőssége tudatában, a halaszthatatlan ügyeket, utólagos jóváhagyás kérése mellett, el kell intéznie, de e tekintetben br. Bánffy Dezső, egyházkerületi legidősebb főgondnok, aa.-val leendő előleges értekezést, s vele egyetértőleg leendő eljárást proponál. Rendkívüli közgyűlés összehívását nem tartja lehetőnek, és célszerűnek, mert a kedélyek jelen izgatott helyzetében csak újabb botrányt remélhetni, de higgadt tanácskozást várni, nem lehet.

Dr. Kolosvári Sándor, elnök-helyettes, aa. helyesli főtiszt. püspök, aa. javaslatát, annak hangsúlyozásával, hogy Igazgató-Tanácsunk kizárólag csak azokat az ügyeket intézze el, melyek halasztást nem tűrnek, s melyek megelőző közgyűlések elvi határozatain gyökerezvén,

jóformán csak adminisztratív természetűek. Rendkívüli közgyűlés összehívását már azért sem tartja lehetőnek, mert az Igazgató-Tanács részéről, az elnöki székéből elhangzott inszinuációkra, a bizalmi kérdés fölvetetett, s ennek eldöntésére, az Igazgató-Tanács rehabilitására, csak rendes közgyűlés jogosított.

Parádi Kálmán, tanügyi előadó, aa. magáéva tevén a fönnebbi véleményeket, az egyházkerületi kormányzat, és közigazgatás fennakadásának kikérülése érdekében azt javasolta, hogy készíttessen Igazgató-Tanácsunk a megtörtént sajnálatos események tárgyilagossá ismertetésével egy emlékiratot, jelezvén abban a tárgysorozatba fölvetett, s halasztást nem tűrő ügyek mikinti elintézésére vonatkozó tervzetét is, és e memorándumot a közelebbi konvente felutazó tagokból, valamint egyházkerületi közgyűlésünk Budapesten lakó tagjaiból álló bizottság, a főtiszt. püspök úr elnöksége alatt, nyujtsa át br. Bánffy Dezső, főgondnok úr ő exelenciájának, kérvén a teendő intézkedésekhez hozzájárulását, s általában, a helyzet szánálására vonatkozólag nagybecsű véleményét.

Többek hozzászólása után, Parádi Kálmán, igazgató-tanácsos, aa. javaslata határozattá emeltetett, s a memorándum elkészítésére Márkus János, titkár, aa. fölhivatott. (Vége következik.)

r. s.

TÁRCA.

Egyháztörténeti adalékok.

I.

Fekete Klára, özvegy Bethlen Jánosné meghívója férje, Bethlen János temetésére, 1678 március 6-ra.

Árva állapotom szerint való szolgálatomat ajánlom kglmednek, mint bizodalmas jóakaró uramnak, isten egészséges hosszú élettel áldja meg kglidet, szerencsével együtt.

Hogy a minden teremtett elméktől megfoghatatlan isteni tökéletesség az ő véghetetlen tulajdonságában a mennyire a véges teremtett okos lelkek azt bevehetik, csudálatosan minden mennyei, földi, és alábbvaló jó, és gonosz lelkekkel magát megesmértetni tetszett a mennyei szent tanácsnak, hogy az ő véghetetlen hatalma szerént a mint semmiből minden teremtett állatokat, úgy azok között kiváltképpen a mi első szüleinket, az embert is tökéletes, mindazon által nem teljességgel változhatatlan állapotban teremtené, a minthogy abból az állapotjából, amaz hazug első tökéletességéből immár kiesett léleknek irigysége, és csalárd-sága által ki is esék, és kimondatának ellene ama szomorú, magukra, és minden maradékaikra megmásíthatatlanul terjedő szentenciák, hogy fájdalommal legyen embernek születése, veritékkel, és minden nyavalyákkal folyton élete, és végre, legyen porrá, mert porból vétetett az ő teste. Nóha nagy álmélkodással imálandó itt is az isten keze, mely nóha tökéletes, de változható állapotból a nyomoruságos, és bizonyos halandóságra, ebből a keserves halálra, és viszont, a halál által a megváltozhatatlan örök életre, mint a tüzet a vizen által, úgy viszi az embert, inkább akarván a teremtett elme itéleti szerint örök elajánlott (így) porból (szerelmes fia keresztinek titkába véghetetlen igazságát, irgalmasságát, és bölcsességét kimutatván) másodsor is föltámasztatni, mint sem az ő állapotjával dicsekedhető tökéletes embernek megtartásában egyszer megmutatni az ő

dicsőségét. Ezen isteni tanácsoknak egy részecske szerint való kirei szólásának, az istennek kglmes gondviseléséből rendeltetett árnyékocská lévén, az én szerelmes uram is tetszett ő felségének, hogy a mint az ezerhatszáztizenthar-madik esztendőben novembernek tizenhatodik napján e világra hozta, úgy azután az ő házában, és e szegény hazában vinni végbe általa azokat a munkákat, melyekre öt életében eszközül rendelte vala, és megdicsőitene magát szegénynek, néhai boldog, és boldogtalan állapotján is. Vég-tére, e világnak felette sok veszedelmek, nyavalyák, háboruk, szélvésznek alá vettetett mezeiből, mint a szépen megért gabonát, életének hatvanötödik esztendejében, úgy mint e jelenvaló ezerhatszázhetvennyolc esztendőnek februáriusának tizenharmadik napján estve hat, és hét óra közt az ő mennyei csüribe takaritaná.

Kinek meghidegedett teteme e világon utolsó tisztessége megadását rendeltem jóakaró uraim, s atyámfiai tetszéséből a következő mártiusnak hatodik napján marosvásárhelyi templomban végben vinni. Holott is, hogy kglid. maga hasonló sorsáról, és keresztyéni kötelességéről megemlékeztvén, a megnevezett napon, az asszonynyal, ő kglmével együtt, nyolc órakor reggel jelen lenni, ne neheztelje, mind fiam uraimékkal, és árva gyermekemmel együtt, kérem igen becsülettel kglmedet. Kivánván, hogy isten kglidet minden elszenvedhetetlen szomorúságtól oltalmazza.

Költ Teremiben, 22, február, anno 1678.

Kegyelmednek becsülettel szolgál néhai tks. nemzetes Bethlen János uram ő kglme megmaradott özvegye, árva Fekete Klára, mpr.

Külcim: Tekintetes, nemzetes Kun István uramnak, nekem jóakaró uram ő kglmének.

Eredetije a Teleki-nemzetség közös levéltárában Maros-Vásárhelyt, 1269. szám alatt. Uj rendezés.

II.

Ceglédi István, Kassai papp levelei Apafi fejedelemhez, és Teleki Mihályhoz, munkája kinyomatása ügyében, 1667.

I

Celsissime Princeps Domine Clementissime!

Hogy az úr isten Nagod székit igazságban, istenhez, s igaz vallásához való lelki buzgóságban megerősítse, szivből kívánom.

Kegyelmes uram! E Nagod újabb szolgálatjára bemenendő Pattantus János uramtól való írásomat, nem türhetém, hogy meg ne tegyem. Itt az isten liliumja keserves sértegetéseket szenved sok helyeken a tövisek miatt. Oh, vajha eljűne, s küldetnék már egyszer a szabadító! Nagodat, mint kglmes uramat alázatosan kérem, méltóztassék istenes munificentíája által munkámat (Redivivus Jafetke [Kassa, 1669.]; Enochnak istennel való mindennapi járása [S.-Patak, 1669.]; Dágon ledülése [Kolozsvár, 1670]). E három munkája közül talán az utolsót érti; ez van Telekinek ajánlva.) elől segélleni, s Szebenben lakozó Szenci Ábrahám uramnak parancsolni, hogy mind istenünk szent dicsőségét, s mind a közönséges jót, beküldendő munkámnak kinyomtatása által ne sajnálná promoteálni, Nagod is sok ezer expensái között bár csak papirossal igyekezetemet elől vinni, mely kgl. kegyelmes jóakaratajúrú emlékezzék meg a mindenható az igazak feltámadásában!

Itt, kgl. uram, mind az eccliam. szép, de kiváltképpen minden emberi reménség kívül növe, s nevelkedék meg a pataki scholábúl, szép virágzó scholánk. Három mesterink vannak, hét classissal vannak, melyekben classicus praeceptorok tanítanak, úgy, hogy az itt megtelepedett reformata religio oltalmazására Ante murale az episcopalis Academia ellen ez a schola. Tartunk, hogy ha a reájok való provisióban megfogyatkozunk, számok megkisebbsül. Az úr isten a Nagod lelkét indítsa fel, hogy bár csak valami részében tegye bé fejedelmi kezét e scholába istenes adakozása által, melyért is az úr Nagtokat ádjja meg örökké!

Hunyadi Pál, a Nagtok Akademiába expediált alum-nusa, békével érkezett Braszlóba, onnan is elvezérlé isten. Mely nagy isten Nagtokat tegye boldogul uralkodóvá! Mi tőlünk is, meghallott keserűsége után, adjon vigasztaló lelket, végre, az égben tökéletes örömet!

Cassán, 21, julii, (16)67. Nagodnak alázatos együgyü szolgálja, Ceglédi István, mpr.

Külcim: Celsissimo Principi Domino, Domino Michaeli Apafi, Transylvaniae Principi, Siculorum Comiti, Partium regni Hungariae domino, Orthodoxae religionis acerrimo defensori domino clementissimo.

Eredetije a gróf Teleki-nemzetség közös levéltárában, M.-Vásárhelytt, 696. szám alatt. Missilisek.

2.

Generose Domine, Fautor observandissime!

Hogy az úr isten kgl. minden dolgaiban megsegélje, szivből kívánom!

Nemzetes uram! Pattantus János uram akarván bemeni Erdélybe a mlgs. erdélyi Fejedelem ú naga. újabb szolgálatjára, kgl. való írásomat ú kgl. által el nem mulathatám, alázatosan kérvén kgl. arra, hogy a mi sok izben mind a mlgs. Fejedelemnek, Bethlen János uramnak ú kgl. meuek, sőt kgl. mednek is több írásunk szerint, Ecclesiánk, de kiváltképpen scholánk szüksége mellett praestándó

istenes munificentíája mellett való törekedését, ú naga, s ú kgl. me előtt ne mulassa el. Az én részemről pedig instálván ú nagának, méltóztatnék parancsolni Szenci Ábrahám szebeni typographus uramnak, hogy az én kibocsátandó munkáimban segéte ne kgl. me, kgl. urunk pedig bár csak papirossbeli istenes adakozással segéllené a könyvet, mivel úgy látom, ezen a földön minden utakat elfogtak tülem, kénytelen vagyok oda folyamodni. Tudom, hogy kgl. me is megáldotta isten külsőképpen is, ne sajnálná azonban ez mi pataki scholábúl szépen megépült scholánk, valami részében való adakozására irgalmas kezét kinyujtani, melyért megáldja az isten kgl. me. Mely istennek kgl. me oltalmába ajánlom kgl. me, szerelmesivel együtt.

Cassán, 21, julii, (16)67. Kgl. me alázatos szolgálja, Ceglédi István, m. s.

Külcim: Generoso Domino Michaeli Teleki, Altissimi Principis Transylv. intimo consiliario, Arcis köváriensis Supremo Capiteo, Domino et Fautori observandissimo.

Eredetije a Teleki-levéltárban, 696. sz. a. Missilisek. közli: Kontz József.

Különfélék.

— Az ápril. 21-re Budapestre összehívott egyetemes konvent ápr. 24-én befejezte üléseit. Mint mindig, úgy ez alkalommal is egy egész halom jó dolgot végzett. Elintézte az országos közalap segély kiosztását; kimondotta, hogy nevelő intézeteinkben a vallástanárok minden tekintetben egyenrangúak, és egyenjogusultak a többi tanárokkal; és a mi legfontosabb, meghozta határozatát, hogy a lelkészek fizetésének nyolcszáz forintra való emelését sürgetni fogja akkint, hogy legalább a minimális hat száz forintra emelés már a legközelebbi költségvetés alkalmával az állam által törvényhozásilag biztosíttassék. Hogy e jogos kérésünk leg hamarább teljesülni is fog, annál bizonyosabban remélhetjük, mert az indítványt maga Tisza Kálmán tette, már pedig országosan ismeretes dolog, hogy ő sokkal óvatosabb, hogy sem időtlen indítványokkal, és nem teljesülhetõ reményekkel áltassa a várakozókat. Egy keserű csepp, azonban, mégis vegyült a konventi határozatok örömpoharába. Említettük volt, hogy volt házassági főtörvényszékünk egy memorandum-szerű feliratot határozott küldeni az államkormányhoz, melyben kérni fogja, hogy kárpótolja az egyházkerületet azon pozitív jövedelmeiért, melyeket elvesztett az által, hogy a házassági jogot, mely évszázadokon keresztül tulajdonunk volt, most az állam vette kezébe. Házassági főtörvényszékünk úgy hitte, s úgy is van, hogy ha kárpótlásra tarthattak igényt, kik dézmát, regalét, s több effélét vesztek, az erdélyi egyházkerületet is illeti kárpótlás azon jövedelmeinek elvesztéséért, melyek tulajdonképpen az adminisztráció költségeit fedezték. Ezt a feliratunkat a konvent utján ohaj tottuk fölterjeszteni a kormányhoz. Még álmunkban sem képzeltük, hogy e jogos kérésünk ellen valakinek egy szava lehessen. Pedig volt. Egy néhányan kegyetlenül ránk támadtak. Olyan puritán gondolkozású askéta is találkozott, ki a Bach-korszak megvesztegetni akaró törekvéseit is látta feléledni, és siratni kezdte az autonomia kockáztatását. Volt olyan önkínzó sztilita, ki inkább éhen hal meg, de a kormánytól el nem fogad semmit. Mi csak bámultunk, hogy éppen mi, erdélyiek, a legfüggetlenebbek, és legönállóbb protestánsok követtük el azt a nagy árulást a reformáció szentséges elvei ellen. Bámultunk; egy páron megkisértették a kapacitációt. Nem sikerült. Ugyanaz a konvent, mely az államtól követeli, hogy a papi fizetéseket törvény által biztosítsa; a mely kollegiumaink részéről államsegélyben való részesedésük végett egyre terjeszti föl a kérvényeket: ugyan annak a konventnek nagy többsége az erdélyi egyházkerület volt házassági főtörvényszékünk kérését leszavazta, azaz, nem terjeszti föl pártolólág. Ez a szomorú eset megesett, és ezzel

elszalasztottunk egy önkint kínálkozó kedvező alkalmat, hogy anyagilag erősíthessük ezt a legszegényebb egyházkerületet, a mely pedig itt, a farkasok torkában, a legfelségesebb missziót teljesíti nemzetiségi szempontból is. Az okokat nem kutatjuk. A dolgot annyival inkább sajnáljuk, mert irremparabilis, és mert olyanok döntöttek, kik közvetlenül tulajdonképpen érdekelve nem is voltak.

== **A nagy-enyedi ev. ref. tanítóképző** intézetnél az idei tanítóképesítő vizsgálatok az írásbeliből május hó 20 án kezdődőleg, a szóbeliből jun. 26—27. napjain fognak megtartatni. Folyamodni kívánók okmányokkal felszerelt kérvényeiket május hó 12-ig terjesszék be az igazgatósághoz. Nagy-Enyeden, 1896. ápril. 25. Nagy Lajos, képezdei igazgató.

== **Megjelent a »Betlen-kollégium legujabb története**», Magyarország ezeréves fennállásának ünneplése alkalmából. Kiadta a főiskolai előljáróság. A sok buzgalommal megírt, és igen díszesen kiállított kötet egészen méltó az ügyhez, és az alkalomhoz.

== **A legnagyobb örömmel, és elégtétellel emlékezünk** meg egy pompásan kiállított könyvről, melyet Ferenci Zoltán írt meg derekasan, és a mely »A kolozsvári nyomdászati történetét« tárgyalja a millenium alkalmából. Annál nagyobb örömeinkre szolgál e munkáról megemlékezni, mert Kolozsvár történelmi multjának egyik legfényesebb, és az egész haza színe előtt is méltán csodálatot keltő oldalát mutatja be, holott Kolozsvár oly mivelődési központ volt a 16—17-ik században, hogy vele hazánkban egyetlen-egy város sem versenyzett. Ugyanis, 1711-ig az összes hazai nyomdák közül itt jelent meg a legtöbb magyar nyelvű könyv, és ugy szólván, e két század alatt Kolozsvár volt részint középpontja, részint közvetítője a magyar irodalom nagyobb részének. Ferenci Zoltán becses dolgot végzett; a kolozsvári kereskedelmi és iparkamara érdemeket szerzett, hogy kiadta, és a mi nyomdánk, t. i. Ajtai K. Albert nyomdája, csak ismét bebizonyította, hogy fényesen ki tudja állani a versenyt bármely fővárosi nyomdával.

== **Fülöp József, körmendi lelkész is irt** mileniumi beszédet, elő, és utóimával, és kiadta. Megrendelhető a szerzőnél, 20 kron. A beszéd e három tétel körül forog: a lezajlott ezerév emlékezésére hiv; a jelen figyelmet jövő feladatainkra, kötelességeinkre; a mult, jelen, és jövő egyiránt istenhez vonzanak. Kétségen kívül, ezekről lehet beszélni sokat, eleget szépen, igazán, és a nagy ünnepléshez méltóan. Egy beszédet szeretnénk olvasni már, mely az ezer esztendő filozófiájával foglalkozik. A részlet-kérdések is érdekesek itt-amott: ám, az eszmék a fontosak; ennek az ezer esztendőnek a lélektanának főbb vonásait a ki megzendítené, mint egy hárfa hurjait, az irná meg a legszebb mileniárius beszédet. Hát ha készül valahol ilyen is.

== **Felhívás, előfizetésre.** »Jézus gondolatai az isten országa jövőjéről« címen hosszabb tanulmányt irtam. E tanulmányban megkísérlettem összefüggően előadni, a mit Jézus az isten országa egykori beteljesedéséről, tehát a föltámadásról, halál utáni állapotáról, sat. tanított. A világosságot, azt hiszem, senki sem fogja tanulmányomtól megtagadni. E tanulmány néhány hét múlva elhagyja a sajtót. Terjedelme hat és fél, hét iv leend, ára 80 kr. mely összeg előzetes beküldése után, a művet bérmentesen küldöm meg. Az előfizetések beküldésének címre (Debrecen, foiskola) való eszközését május hó 12-ig kérem elintézni. Debrecen, 1896. ápril. hó 24. Dr. Bartók Jenő, iheol. m. tanár.

Egyuttal szintén előfizetést hirdetek az »Ó-héber valóságos irodalom nagy alakjai«, és a »Teleologiai idealizmus metafizikai főbb eszméi« című műveimre. Az elsőnek ára 30 kr. a másodiknak 1 frt. Az utóbbi műből, azonban, még csak néhány példánnyal rendelkezem. Mindezeknek a műveknek megrendelését is tisztelettel kérem.

Szerkesztői nyiltposta.

== **Esztény. P. G. urnak.** Hogyan lehet olyat még képzelni is, hogy egy olyan »Kérdés«-féle felszólítást mi kiadjuk? A ki olyan hanyag kötelességeinek teljesítésében, azt »fegyelm i keresettel« szokás észre hozni, és nem utcai civakodással. Tessék, arra az útra térni.

HIVATALOS RÉSZ.

661—1896.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a szilágy-szolnoki egyházmegyébe kebelezett ér-szodorói egyházközség lelkes és zi állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Javadalom: a) az ér-szodorói anyaegyházban: 1. Természetbeni lakás, melléképületekkel, és kerttel. 2. 32 kat. hold szántó, és kaszáló egy tagban, jövedelme 200 frt. 3. Közlegelő illetmény értéke 54 frt. 4. Dézmkárpótlás 88 forint. 5. Húsz hektóliter tisztabúza, 100 forint. 6. Alapítványi kamat, 30 forinr.

b) Az ér-katonai leányegyházban: 1. Kilenc köblös szántóföld. 2. Két boglyás kaszáló. 3. Két forint vasuti kártalanítási tőke-kamat. 4. Irodai általány 1 frt. Urvacsoraosztásoknál, s gyűlés-tartáskor természetbeni fuvar. Mindkét egyházból a rendes stóla.

Pályázati határidő: május 25. A fölszerelt kérvényeket Viski Pál, esperes, aá.-hoz küldendők, Zoványra.

Kolozsvárt, 1896. ápril. 26. Szász Domokos, erdélyi ev. ref. püspök.

639—1896.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, az udvarhelyi egyházmegyébe kebelezett bágyi egyházközség énekvezér-tanítói állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott lakáson kívül, 229 frt. 34 kr. értékű kepe és kanonika-porcio haszonélvezete, továbbá, 112 forint államsegély.

Pályázati határnap: 1896. május 25. Folyamodványok nt. Menyhárt András, esperes, aá.-hoz küldendők, Kecsetbe, (u. p. Székely-Udvarhely).

Kolozsvárt, 1896. ápril 26. Szász Domokos, erdélyi ev. ref. püspök.

668—1896.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a szilágy-szolnoki egyházmegyébe kebelezett nagy-moni kántor-tanítói állomásra pályázat hirdettetik.

Javadalom: 1. Természetbeni lakás, és melléképületek 2. 120 frt. 6 kr. értékű kepe- és kánonika porcio haszonélvezete. 3. A magas miniszterium által engedélyezett 171 forint államsegély.

Kötelességei: a templomi, s temetési szolgálat végzése, a tanköteles gyermekeknek a törvénszabta módon, és időben való oktatása.

Pályázati határidő: május 20. A fölszerelt kérvényeket Viski Pál, esperes, aá.-hoz küldendők, Zoványra.

Kolozsvárt, 1896. ápril. 26. Szász Domokos, erdélyi ev. ref. püspök.

637—1896.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, az udvarhelyi egyházmegyébe kebelezett a ló-sófalvi egyházközség papi állomására ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: gazdasági épületekkel ellátott lakáson kívül, 876 frt. 87 kr. értékű kepe- és kánonika-porcio haszonélvezete. Megjegyzendő, hogy a megválasztandó lelkész folyó évi szeptember 29-ig a hívek által megajánlott rovatból kapja fizetését, azon túl egy évig az özvegygyel egyenlő arányban élvezi a papi javadalmat.

Pályázati határnap: 1896. május 18. Folyamodványok nt. Menyhárt András, esperes, aá.-hoz küldendők, Kecsetbe, (u. p. Székely-Udvarhely).

Kolozsvárt, 1896. ápril 26. Szász Domokos, erdélyi ev. ref. püspök.

Felelős szerkesztő és kiadó: Szász Gerő.